KERESZTÉNY KIS KÖNYVTÁR

MÜLLER LAJOS S. J.

A PENITENCIATARTÁS

BUDAPEST

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

1—3

A

PENITENCIATARTÁS

IRTA

MÜLLER LAJOS S. J.

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1928.

Nihil obstat.

Dr. Nicolaus Töttössy
censor dioecesanus.

Nr. 1417.

Imprimatur.

Strigonii, die 17. Junii, 1927.

Dr. Julius Machovich
vic. generalis.

3/1927. Imprimi potest. Budapestini, die 13. Aprilis 1927.
Adalbertus Csávossy S. J. praep. prov.

Kiadja a Szent István-Társulat.
Stephaneum nyomda és könyvkiadó r. t. Budapest.
Nyomdaigazgató: Kohl Ferenc.

TARTALOMJEGYZÉK.

Oldal

Előszó 7

A penitenciatartás mint erény.

A penitenciatartásról általában... 11
Az igaz vallásból nem hiányozhatik ... 11
Ellenfeleink... 13
A penitencia helyes fogalma 15
Mikor kötelez a penitencia? 17
A penitencia történetéből 21
Az első századokban 21
A keleti Egyházban 30
A későbbi századok 30
A hanyatlás korszaka 32
A kereszteshadak 32
Az újkorban 34
A penitencia gyakorlatai 35
A belső és külső penitencia 36
A belső penitencia jelentősége 36
Hogyan gyakoroljuk a belső penitenciát? 39
Hogyan gyakoroljuk a külső penitenciát ? ... 40
Alapelvek 41
A passziv penitencia 43
Indítóokok 44

A penitenciatartás mint szentség.

A penitenciatartásról mint szentségről általában 56
Ellenfeleink... 56
A katholikus tan 58
Krisztus alapítja 58

Oldal

Ellenvetések 62
A kulcshatalom a püspökökre és papokra is átszállott... 63
A hagyomány tanusága 64
Valóságos szentség 67
A penitenciatartás szentségének szükségessége 68
Az üdv szükséges eszköze 68
Isteni parancs folytán... 70
Mikor kötelező 71
Az egyházi törvény 72
A penitenciatartás hatásai 72
A penitenciatartás anyaga és alakja 77
A penitenciatartás anyaga 78
Szükséges anyag 79
A feltételes keresztség előtti bűnök 80
A keresztség felvételében elkövetett bűnök 82
Szabad anyag 82
Bizonyos és kétséges anyag 83
Elégséges és elégtelen anyag 85
Az általános bűnvallomás. (Jegyzet) ... 86
A penitenciatartás alakja 87
A feloldozás szertartása 88
A feloldozás kellékei 89
Feloldozás telefon útján 91
A feltételes feloldozás 92
A bűnbocsánat 94
Alapelvek 94
A bocsánatos bűnök megbocsátása 98
A gyónáson kivül 98
A gyónásban 101
A büntetés elengedése... 102
A penitenciatartás alanya 103
A bánat 104
A tökéletes bánat... 105
A tökéletes bánat hatása 106
A tökéletes bánat szükségessége 108
A tökéletlen bánat 112
A tökéletlen bánat hatása 114
A gyónáshoz szükséges bánatnak tulajdonságai 115

Oldal
Néhány gyakorlati kérdés 123
Mikor kell a gyónónak a bánatot felindítani? 123
Gyónási szándékból kell-e a bánatot felindítanunk? 125
Az erősfogadás 126
Mi az erősfogadás? 126
Az erősfogadás tulajdonságai 126
A bocsánatos bűnök feletti bánat és erősfogadás tulajdonságai. (Jegyzet) 129
A szokásos, visszaeső és bűnalkalomban levő bűnösök 129
A szokásos bűnösök 130
A visszaesők 133
A bűnalkalomban levők 134
A gyónás 139
Mi a gyónás?... 139
A gyónás szükségessége és haszna 140
A jó gyónás tulajdonságai 142
Mi tartozik a gyónás teljességéhez ?... ... 145
A kétes bűnök 149
A feloldozott s fel nem oldozott bűnök összekeverése. (1. jegyzet) 152
A gyónás kettéosztása. (2. jegyzet) 152
A Szentatyák a gyónás teljességéről 153
Néhány példa 154
Okok, amelyek a gyónás teljessége alól felmentenek 155
A bűntárs felfedezése 158
A lelkiismeretvizsgálat... 159
Hibák a lelkiismeretvizsgálatban 160
A napi lelkiismeretvizsgálat 162
Az elégtétel 163
A szentségi penitencia hatása 164
A szentségi penitencia szükségessége ... 165
Kötelesség a penitencia elfogadására és elvégzésére 166
Mikor s hogyan végzendő el a penitencia? 168
A búcsú 170
A penitenciatartás kiszolgáltatója... 172

Oldal
A gyóntató... 172
A joghatóság 175
A joghatóság pótlása 176
A tengeren utazó pap joghatósága 178
A joghatóság korlátozása 178
A szerzetesek és szerzetesnők gyóntatása 178
A bűnök fenntartása 180
A gyónási pecsét 182
Mi tartozik a gyónási pecsét alá? 186
Ki köteles a gyónási pecsét megőrzésére? 188
Az általános gyónás 190
Mikor szükséges? 191
Mikor hasznos? 192
Hogyan végezzük az életgyónást? 194
Mikor ártalmas? 196

FÜGGELÉK.

Az egyházi büntetések.

Általános tudnivalók 197
A kiközösítés következményei 200
A kiközösítés fajai 201
A pápának legkülönösebben fenntartott kiközösítés 201
A pápának különös módon fenntartott kiközösítés 202
A pápának egyszerűen fenntartott kiközösítés 203
A püspöknek fenntartott kiközösítés 204
Senkinek sem fenntartott kiközösítésbe esnek 205
A kiközösítés feloldása 205
Végszó... 206

ELŐSZÓ.

„Ha azokban, kik a szent keresztség által újraszülettek, meg volna *Isten* iránt az a hála, hogy az ő jóvoltából s kegyelméből megkapott igazságot (megszentelő malasztot) állhatatosan megőrzik, nem lett volna szükség még egy más bűnbocsájtó szentség alapítására. Minthogy azonban *Isten,* ki oly gazdag az irgalomban, ismeri törékenységünket, orvosságról gondoskodott azok számára, akik megint csak a bűn rabszolgaságára, a gonosz lélek hatalmának szolgáltatják ki magukat. Ez a penitenciatartás, amely a keresztség után elbukottakra *Krisztus* halálának jótéteményét alkalmazza." Így kezdi a *tridenti* szent zsinat fenséges s kimerítő tanítását a negyedik szentségről.

És csakugyan a mindennapi tapasztalás szomorú bizonysága szerint az újjászületés fürdőjében megtisztult, a bérmálásban *Krisztus* katonájává avatott s az angyalok kenyerével táplált ember újra meg újra kieshetik *Isten* kegyelméből, hálátlanul elpártolva az ő legnagyobb jótevőjétől. Az áteredő bűn által kigyujtott szenvedélyek, az elhomályosult értelem s meggyengült

akarat szörnyű, szinte titokzatos átka ez. Ebben a nem ritkán ismétlődő hajótörésben, amelyet, sajnos, kevés lélek kerül el, dobja oda az isteni végtelen irgalom a mentő deszkaszálat. Megalapítja a penitenciatartás szentségét a végveszélyben fuldokló, örök kárhozat örvénye felett lebegő ember számára. Ezt a szentséget tárgyalja könyvecskénk minden szempontból s a szűk keretek között lehető alapossággal. Eddigelé közrebocsátott dolgozataink elterjedése bőven meggyőztek arról, hogy épen katholikus intelligenciánk, melyet elsősorban tartunk szem előtt, nem éri be azzal a tudással, amelyet a kátéból s közkézen forgó aszketikus könyvekből hiterkölcs dolgában meríthet, hanem szinte mohón vágyik bővebben megismerni vallása igazságait s tájékozódni azokban a kérdésekben, amelyek lelkivilágát annyira érdeklik. Ha az orvosi tudomány igyekszik magát népszerűsíteni, miért maradna hozzáférhetetlen a nagy közönségre nézve a hittudomány mérhetetlen gazdagságú kincsesbányája, amelyet eddig előtte a latin nyelv s nehézkes tudományos modor többnyire zárva tartott.

Különös érdeklődésre számíthat azonban épen a penitencia szentségének részletesebb s behatóbb ismertetése. Hiszen ennek a szentségnek használata át meg átszövi életünket s hozzá még nem ritkán égető s bonyolult kérdésekkel állít szembe. Végül a részletesebb tárgyalást megokolja az a körülmény is, hogy épen ez a

szentség a benne rejlő értékeket nem minden fáradság, önlegyőzés s áldozat nélkül közli. A hálátlanul, könnyelműen elhagyott, megbántott *Istent* csak — legalább is szívünk mélyén — sírt könnyekkel, vezekléssel lehet megengesztelni; *Isten* szolgálatának kevélyen lerázott igáját csak önmegalázással lehet megint vállunkra venni. Sírni s megalázkodni nehéz dolog. De megbarátkozik vele az ember, ha a penitenciatartás szentségének egész isteni tervét, szerkezetét, célzatait áttekinti és megérti.

Az anyag tárgyalását két főrészre bontjuk. Az első, rövidebb részben a penitenciatartásról, mint *erényről* szólunk. Hiszen a bűnbánat, a vezeklés mint erény, éltető szelleme s hordozója a szentségnek is, sőt magának az egész keresztény életnek. Az Egyház voltaképen nem más, mint a penitenciát tartó világ. A második részben tárgyaljuk azután a penitenciatartást mint szentséget. Megismertetjük hitágazati, jogi s főleg erkölcstani szempontból. A gyónásról mint kötelezettségről már „Az Anyaszentegyház öt parancsa" című könyvünkben szólottunk, ahol egyben már számos e pontban felmerülhető nehézséget, ellenvetést eloszlattunk. Most inkább a penitenciatartás belső felépítését, szerkezetét illető tudást akarjuk mélyíteni. De azért itt sem zárkozunk el az apológiai kitérésektől. Hiszen annyi homályt kell eloszlatnunk, még a műveltebbeknél is, mit szóljunk akkor a hitben járatlanokról, sőt másvallásuakról, ha ugyan köny-

vünk talán ilyennek is kezébe kerül? Eszünkbe jut az eset, midőn 1853-ban egy hajócskában a *Michigan*-tavon egy methodista szónok *Weninger Xav. Ferenc* hírneves jezsuita misszionáriushoz ezzel a kérdéssel fordult: „Gyónik-e a pápa is?" „Természetesen — felelé *Weninger* — mert ha a pápának nem kellene gyónnia, akkor senkinek sem kellene. Hiszen ő is ember, ő is vétkezhet." „De kinek gyónik, — érdeklődik tovább a methodista — *Krisztusnak?*" „Nem — viszonzá *Weninger* — hanem egy papnak." „Ezt még sohasem hallottam" — szólt erre a szónok bámulva. „Kérdezzen uram — mondá erre a jezsuita — kérdezzen minél többet a katholikus Egyházról, mert ön még sokfélét nem hallott..." Adná *Isten!* hogy szerény dolgozatunk minél több égető kérdésre s minél többeknek adna megnyugtató feleletet

A PENITENCIATARTÁS[1] MINT ERÉNY.

A penitenciáról általában.

Az igaz vallásból nem hiányozhatik.

A tenger háborgása a *felette* dúló viharok szülötte. Az emberi nemnek szinte állandó háborgását *belső,* lelki mozgalmakra vihetjük vissza. A léleknek pedig voltaképen egyetlen alapproblémája van: a vallás. Az ember majd közeledik *Istenhez,* majd távolodik tőle, majd emelkedik, midőn a végcélhoz segítő erkölcsi törvényeket megtartja, majd megint süllyed, mikor

[1] A penitencia szót már a régi klasszikusok is jól ismerik s pedig különböző értelemben. Némelykor az egyszerű *nemtetszést* értik alatta, máskor megint a *szomorúságot* valamely cselekedet felett, ha nem is bűnös az; végül a *bánatot* a bűn felett. „Látjuk, úgy mond *Cicero,* hogy *Sándor* király, ki bizalmasát, *Clytust,* megölé, csaknem öngyilkos lett, akkora volt benne a bánat." (Penitencia.) Az egyházi nyelv kizárólag ez utóbbi értelemben vette át a penitencia elnevezést. Értjük alatta *a)* a bűnbánat indulatát, nemkülönben annak bizonyos állandóságát a bűnbánatos lelkületben; *b)* a büntetést, elégtételt, amelyet a bűnös magára, vagy a gyóntató reája a vétekért kiszab; *c)* végül a penitenciatartás szentségét.

azokat elhanyagolja. A hullámverés kiinduló pontja pedig mindig csak az, mert az ember törekszik magában a lelki egyensúlyt helyreállítani, visszasírja a békét, az elvesztett paradicsomot, *Istent*. Mi egyéb ez, mint a bánat, a penitencia?

Vannak ugyan az emberiség nagy családjának tékozló fiai, akik addig, amíg a mulandó javak öröksége tart, élvezetbe próbálják belefojtani a bánatot, s azt hirdetik a világnak, hogy a földi jólét az igazi vallás. Ebből a vallásból természetesen hiányzanék a bánat, a penitencia. Az emberi nem nagy zöme nem érti meg ezeket a prófétákat, s nem hallgat reájuk. Mindhiába! az emberiségnek az a vallás kell, amelyben kisírhatja magát, amely megmagyarázza könnyeit s meg tudja azokat édesíteni.

Azért az egyedül igazi, az ember természetének megfelelő vallás az lehet, amely megmondja a bánat, a penitencia okát s megadja annak vigaszát. Ez a vallás pedig az ószövetségben a zsidó, az újszövetségben a katholikus vallás. Mindakettő erőteljesen s kifejezetten bánatos vallás. Az ószövetségi törvény voltaképen a bűnbánatot kodifikálta s a próféták nem szüntek meg azt sürgetni. „Térjetek hozzám teljes szívetekből bőjttel és sírással és jajgatással. És szaggassátok meg szíveiteket, nem pedig ruháitokat és térjetek a ti Uratokhoz, *Istenetekhez*..." szól az Úr *Joél* próféta által. (2. 12. 13.) De a többi próféta is mindezt visszhangozza.

A felvirradó újszövetségben is az első akkord, amely felhangzik s aztán különféle változatban szünös szüntelen ismétlődik: „Tartsatok bűnbánatot, mert elközelgetett mennyeknek országa". (Mt. 3. 2.) Ez úgyszólván a kereszténységnek alapdogmája.

Az Üdvözítő, a második *Ádám* ugyan véres vezeklésével az emberi nem nagy családját a bukásból felemeli, de nem oly értelemben, mintha az egyéni penitenciát feleslegessé tenné, hanem megadja ennek a kiengesztelő, elegettevő erőt, az értéket, az érdemet. A megváltó kereszthalál nem helyezte hatályon kívül a minden időkre szóló *krisztusi* szózatot: „Ha bűnbánatot nem tartotok, mindnyájan hasonlóképen elvesztek". (Lk. 13. 3.)

Ellenfeleink.

Mielőtt a katholikus értelemben vett penitencia helyes fogalmát megmagyaráznók, már csak a tiszta látás kedvéért is, megismertetjük azokat a lényegbevágó, végzetes tévedéseket, amelyekre a protestantizmust hamis alapelvei szükségképen rávezették. *Luther* s követői azt tanították, hogy az ős bűn az embert alapjában megrontotta, szabad akaratától megfosztotta, s így az erkölcsi értékkel bíró jócselekedetekre, de viszont az igazi bűnre is képtelenné tette. Ámde, ha nincs bűn, akkor a penitenciának sincs értelme. A protestantizmusnak tehát választania kellett. Vagy egyszerűen kiküszöböli a

penitenciát vallási rendszeréből, vagy pedig a penitencia neve alá az ősi hagyománytól eltérő, saját maga alkotta új fogalmat csúsztat. A penitenciát a biblia oly kiáltóan sürgeti, hogy azt a napirendről levenni túlságos botrány nélkül nem lehetett annak, aki a *Szentírásban* látja a hit egyetlen forrását. Tehát nem maradt egyéb hátra, mint a fogalomhamisítás. *Luther* szerint tehát a penitencia nem egyéb, mint érzületünknek megváltoztatása *Isten* iránt. A rettegésnek ugyanis, amelybe az embert vétkeinek tudata ejti, *Krisztusba* vetett bizalommá kell átalakulnia, kinek érdeméért bocsánatot remélünk. Ez szerinte a megigazulás. Bánatról, bűngyűlöletről, vezeklésről tehát a *Luther*-féle penitenciában szó sincs többé! Még a radikális *Kálvin* sem mert ily messze menni s némiképen megjavította a lutheránus penitenciafogalmat. Szerinte a penitencia bizalomból s komoly istenfélelemből eredő életváltoztatás, új élet kezdése, amely a régi ember testét halálnak adja, lelkét pedig feléleszti. Elégtételről azonban, amelyet vétkeinkért *Istennek* nyujtanunk kellene, sem *Luther,* sem ő tudni nem akarnak. Szerintük *Krisztus* mindenért túlbőven megfizetett és sértő volna, ahhoz nekünk még valamit hozzáadni.

A modern protestánsokat a helyes érzék még közelebb hozza az alapítóik által elhagyott igazsághoz. Azt tanítják, hogy az új élet elkezdése csak feltétele a megigazulásnak. Az igazi penitencia azonban magában foglalja vétkeinknek

Isten előtti őszinte beismerését, a bűntől való borzalmat s az élet megjobbítását. Elégtevésről, vezeklésről azonban náluk sincs szó.

A penitencia helyes fogalma.

Ezzel szemben a penitenciának — a Szentírásból s hagyományból leszűrt meghatározását így adhatjuk:

A penitencia *mint erény,* bánat az elkövetett bűnök felett s azok *megutálása* s pedig azért, mert a bűn *igazságtalanság Istennel* szemben.

Ha mélyebben a fogalmába hatolunk s azt boncoljuk, a teljes értelemben vett penitencia a következő többé-kevésbbé kifejezésre jutott elemeket tartalmazza. Megvan benne: *a)* a bűn *gyűlölete,* utálata, amellyel a bűnös elfordul vétkétől s hőn kívánja azt meg nem történtté tenni; *b)* a *szomorúság* s bánkodás a bűn felett; *c)* az akarat a bűnt *megsemmisíteni* s így az eszközt is felhasználni, melyet *Isten* evégből rendelt, t. i. a *szentgyónást; d)* az akarat a jogtalanságot, igazságtalanságot, amely *Istent* a bűn által érte, *jóvátenni; e)* végül a szándék a vétket ezentúl feltétlenül *kerülni.*

A leglényegesebb mindezekben a *gyűlölet,* amelyet a bűnben megismert rossz az akaratban ébreszt, s amely a bűn megsemmisítésére s elkerülésére irányuló szándékot is valamiképen mindig magában foglalja.

És valóban, minden bűn gyűlöletre nagyon is méltó, mert sokszoros rosszal jelent, oly rosszat,

amelyet, ha a hit szemével nézzük, semmiféle fizikai bajjal, szerencsétlenséggel össze sem hasonlíthatunk. A bűn ugyanis *engedetlenség* a feltétlen, teremtői jogcímen parancsoló Úr ellen; *lázadás,* forradalom a legfőbb tekintély ellen; *megsértése* a végtelen jóságnak és fenségnek; *eljátszása* a természetfeletti, mennyei javaknak s megérdemlése a rettentően szerencsétlen örökkévalóságnak.

Mindez bőséges és hatásos indító ok a penitenciára, amelyet azonban mint *különös* erényt, akkor gyakorlunk, ha a bűnben az *Isten* ellen elkövetett *igazságtalanságot* tekintjük s ennek kiegyenlítése céljából akarunk vezekelni.

A keresztény penitencia tehát több a puszta életjobbítási szándéknál; sőt több a puszta „sajnálomnál", amelyet oly könnyen kifejezünk az előtt, ki magát részünkről sértve érzi. A penitencia leszáll a lélek mélyibe, elönti azt keserűséggel, megtöri a lázadó, bűnös akaratot s szinte megsemmisíti, hogy módot nyujtson a végtelen irgalmú *Istennek* újrateremteni azt. „Mikor ott keresni fogod a te Uradat, *Istenedet,* megtalálod őt, ha teljes szívedből keresed, és *lelkednek teljes keserűségéből.*" (Móz. V. 4. 29.) Így beszél az ószövetségi törvény. „Áldozat *Istennek a kesergő lélek;* a töredelmes és alázatos szívet, *ó Isten!* nem veted meg" (Zs. 50. 19.), sóhajtja a vezeklő királyi próféta.

A szent hagyomány pedig hadd szólaljon meg a penitencia egyik elméleti s gyakorlati klasszi-

kusának ajkán: „Lásd — mond *szent Ágoston* — minőnek kell a bűnbánatnak lennie! Sokan folytonosan bűnösöknek mondják magukat, és mégis a bűnben még mindig örömüket lelik. Ez megismerés, de nem megtérés; vádolják ugyan, de nem gyógyítják lelküket; beismerik, de nem szüntetik be a megbántásokat. Csak ha a bűn utálata és *Isten* szeretete kezd működni: az az igazi bűnbánat. Csak ha ily bánatod van, melynél fogva keserű a szívedben, ami előbb édes volt az életben, s gyötri lelkedet, ami előbb gyönyörködtette testedet, csakis akkor sóhajtasz *Istenhez* s fogod felkiáltani: Egyedül neked vétettem s gonoszt előtted cselekedtem". (S. Aug. Sermo 7. de temp.)

Mikor kötelez a penitencia?

Ki kételkedett valaha józan ésszel abban, hogy az apját, anyját megbántó gyermeknek szüleit meg kell kérlelnie; hogy annak, ki felebarátját, sőt felebbvalóját megsértette, méltó elégtételt kell adnia? Mennyivel inkább fennáll ez a kötelezettség a legjobb atya, a legmagasabb felebbvaló *Istennel* szemben. Oly természetes igazság ez, amelyet semmiféle eretnekelmélet a gyakorlati életben nem tud elhomályosítani. A protestáns embernek is ösztönszerűleg éreznie kell, hogy, ha vétkezett, *Istenével* csak vezeklés árán békülhet ki. Határozott isteni törvények ugyanezt sürgetik:

„Tartsatok ... bűnbánatot és térjetek meg, hogy eltöröltessenek a ti bűneitek", hirdeti az apostolok fejedelme az embertömegnek, amely a születésétől fogva sánta koldus csodás meggyógyításakor összecsődült. (Ap. cs. 3. 19.) „Tartsatok bűnbánatot! mert elközelgetett mennyeknek országa", hangsúlyozza az Üdvözítő mindjárt nyilvános fellépésének kezdetén. (Mt. 4. 17.)

Erkölcstani szempontból két fontos és érdekes igazságra kell itt a figyelmet felhívnunk.

a) Minthogy van különös isteni parancs a penitenciára, tehát *külön* bűnt, a penitenciátlanság vétkét, követi el az, aki megtérését bizonyos határidőn túl halasztja.

b) Mindazonáltal a penitenciatartás parancsa nem kötelez *nyomban* a bűn elkövetése után. Ellenkező esetben minden perc újabb s újabb súlyos bűnt jelenthetne arra nézve, ki a parancsot tudatosan meg nem tartva megtérni késik.

Hogy azonban mennyi haladék után áll be a penitenciátlanság *különös* vétke, nem könnyű meghatározni.

Némelyek egy hetet, mások egy hónapot tartanak akkora időtartamnak, amelyen túl halálos bűnben élni már is a penitenciátlanság külön vétkét jelenti.

Ismét mások a húsvéti áldozás és évi gyónás egyházi törvényében egyúttal az isteni parancs magyarázatát s közelebbi meghatározását is lát-

ják s épen azért ez utóbbi elmulasztóit egyúttal a penitenciátlanság bűnéről is vádolják.

A kitünő *Suarez* hatalmas érvekkel azt vitatja, hogy a penitenciátlanság különös bűnébe azok estek, kik *életük hosszabb szakát* megszakítás nélkül súlyos bűn állapotában töltik.

Ez a nagy változatosság s különbözőség a véleményekben oda enged következtetni, hogy mégis csak *szent Tamásnak* van igaza, aki csak azoknál látja a penitenciátlanságot mint *különös* bűnt fennforogni, akik még halálos veszélyben sem akarnak megtérni. A halál órája a megtérés lehetőségének utolsó határideje. Kimulásunk után már a penitenciát sürgető törvény tárgytalan, mert „a pokolból nincs megváltás". Abban tehát, hogy életveszély idején mindenki megtérni köteles, nemcsak saját legfőbb érdekében, hanem külön isteni parancs folytán is, — senki sem kételkedhetik

Jaj volna azonban annak, aki ezt az utolsó oly kétséges, kockázatos terminust akarná bevárni, hogy *Istennel* kibéküljön s lelke üdvét biztosítsa. Jaj annak, aki élete legjavát halálos bűnben, tehát a boldog végcélra vezető úton kívül, terméketlenül tölti el, az érdemgyüjtésre adott drága időt egy szörnyű adósság felhalmozására fordítja! „Ha a fa délre esik, vagy északra, amely helyre esik, ott marad" (Pred. 11. 3.) mondja a *Szentlélek*. Ez a szép hasonlat pompásan megvilágítja azt az igazságot, hogy amilyen az élet, olyan szokott a halál is lenni s

aztán — a változatlan örökkévalóság. Megtörténhetik ugyan, hogy az isteni kegyelemnek ereje a haláltusa viharában az északra hajló fát délre csavarja át. De ez a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Lesz-e időnk a megtérésre s ad-e akkor hozzá *Isten* megfelelő kegyelmet? Mind a kettő bölcs okokból el van rejtve előttünk.

Nagy szent Gergely pápa beszéli el a következő megrendítő esetet. *Chryacrius* nevű gazdag ember dőzsölő élettel vesztegette a drága időt s megtérését vakmerő bizalommal a halál órájára halogatta. És a halál, a kíméletlen halál, pontosan be is állított az *Istentől* megszabott órában, hogy a dúsgazdagot megfossza mindenétől, még az élettől is. A vén bűnösnek a gonosz lelkiismeret iszonyú szörnyalakokat varázsol ágya köré: „Fiam, *Maximus* — kiáltja esengve — szabadíts meg e vadállatoktól!" Nyöszörög, jajgat, ordít fájdalmában. Majd felugrik. „Ó türelem! — esdekel vonagló ajakkal. — Ó türelem! Még csak egyetlenegy napot a bűnbánatra. Ó *Istenem,* még csak holnapig engedj élnem!" De már késő volt. *Isten,* ki oly soká várta irgalmasan bűnbánatra, ezt az egy napot nem adta meg. Néhány pillanat mulva kétségbeesetten lehelé ki lelkét. „Használjuk tehát most a drága időt — jegyzi meg a szent pápa — mert *Isten* a bűnbánónak bocsánatot ígért ugyan, de a töredelmetlennek még a következő reggelt sem ígérte meg."

És e nevezett egyháztudós hathatós figyelmeztetésének a számtalan tapasztalati tény csak annál nagyobb nyomatékot ad.

Néhány évvel ezelőtt *Felső-Ausztria* egyik vidéki városkájában este néhány vendég ült a korcsmaasztal mellett s kedélyesen elbeszélgetve ürítgette a sörös-poharakat. „Tagadhatatlan — jegyezte meg valamely esettel összefüggésben egyik erős, egészséges férfi — hogy a halál bizonytalan, de már azt mégis merem állítani, hogy ma

még nem halok meg." A többi nem értett vele mindenben egyet. „No már arra mernék fogadni is — erősködik az elbizakodott ember — hogy ma még nem halok meg." Másra terelték át a beszédet s kevéssel utóbb az illető szájhős kiürítvén poharát, valamennyinek jó éjt kívánt s távozott. Alig múlik el néhány pillanat, midőn egyszerre nagy zuhanás hallatszik kívülről. Megragadják a lámpát s sietve utánanéznek. Ime, a lépcső alján ott fekszik holtan az imént eltávozott barátjuk, ki bizonnyal megcsúszva a lépcsőn, elesett s nyakát törte. „Nem tudjátok sem a napot, sem az órát" — mondja az Úr.

A puszták atyáinak történetében olvassuk, hogy egy szentéletű ősz remete haláltusája közben háromszor feltűnően mosolygott. Még volt annyi ereje, hogy a kérdezősködőknek az okát is megmondja. „Először affelett mosolygok — szólt — hogy a haláltól annyira féltek; másodszor, hogy bár féltek a haláltól, mégis oly kevéssé készültök reája; harmadszor, hogy az élet fáradalmaiból végre örök nyugalomba mehetek ...

A penitencia történetéből.

A keresztény egyháztörténelem legmeghatóbb s egyben legtanulságosabb lapjai, amelyek a penitencia fejlődéséről számolnak be. Tárgyunk szinte megköveteli, hogy mi is, legalább néhány adattal, vázlatosan megismertessük azt.

Az első századokban.

Az első keresztény századok nemcsak az életszentségnek s vértanuságnak voltak hőskora,

hanem a penitenciának is. Megvan ennek elsősorban a természetfeletti oka. „Még nem hűlt meg *Krisztus* vére — mondja szépen *szent Jeromos* — azért forró volt a lelkük." Keresztény eleinkben eleven volt a hit, áthatotta egész valójukat a pokol félelme, a bűn borzalma. Főleg pedig lángolt bennük a szeretet az isteni Megváltó iránt, akit az ősi Egyház annyira szeret a hárfazenével sziklákat lágyító *Orfeushoz* hasonlítani. Igen, az isteni *Orfeus* szívének hárfájával meg tudja puhítani a bűnös szívet, még ha sziklából volna is az, s bánatkönnyeket tud abból fakasztani. Szeretetre tud gyullasztani s pedig oly szeretetre, amely kész mindenre, csakhogy a megbántott *Istent* kiengesztelje s neki elégtételt nyujtson.

De meg magát az Egyházat is a külső körülmények arra kényszerítették, hogy bűnös gyermekeivel szemben — mert, sajnos, akkor is akadt ilyen — szokatlan szigorral lépjen fel.

Ugyanis egészen a *trák* fővezérből császárrá kiáltott *Maximinig* (235. Kr. u.) nem volt sem zsidó, sem pogány törvény, amely egyenesen s közvetlenül a kereszténység ellen irányult volna. Az üldözőknek tehát valamely egyéb ürügyet kellett keresniök, hogy a gyűlölt keresztényekkel kikezdjenek. Ilyeneknek kínálkoztak azok a bűnök, amelyeket a római törvény is üldözött, mint a gyilkosság vagy paráznaság. Jaj volt a kereszténynek, de az egész környékbeli hívő seregnek, ha egyhez közülök ily véteknek még

csak gyanúja is férkőzött. Az Egyház viszont már csak csupa önvédelemből is kizárta kebeléből nagyobb bűnbe esett hívét, nehogy a többit veszélybe sodorja. A megtérőt pedig csak hosszú kemény vezeklés után vette vissza, mikor már a büntetés veszélye a világi hatóság részéről nem fenyegetett. De meg azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy minő rettentő fertőből emelte ki az Egyház a pogányokat, mikor őket *Isten* kegyelmével a kereszténységnek megnyerte, s ezek a fiatal csemeték minő romlott, züllött környezetnek mocsárgőzét voltak kénytelenek szüntelenül belehelni, midőn azzal érintkeztek. Az erkölcstelenség minő csábos példáit kellett látniok nap-nap után pogány honfitársaik, sőt rokonaik részéről! Az Egyháznak tehát nemcsak szeretettel, hanem másrészt imponáló, fenyegető szigorral kellett őket a jó úton, az életszentségben megőriznie.

Mindazonáltal jóideig inkább a könyörülő szeretet, mint a szigor érvényesült a bukottakkal szemben.

Szent Pál értesülvén, hogy a *korinthusi* Egyház egyik önmagáról megfeledkezett tagja a vérfertőzés szörnyű bűnébe esett, levélben kiközösíti azt: „az ilyen ember — írja — adassék át a Sátánnak a test veszedelmére, hogy a lélek üdvözüljön a mi Urunk *Jézus Krisztus* napján". (I. Kor. 5. 5.) Mindenesetre szigorú büntetés, mert a sátánnak való átadás a *Krisztus* országából, a kegyelemeszközökből, imádságból, áldo-

zatból, szentségekből való kizárást jelentette s szigorú bőjtre, vezeklőöv viselésére, földön alvásra, gyászruha viselésére stb., szóval keserves vezeklésre kötelezett. Ámde alig múlik el egy esztendő, a következő levelében már így ír az apostol: „elég annak, ki ilyen vala ez a feddés, mely sokaktól lett, úgy hogy viszont inkább engedjetek meg neki és vigasztaljátok őt, netalán a felettébb való szomorúságtól megemésztessék". (II. Kor. 2. 7.) Ismerjük *szent János* evangélista esetét, ki a rabló ifjút megtéríti. Nem ró ki reája évekre szóló penitenciát, hanem miután jól kisírta s kiimádkozta magát s megbőjtölt vétkéért, felvéteti őt újra a keresztény egyházközségbe. *Hermas, szent Pál* tanítványa *Pastor* című híres könyvében egy angyalt szólaltat meg, aki szüntelen a penitenciát hirdeti. Szavaiból azonban inkább abban az időben divó rövid, de őszinte penitenciára lehet következtetni. Maga a túlszigorú *Tertullian* a penitenciáról írt könyvében így szól: „Mikor a testvérek lábaihoz borulsz, *Krisztust* fogod, *Krisztust* kéred. Mikor azok feletted sírnak, *Krisztus* szenved, *Krisztus* kéri az Atyát érdekedben. És amit *Krisztus* kér, azt *könnyen* megnyeri". Bajos e szavak kapcsán évekre szóló vezeklésre gondolni. És ugyancsak *Tertullián* idézi a korabeli lanyha vezeklőknek panaszait a reájuk kirótt egyházi büntetés ellen. Nehezökre esett: „hogy öröm és vígság nélkül kell élniök, zsákban és hamuban ülniök, beesett arccal a sok bőjt miatt". De azt, mintha évek

sorára nyúlnék a kiszabott penitencia, nem hányják fel.

Lassankint azonban az egyházi penitencia mind ridegebb alakot ölt. Ugyanis az üldözések egy-egy rohama, amely sokakat aposztaziába kergetett, mindannyiszor túlzó rigoristákat támasztott fel, akik az Egyháznak a bűnösökkel s visszatérőkkel szemben követett enyhe eljárásában vélik a bukások okát felfedezni. A rajongó *Montanus,* ki magát a *Krisztus* által megígért „vigasztalónak" hirdeti, a második század közepe táján nyiltan tagadja, hogy az Egyház az ú. n. kapitális bűnöket is: a gyilkosságot, paráznaságot s hithagyást is meg tudja bocsájtani. Sajnos, maga *Tertullián,* az Egyháznak ez a ragyogó csillaga, irodalmi műveiben 207-től fogva ezt az eretnek tant vallja. Kevéssel utóbb *Novatianus,* a nagyravágyó római pap, ki *Korneliussal* szemben (251—53.) a pápaválasztásnál megbukott, felcsap eretnekvezérnek s ellenpápának. *Korneliust,* a törvényes egyházfőt, túlságos enyheségről vádolja a megtérő aposztatákkal szemben és nyiltan hirdeti, hogy az Egyháznak voltaképen nincs is hatalma a hithagyás bűnét megbocsátani. Követői, a novációnok makacs szektája, amely magát „a szentek egyházának" nevezé, letagadja a bűnoldó hatalmat minden halálos bűnnel szemben.

Krisztus Egyháza azonban, mely híven Mestere szelleméhez, megmaradt a bűnösök menedékének, mindig tiltakozott az effajta túlzások

ellen s határozottan elítélte azoknak a püspököknek eljárását, kik még a halál óráján sem voltak hajlandók a megtérni kívánó hithagyókat az egyházi közösségbe visszafogadni s feloldozásban részesíteni.

A túlszigorú irányzatoknak azonban megvolt az egyházi gyakorlatra is a maga hatása. Az Egyház maga is megszorítja a fegyelem gyeplőit s a vezeklést, mondhatnók, hivatalosan szervezi, organizálja.

A templomok a III. századtól kezdve nagy lelki kórházakká válnak, ahol a püspök s a presbyterium a vezeklőket bűneik nagysága szerint külön osztályokban csoportosítja. Négy ily penitencia-fokozat alakult ki előbb a keleti, utóbb a nyugati Egyházban is.

Az önként vállalkozó, illetőleg az Egyház által elítélt nyilvános bűnöst legelsőbb a *siránkozók* csoportjába osztották be.

Ezeknek nem volt szabad lábukat a bazilika küszöbére tenniök. A templom előtt nyilvánosan, gyászos öltözetben, elhanyagolt külsővel siratták *Istennek* eltékozolt kegyelmét s az istentiszteletre gyülekező hívek lábaihoz borulva esengve kérték őket, hogy a püspök, a klérus s az egész egyház színe előtt érettük közbenjárjanak. *Szent Cyprián* szépen megadja ennek a megható siránkozásnak okát: „mert ha valakit kedveseid közül elvesztenél, bánkódva siratnád; mosdatlan arccal, elváltozott ruhában, kúszált hajjal, szomorúan tanusítanád fájdalmadat. Lel-

kedet immár elvesztetted... és ne sírnál szüntelen?"

Szent Jeromos megrendítően írja le egy ily siránkozónak, *Fabiolának*, a nemes római hölgynek fenséges vezeklését. Ez ugyanis elvált házasságtörő férjétől s könnyelműen máshoz ment nőül, mint, sajnos, napjainkban akárhány megteszi hasonló helyzetben. De aztán magábaszállt, megbánta szentségtörő tettét s vállalta a kánoni penitenciát. Besorozták a *„flentes"*, a siránkozók közé.

„Ki hinné azt — írja róla *Jeromos* mesteri módon — hogy második férjének halála után magába térve — midőn különben az özvegyek kiszabadulva a házasélet korlátai közül, fellélegzenek, fürdőbe járnak, utcákon csatangolnak s kihívólag, gyanúsan viselkednek — *Fabiola* szőrzsákot öltve, bűnét nyilvánosan bevallja s Róma színe előtt a penitensek soraiban, a püspök, a presbyterek s az egész nép könnyei közt megjelenik szétbontott fürtökkel, mosdatlan arccal, piszkos, szennyes kezekkel és nyakkal? Van-e bűn, amelyet ez a sírás le ne törölne? Nem szégyelte bevallani az Urat a földön, az Úr sem fogja megtagadni őt az égben. Feltárta mindnyájunk előtt bűnét s a könnyező *Róma* látta az ijesztő sebet. Rongyos volt ruhája, födetlen feje, néma ajka. Nem lépett be az Úr templomába, hanem *Mózes* nővérével, *Máriával*, a táboron kívül egymagában ült, hogy akit a pap kitiltott — ugyanaz hívja vissza. Arcát, amellyel második férjének tetszett, marcangolta. Gyűlölte a gyönyöröket s a finom szöveteket látni sem akarta. Minden díszt utált. Úgy bánkódott, mint aki házasságtörést követett el és sokféle orvossággal igyekezett behegeszteni lelke sebét."

A siránkozásban kitöltött hónapok, esetleg évek után a vezeklő a *„hallgatók"*, *„audientes"* csoportjába lépett át. Hajdanta a „hallgatók" számára külön hely volt fenntartva az *Isten* házá-

ban, t. i. a templom atriuma, pitvara. Itt volt helyük a keresztségre készülőknek, a katechumeneknek, de meg a zsidóknak, pogányoknak, eretnekeknek is, ha mintegy vendégkép a keresztény istentiszteletet meglátogatták. Mindezek résztvehettek az ú. n. katechumenek miséjén, mely különböző imákat, bűnbánati kézfeltevéseket s tanításokat foglalt magában. Mihelyt azonban az eucharisztikus áldozat a felajánlással megkezdődött, a zsidókkal, pogányokkal együtt a hallgatóknak is — fájó szívvel — távozniok kellett.

Mindez azonban csak mintegy bevezetés, lépcső a tulajdonképeni bűnbánó, vezeklő állapotba, amely a harmadik, ú. n. *„substráció"*, *„leborulás"* fokozatán veszi kezdetét.

Miután az audientes, a hallgatók a templomból távoztak, a püspök még a felajánlás előtt sorba ment és az előtte térdelő leborulókra egyenkint rátette kezét s érettük a hívekkel egyetemben imádkozott. Erre azután nekik is távozniok kellett s kezdetét vette a hívek miséje. A „leborulóknak" sokat kellett imádkozniok, bőjtölniök és serényen gyakorolták a keresztény irgalmasság cselekedeteit. Ez az állapot is hosszú évekig elhúzódhatott.

Innen a vezeklők a negyedik, ú. n. *„consistentes"*, *„résztvevők"* állapotába, fokozatába léptek át. Alázatos várakozás volt ez a hívekkel való teljes közösségbe való felvételre.

Ezek már résztvehettek az egész szentmisén,

de nem áldozhattak s — ami nagy megaláztatás volt számukra — nem tehették az offertoriumkor ajándékukat az Úr oltárára. Régi időben ugyanis ez a vagyoni erőkhöz mért önkéntes adózás, amely alól úgyszólván csakis a koldusok voltak felmentve, a hívekkel való közösség jele volt, s mintegy jogot adott a szentáldozásra. Ennek az ősi, hagyományos szokásnak nyoma egyes vidékeken napjainkig fennmaradt. Néhol ugyanis a hívek bizonyos alkalmakkor az offertorium alatt az oltárt körüljárva, valamelyes pénzt áldoznak az Egyház céljaira. Iszonyúan megszégyenítő büntetés volt az ősi Egyházban, ha ezt az adományt visszautasították. És mégis meg merték azt tenni császárokkal is. Így *szent Ambrus* nem fogadta el a hatalmas *Theodosius* ajándékát, bármennyire dúlt s fúlt is miatta az udvar. Ugyanezt meg merte tenni *Nagy szent Vazul, Valens,* árián érzületű császárral szemben.

Az elmondottakhoz még csak két megjegyzést kell fűznünk. Ezt a nyilvános penitenciát sokan *önként,* erényből is elvégezték. Eltekintve tehát a nyilvános bűnösöktől, általában véve nem lehetett tudni, kicsoda minő vétekért vezekel. A *szentségi* gyónás akkoriban is titkos volt.

Különösen megható vonás továbbá ebben a kánonok által szabályozott penitenciában az, hogy azt az ősi Egyház hívei nem annyira büntetésnek, mint *különös kegyelemnek* tekintették. *Hermas, Tertullián, Cyprián* nem fogynak

ki a penitencia magasztalásából. Azt hirdetik róla, hogy „valamint egy a keresztség, úgy csak egy lehet a nyilvános penitencia is". Ha valaki újra bukott, tartozott ugyan vezekelni, de már mintegy magánúton. Arra, hogy vele újra az egész Egyház sírjon, bánkodjék, többé már nem volt érdemes.

A keleti Egyházban.

A kánoni penitencia a keleti Egyházban csakhamar hanyatlásnak indult, s az V. században *Nektarius* patriarcha alatt egészen kiment a szokásból. Főkép abban látjuk ennek okát, mert a világi papság császári hivatalnokká sülyedt s teljes egészében a papi nőtlenséget sohasem fogadta el. Az ilyen tekintélyét vesztett klérus nem volt alkalmas a penitencia szellemének élesztésére. *Nikeforoszt,* kit a császári kegy egyszerű világi, állami kórházigazgatóból szinte átmenet nélkül a *konstantinápolyi* patriarchai székbe emelt, már arra kérik hívei, hogy lelki ügyeiket — az ilyen világi klérus mellőzésével — a szerzeteseknél intézhessék el. S miután ezt az engedélyt elnyerték, a penitencia, a gyóntatás ügye a keleti egyházban szinte kizárólag a szent tisztaság fogadalmát tartó szerzetesek kezébe ment át.

A későbbi századok.

A nyugati Egyház, habár némi módosításokat enged is, de még soká fenn tudja tartani hívei között a szigorú penitencia szellemét. Kivált a mű-

veltebb, nőtlenül élő papság jóval nagyobb tekintélyének tulajdonítjuk e jelenséget. Úgyszólván az egész középkort a vezeklés szelleme jellemzi.

A bűnbánók messze vidékekről gyalog *Rómába, Jeruzsálembe, Compostellába* zarándokolnak, évente többször nagybőjtöt tartanak, csuhát öltenek, szűk börtönökbe zárkoznak s ostorozzák testüket. Még előkelő urak s hölgyek is a földön, hamura fektetve akarják lelküket kilehelni s végrendeleteikben intézkednek, hogy barát- vagy apácaruhában temessék őket el.

A VIII. s IX. század zsinatai is felette szigorú penitenciákat szabnak ki a bűnösökre. Így pl. a *Nagy Károly* korabeli kánonok rendelik: A gyilkos a templomba öt évig be ne lépjen, hanem a kapu előtt siránkozzék. Öt év mulva beléphet, de nem áldozhatik. — Aki feleségét meggyilkolta, a templomban a többitől elkülönítve bánkódjék az ajtó közelében; a ki-bemenők közbenjárásáért esedezzék s egész életén át tartsa magát méltatlannak a szentáldozásra. A bestializmus bűnéért 20 évi penitencia volt kiszabva s csak azután vehette a vezeklő az Úr testét.

Különösen kedvelték a hétévi penitencia kiszabását, amely főleg a nagybőjt folyamán volt legszigorúbb. Azért találkozunk manapság is az Egyház nyelvében gyakran a hétévi és hét quadragénai (40 napi) búcsú kifejezéssel, ami a hétévi és hét nagybőjti szigorú vezeklés elengedését jelenti.

A hanyatlás korszaka.

A IX. századtól fogva a nyilvános vezeklés rohamos hanyatlásnak indul. Főoka ennek abban keresendő, mert az Egyházat a bűnbánó szellem csökkenése szinte arra kényszeríté, hogy a szigorú penitenciákat enyhébb gyakorlatokkal s áldozatokkal helyettesítse. Gyakorlatba jött a penitenciák megváltása is. Aki bőjtölni nem tudott, az annál többet imádkozott, avagy alamizsnálkodott. Az így begyűlt összegeket azután az Egyház közcélokra, nevezetesen templomok s kolostorok építésére fordította. Így pl. a párizsi *Notre Dame*-templom penitenciapénzeknek köszöni létét. A meglazult zsilipen azután a lanyhulás, sőt számos visszaélés tódult át. A gazdag bűnös könnyen lerótta akár századokra összegeződött penitenciáit, sőt, ha kellett, ám fizetett, hogy *mások* bőjtöljenek s ostorozzák magukat helyette. Hiába! a gyarló ember kezében idők multán még a legfenségesebb dolog is elsekélyesedhetik.

De még a visszaélések is csak azt árulják el, hogy a penitencia vágya, ösztöne, szükségérzete sohasem halt ki egészen az ember lelkéből. A parázs csupán a hamu alá került s csak alkalom kellett, hogy megint lángra lobbanjon.

A kereszteshadak.

Élénk bizonyság erre a kereszteshadjáratok története, amely voltaképen a penitencia szelle-

mének hatalmas, elemi erejű előtöréséről számol be.

II. Orbán pápa *Clermontban* megindítja ezt a mozgalmat, melynek párja nincs a világtörténelemben: „A lopást, rablást, gyilkolást, gyujtogatást és minden egyebet, ami *Isten* országából kizár, *Istennek* tetszetően váltsátok meg, hogy ájtatosságtok gyakorlatai bűneiteknek gyors bocsánatát eszközöljék ki a szentek imáival egyetemben. Intünk tehát és buzdítunk az Úrban és a bűnök bocsánatjáért azt rójuk ki rátok, hogy keleti keresztény testvéreink s az örök élet örököseinek gyászos sorsán megindulva, a hitetlenek garázdálkodását kellőleg megtörjétek". Így a pápa.

És ime, a vezeklésre szólító pápai szózatnak, a megígért bűnbocsánatnak óriási az ereje. Szinte megrázkódtatta a föld színét. „A földbirtok, mely eddig drága volt — írja *Ordericus Vitalis* a 1095-ik évről — olcsón kelt el, s a pénzen fegyvert vettek... A tolvajok, zsiványok, kalózok s az elvetemült emberek hosszú sorai a *Szentlélek* kegyelme folytán bűneik mélyéből fölkeltek, azokat bevallották és megutálták és hogy *Istennek* bűneikért eleget tegyenek, útra keltek."

Igen sokan tiszta idealizmusból, buzgalomból csatlakoztak ehhez a vezeklő vállalathoz. „Kiürülnek a városok és falvak — írja *szent Bernát* — és hét asszonyra alig jut egy férfi; mindenütt megözvegyülnek az asszonyok még fér-

jeik életében." „Nem volt, ki a földet művelje — beszéli el *Malmesburgi Vilmos* — s a városok kiürültek. Megszakad a rokoni kötelék és elvész a hazához való ragaszkodás... Örvendeznek a távozók, búsulnak az otthonmaradtak."

A kereszteshadjáratokkal leáldozott a kánoni penitencia napja. Valóban pompás s dicső volt ez a naplemente. Fénye mellett minden elfogulatlan szemlélődő meggyőződhetik arról, hogy ha a középkornak voltak is nagy hibái, de voltak nagy, fenséges erényei is, melyek előtt tisztelettel kell meghajolni. Ha voltak durva vétkei, de volt magasztos lelki ereje is, azokért megvezekelni.

Az újkorban.

Az újkor penitenciájáról kevés a mondanivalónk. Hiszen a régi értelemben vett vezeklés már — úgyszólván — csak a fegyelmezett szerzetesrendek káptalantermeire, celláira szorult vissza, s zárdák bástyafalai közt vonta meg magát. A nagy világ — főleg a vezeklést még elvben is megtagadó protestantizmus hatása alatt — a penitencia felett már csak csodálkozni s mosolyogni tud s azt a középkor durva, barbár jelleméből folyó — ma már régen elavult — jelenségnek tekinti. A jelenlegi enyhe bőjti fegyelem ugyanis már alig több, mint az Egyház iránti engedelmesség gyakorlata s a gyónásban feladott penitencia inkább csak jelképezi, hogy készek vagyunk bűneinkért *Istennek* eleget

tenni. A vétkekkel azonban, amelyekért felkapjuk, arányban semmiképen sincsenek.

Az Egyház tehát, mint a gyermekei sorsán aggódó édesanya, kényszerülve van a külső vezekléstől irtózó, gyenge híveinek más úton-módon segélyére sietni. Megteszi ezt, mikor búcsúkat enged. Megnyitja *Krisztus* s a szentek fölös érdemeinek kifogyhatatlan kincstárát, s abból pótolja azt a rettentő büntetésadósságot, melyet a modern ember ugyan nem szünik meg felhalmozni, de külső vezekléssel le nem törleszt.

A szent búcsú ugyan megszabadítja az erre diszponált lelket az ideigvaló büntetésektől, nevezetesen a reá várakozó tisztítótűztől. De a vezeklésnek egyéb roppant előnyeit, jellemfejlesztő, érdemszerző, engesztelő s kieszközlő erejét, hatását nem pótolhatja. Miért is a penitencia erényének viszonyainkhoz alkalmazkodó gyakorlatai *örökre* időszerűek s nélkülözhetetlenek maradnak.

A penitencia gyakorlatai.

A penitencia nem csupán a lélekmentésnek egyetlen s nélkülözhetetlen horgonya azokra nézve, kik súlyos bűnbe estek, hanem — miként már láttuk — valóságos keresztény erény, melynek fokozatai vannak egészen a hősiességig. Sőt mi több, az emberi nem jelen bukott állapotában nincs is igazi erkölcsi erény, amelynek gyökerei nem a penitencia szellemébe nyúlnának le. Hiszen minden szerzett erény,— miként e neve

is elárulja — főleg eleinte bizonyos erőkifejtéssel, áldozattal, önmegtagadással jár, amire pedig csakis a penitencia szelleme tesz képessé. A katholikus Egyházban tehát, amely az erénynek virágos kertje s iskolája, a penitencia gyakorlatai nem hiányozhatnak. Minden katholikusnak, ki Egyháza szelleme szerint akar élni, meg kell barátkoznia az erejéhez s viszonyaihoz alkalmazott vezekléssel. És így nem mulaszthatjuk el, hogy a penitencia erényéről szólván, annak gyakorlatait s indító okait rövidesen meg ne ismertessük.

A belső és külső penitencia.

Minthogy a penitencia a bűnért akar eleget tenni, azért alkalmazkodik annak természetéhez.

Minden bűnben két mozzanat van: külső és belső. A vétkező belsőleg elfordul *Istentől* s külsőleg a teremtményekhez hajol s azokban keres tiltott kielégülést. Ugyanezért a penitenciának is belsőnek és külsőnek kell lennie.

A belső penitencia jelentősége.

A belső penitenciát s annak a külső penitenciához való viszonyát *szent Ágoston* a következő találó szavakkal jellemzi: „Az önsanyargatás (külső penitencia) a test fenyítésében áll, böjtölés, vezeklés, csemegemegvonás, kemény ágy használata és hasonló más dolgok által, amelyek a testet némiképp mind gyötrik s tőle a kellemest

és a kényelmet megvonják. Az önmegtagadás (belső penitencia) magasztosabb és értékesebb. Ez az indulatok megfékezésében áll: ha rossz erkölcseink ellen naponkint harcolunk, saját akaratunkat folytonosan leküzdjük, saját ítéletünket alávetjük, haragunkat és türelmetlenségünket elfojtjuk, nyelvünket, szemeinket és rossz hajlamainkat fékezzük. Aki így cselekszik, áttöri szenvedélyeinek falát és erőszakkal emelkedik fel a mennybe".

Nyilvánvaló, hogy ez a belső penitencia ezerszerte fontosabb, mint a külső. A külső penitencia ugyanis csak az út, az eszköz, hogy a belsőre eljussunk. A voltaképeni cél a „töredelmes és alázatos szív" (50. Zs. 19.), amely nélkül a külső penitencia mit sem ér.

Indítóokok, hogy a fősúlyt a belső penitenciára helyezzük, nevezetesen a következők:

A külső penitencia a belső nélkül csak a fakirok önkínzása, állatidomítás; erkölcsileg értéktelen. Az érték ugyanis a belsőből forrásozik.

A külső penitenciát, ha azt pl. egészségünk gyengesége miatt nem igen gyakorolhatjuk, pótolhatja a belső, minő a lelki összegyüjtöttség, a teremtményektől való szent függetlenség, szívtisztaság, alázatosság, engedelmesség. Ámde a belső penitenciát semmi sem helyettesítheti.

A külső penitencia nem ritkán az időhöz, helyhez, körülményekhez kénytelen alkalmazkodni, a belsőre azonban mindig s mindenütt nyílik alkalom.

A lelki élet minden mestere elsősorban a belső penitenciát javalja.

Szalézi szent Ferenc pl. így nyilatkozik: Főteendőnk az legyen, hogy magunkat legyőzzük s az önmagunkról való lemondásban tökéletesítsük. Kiváló nagy gondot kell fordítanunk, hogy leküzdjük a bennünk jelentkező bosszankodást, mérgelődést, haragot, gyanakvást, féltékenységet, hiúságot, irígységet. Így kapunk azután erőt nagyobb nehézségek meggyőződésére is.

Keresztes szent János pedig ezeket mondja: „Többet halad az ember egy hónap alatt, ha indulatait állhatatosan féken tartja, mintha esztendők során át szigorú (külső) penitenciával sanyargatja testét. Ez utóbbihoz ugyanis nem ritkán önszeretet és hiúság is keveredik".

Maga az *Úr Jézus* is mennyiszer s mily szigorral ostorozza a farizeusok álszentségét, amely a külsőségekben állott a belső elhanyagolásával.

És amily szükséges a belső penitencia, valljuk be őszintén époly *nehéz* is. Sokkal nehezebb, mint a külső. A belső penitencia ugyanis igazán nekimegy a romlott természetnek s üldözőbe veszi azt a legbelsőbb búvóhelyéig. Mennyivel könnyebb viselni a testi fájdalmakat, mint belső összegyüjtöttségben élni, állandóan *Isten* jelenlétében járni s állandóan féken tartani s ostromolni a szenvedélyeket. Mennyire igazolja mindezt az élet! Külső penitenciával még csak hellyel-közzel találkozunk, de minő kevés a belső penitenciát gyakorló, igazán önmegtaga-

dott lélek! Jellemzők ez ügyben *Aranyszájú szent János* szép igéi: „A katona addig valahogyan takargatja gyávaságát, míg a harcra ki nem vezénylik, de ha oda jutott, akkor már kénytelen megmutatni mi az értéke. Így van ez a kereszténnyel is: a magányban elpalástolhatja hibáit, gyarlóságait, meg nem fékezett szenvedélyeit, de ha az élet harcába kilép, kénytelen kimutatni, hányadán van erényességével".

Azért is az igazi életszentség főkép a belső penitencia szellemében s gyakorlataiban mutatkozik.

Hogy a számtalan példa közül csupán egyre hivatkozzunk, a szentéletű de la Colombière jézustársasági atya (1641—1682.) *Alacoque szent Margit* gyóntatója életéből közlünk egy-két adatot. Nagy volt ugyan a külső penitenciában, de belső vezeklése még sokkal csodálatosabb. Midőn elöljárói őt az akkor már protestáns *Angolországba* a buzgó katholikus *Mária Beatrix* yorki hercegnő lelki segélyére küldték, a *Saint-James* királyi palotában kapott lakást. Huzamos ott tartózkodása alatt a fényes királyi termeket meg nem nézte s csakis azokba a helyiségekbe tette lábát, amelyekbe hivatása, kötelmei szólították. Ablaka népes, mozgalmas térre nyílott, de soha az ablakhoz nem közeledett, hogy azon kitekintsen. Az udvar mulatságain, szórakozásain sohasem vett részt. Egyetlen útja csak a betegekhez vezetett, s csupán azokkal társalgott, ki lelki segélyét igénybe venni óhajtották. Mily összegyüjtött lelkületet, a belső penitencia mily magas fokát tételezi fel mindez!

Hogyan gyakoroljuk a belső penitenciát?

A szorosabb értelemben vett belső penitenciát s annak járulékait főleg úgy gyakoroljuk, ha

vétkeink súlya, rútsága stb. felett elmélkedünk, lelkiismeretünket vizsgáljuk, bűneinket töredelmesen megbánjuk, komoly életjobbításra határozzuk el magunkat s a feladott penitenciát elvégezzük. Ide számíthatjuk azt is, ha valaki nyiltan és őszintén feltárja lelkét s mintegy leleplezi magát lelkivezetője előtt.

Hogyan gyakoroljuk a külső penitenciát?

Külső penitenciát gyakorlunk, ha érzékeinknek valami kellemetlenséget, fájdalmat okozunk azért, hogy bűneinkért eleget tegyünk, lakoljunk s adósságainkat *Istennél* törlesszük. *Loyola szent Ignác* az ő *Lelkigyakorlataiban* háromféle külső penitenciát említ: *böjtöt, virrasztást* és *testi fenyítéket*[1] (ostort, sanyargatóruhát, övet stb.).

[1] *Szalézi szent Ferenc* is, ki ugyancsak szelíd lelkivezető hírében áll, *Chantal szent Franciskának,* az akkor még alig harminchárom éves, gyenge testalkatú, özvegy bárónőnek, négy kis gyermek anyjának, hetenkint kétszer önostorozást ír elő s ezenkívül ugyanezt külön penitenciaképp is reá szabja, főleg, ha nehéz kísértések zaklatták. Így cselekedett egyébként számos másokkal, mint *Bruslard, Fléchère* úrnőkkel, *Favre* elnökkel, *Blonay* asszonnyal s férjével, sőt még tizenhatéves leányukkal szemben is. „Az ostorozásnak — írja a szent püspök — bámulatos a hatása; a testet ösztökéli s a lélek *üdül* fel." Egyébként hasonló eljárást követtek a XVI. és XVII. század más nagy lelki vezetői is gyónóikkal szemben, mint *Borromei szent Károly, Néri szent Fülöp, Bona* bíboros, *Depaul szent Vince, Olir* s mások. (V. ö. *Bougand:* Szent *Chantal* élete. I. k. 225. l.)

Mindezek használatában a következő bölcs alapelveket szegzi le:

1. Voltaképen csak az mondható penitenciának, mikor az ember abból von el valamit, ami a természetet jogosan megilletné. Épen azért a táplálkozásban való egyszerű mértékletesség még nem penitencia. Aki azonban bűnbánatból ennél kevesebbet eszik, vagy a tápláléktól helylyel-közzel egészen megtartóztatja magát, az bőjtöl, az külső penitenciát gyakorol.

2. Minél nagyobb a penitencia, — a maga nemében — annál jobb. Feltéve mindig, hogy az embernek magasabb érdekei sérelmet nem szenvednek. Mert az okosságnak egyetlen erényben sem lehet hiányoznia.

3. A penitencia folytán egészségünk soha jelentékeny kárt ne szenvedjen. A penitencia ugyanis nem cél, hanem csak eszköz s épen azért nem szabad, hogy nagyobb jónak útját állja. Kisebb kár azonban senkit se riasszon vissza a penitenciától, mert ezért bőven kárpótolnak a lelki előnyök, amelyekről még alább szólunk.

Azért int *szent Ignác,* hogy a vezeklés gyakorlataival élénk fájdalmat ugyan igen, de sebeket ne okozzunk, vért ne ontsunk, ami különben is igen gyakran inkább a hiúságot táplálja, semhogy a penitencia szellemét s célját szolgálná.

Valamennyi penitencia közt a szent — bizonyára saját tapasztalatából is — legkeményebb-

nek s ártalmasabbnak az alvás megvonását ítéli. Azért megjegyzi, hogy rendszerint ne igen rövidítsük meg a pihenésre szükséges időt; kivéve abban az esetben, ha rendetlen hajlamunk volna a túlsok alvásra. Ilyenkor bizonyos fokú virrasztás a rendes kerékvágásba zökkenthet.

4. Továbbá azt ajánlja a szent, hogy ne ragaszkodjunk makacsul a vezeklés egyik vagy másik módjához, fajához, hanem lehetőleg váltogassuk azokat. Majd ezt a penitenciát gyakoroljuk, majd meg amazt. És ugyan miért?

a) Mert ily eljárással nem kell félnünk attól, hogy egészségünk kárt szenved. Ami ugyanis testünknek ártalmas, nem az egyszer-egyszer alkalmazott szigor, pl. bőjt, virrasztás, hanem ugyanannak a vezeklési módnak szünös-szüntelen való alkalmazása.

b) Mert így kikerüljük a ravasz természet furfangját, mely kész ugyan tenni valamit, de inkább csak olyfélét, mely igazában nagyon nehezére nem esik. Változtatás folytán azonban mindenre rá kerül a sor.

c) Ezzel az eljárással legkönnyebben megtudhatjuk, mi használ legtöbbet nekünk, s melyik penitencia találkozik leginkább *Isten* tetszésével. *Isten* ugyanis a neki kedves bűnbánati cselekedetet igen sokszor *különös* lelki vigasszal viszonozza. Ezt a penitenciát azután gyakrabban megismételhetjük.

Ezekhez a mély bölcseségre s sok tapaszta-

latra való irányelvekhez még a következő megjegyzéseket csatolhatjuk.

Gyakoroljuk a vezeklést mindig nagy *szerénységgel.* Kövessük e pontban is az *Úr Jézus* bölcs utasítását: „Mikor pedig bőjtöltök, ne legyetek szomorúak, mint a képmutatók; mert megher-vasztják orcáikat, hogy bőjtölni láttassanak az emberektől. Bizony mondom nektek, hogy elvették jutalmukat. Te pedig, mikor bőjtölsz, kend meg fejedet, és orcádat mosd meg, hogy ne láttassál bőjtölni az emberektől, hanem a te Atyádtól, ki... megfizet neked". (Mt. 6, 16—18.) Ugyanígy járjunk el egyéb vezekléseinkben is.

Végül a külső penitenciagyakorlatokban vessük magunkat alá valamely *hozzáértő* s *buzgó* lelkivezér irányításának. Enélkül szinte lehetetlen a helyes mértéket eltalálni. Vagy többet, vagy kevesebbet fogunk tenni, mint ami nekünk hasznos s *Istennek* kedves.

A passziv penitencia.

A penitencia gyakorlataihoz számíthatjuk méltán az ú. n. *passziv* penitenciát is, amely az élet gondjainak, terheinek, szenvedéseinek békés, megnyugvó, sőt — ha telik — örvendező elviselésében áll. *Isten* ugyanis az ő mérhetetlen jóságában hajlandó mindezt elégtételnek elfogadni s vezeklésnek beszámítani, ha az ő kezéből fogadjuk s a penitencia szellemében viseljük.

Ó, minő tágas tér nyílik itt a penitenciára! Mert mennyi kellemetlenség nehezíti életutun-

kat. Ott a küzdelem a létért, a keserves munka terhe, számtalan betegség, kísértés, aggály, belső lelki lehangoltság, a felebarátok, sőt nem ritkán előljárók részéről tapasztalt félreismertetés, hálátlanság s zaklatás. Hiszen lépten-nyomon keresztre bukkanunk. Ezek láttára a vezeklőszellemű ember *szent Ágostonnal* felkiált: „Itt égess, Uram, itt vágj, csak aztán örökre kimélj meg!"

A passziv penitenciának nagy előnyei, hogy úgyszólván, minden pillanatban gyakorolható, nem árt az egészségnek, nem ejt az önfejűség s hiúság veszélyében s számos nagy erénnyel karöltve jár, aminő a türelem, felebaráti szeretet s a hajlékony engedelmesség főleg az isteni Gondviseléssel szemben.

Indítóokok.

Kemény s keserves szó az a penitencia, vezeklés! De az ember mégis nekibátorodik, sőt fellelkesül érte, ha a velejáró óriási előnyökre gondol. Soroljunk fel néhányat belőlük, nagyobbára a *Lelkigyakorlatok* nagy mesterének gondolatmenetét követve.

1. Az önsanyargatás által megfékezzük érzéki természetünket s könnyebben, biztosabban hajtjuk a lélek igája alá. Így azután sokkal alkalmasabbakká válunk az állapotunktól megkövetelt jóra. Ha ugyanis a testnek mindent megengedünk s minden kellemetlentől óvjuk, sok s nagy nehézségeket fog nekünk okozni. Vakmerő

támadásokat intéz a lélek ártatlanság ellen s megtagadja a neki tartozó engedelmességet.

A csikó, ha jól abrakolják s munka nélkül hagyják, ficánkol, kirúg s nagykönnyen elragadja vagy leveti magáról a rajta ülőt. Épen ilyen az elkényeztetett test is.

Ellenben a sanyargatás által olyan lesz a test, mint a kezes bárány, szelíd és szolgálatkész. Az állatokat is rendesen úgy szelídítik, hogy előbb megbőjtöltetik.

A sanyarúsághoz szoktatott test bámulatosan szívóssá, kitartóvá, hajlékonnyá válik a legnehezebb feladatok megoldására. Pompás bizonyságok erre a szentek, kiknek vonzó példájára még alább hivatkozni fogunk.

2. Egy másik ok az önsanyargatásra az, hogy általa sok kegyelmet kapunk *Istentől.* Nevezetesen a penitencia gyakorlatait nem kis vigasz szokta kísérni. Az ember lelke felvilágosodik, akarata hatalmas lendületet kap a jóra, a kétségek, aggályok eloszlanak, a kísértések enyhülnek vagy elmaradnak. Mindez sokszor szinte kézzelfoghatóan bizonyítja, hogy a penitencia *Isten* tetszésével találkozott. Szépen kifejezésre juttatja mindezt az Egyház a nagybőjti prefációban: „*Isten,* ki a testi bőjt által a vétket megtöröd, a szellemet felemeled, erényt s jutalmat adsz . . .“

Isten, ha az ő kedvéért a *testi* örömről lemondunk és sanyarúságra vállalkozunk, bő *lelki* örömmel szokott kárpótolni. Ellenben mi sem

űzi el oly könnyen s hamar a lelki vigaszt, mint ha az ember érzéki kielégülést keres és testi örömmel töltözik. Nem igen élvezheti az ember Isten édességét, ha előbb nem ízlelte meg keresztjének keserűségét.

Főleg könnyebb, lelkiesebb, magasabb imaélet az önsanyargatás nélkül elgondolhatatlan.

A vezeklés tehát voltaképen a szenvedésnek s örömnek csodálatos vegyüléke.

Midőn *Ezdrás* a *jeruzsálemi* templomot újra építteté, a nép majd siránkozott s gyászdalokat zengett, midőn lelki szeme előtt felmerült a régi, rombadőlt, utólérhetetlenül szép templomnak emléke; majd örömrivalgásba tört ki, mikor a bár szerényebb falakat újra emelkedni látta, úgy hogy „senki sem ismerheté meg a vigadók kiáltásának szavát a nép sirásának szavától". (I. Ezdr. 3. 13.)

A vezeklés is ilyféle titokzatos összeolvadása az örömnek és fájdalomnak. A bűn romjai felett kesergő lélek érzi, tudja, hogy épen ezáltal *Istent* könyörületre indítja s a *Szentlélek* már építi benne fenséges templomát, hogy aztán kiöntse ott vigasztalásait, amelyek a könnyeket oly édesekké teszik. „Ó, boldog az — kiáltja *szent Ágoston* — ki ekkép nyomorult." A szentek nem győzik magasztalni a penitencia poharának fenekén rejlő gyönyört.

„A fa gyökerei — mondja *Aranyszájú szent János* — magukban véve keserűek, de mégis a legédesebb gyümölcsöt termik nekünk. Így az

Istenért érzett szomorúság is sok gyönyört terem lelkünkben." „Ha pénzveszteséged felett szomorkodol — mondja ugyanő — ezzel nem nyered azt vissza, ha betegséged miatt bánkódol, ezzel nem enyhíted fájdalmadat, hanem csak súlyosbítod; de ha a bűneid felett bánkódol, ezzel eltörlöd azokat s *nagy örömet szerzesz magadnak.*

3. Harmadik ok a vezeklésre kötelességünk s egyben legkézzelfoghatóbb érdekünk, hogy bűneinkért eleget tegyünk. „A bűn ne maradjon büntetés nélkül, int szépen *szent Ágoston;* ez nem illik, nem jó, nem igazságos! Minthogy tehát a bűnnek bűnhődnie kell, ám büntesd te önmagadat, nehogy megbüntessenek érte."

A bűnhődést amúgy sem kerülhetjük el. Vagy itt, vagy a másvilágon át kell rajta esnünk. Nem mutatna keresztény okosságra mindent a másvilágra hagyni.

A földi élet, az irgalom korszaka, amidőn *Isten* kevés jóakaratért sokat elengedni kész; ha egyszer a másvilágon az adósok börtönébe, a tisztítótűzbe kerültél, „bizony mondom neked, ki nem jösz onnét, míg le nem fizeted az utolsó fillért". (Mt. 5. 26.)

A Szentírás át meg át van szőve példákkal, amelyek a vezeklés hatékonyságát igazolják a bűn s a büntetés eltörlésére. Még a hírhedt *Ákáb* király is meg tudta kötni az isteni igazságosság kezét bűnbánatával. Midőn ugyanis *Ákáb* „megszaggatá ruháit és szőrzsákkal födé be testét és bőjtöle és zsákban hála és lehajtott fővel jára..."

akkor lőn az Úr szava *Illés* prófétához: „Nem látod-e, hogy *Ákáb* megalázta magát előttem? mivel tehát megalázta magát énérettem, nem hozom rá a veszedelmet az ő napjaiban...“ (Kir. K. III. 21. 27—29.) Mikor látja *Isten* a *niniveiek* vezeklését, nyomban megkönyörül „és elengedé a büntetést, melyről szólott vala, hogy megcselekszi rajtok és nem cselekvé“. (Jon. 3. 10.)

Ehhez járul még, hogy szent hitünk tanítása szerint mi — bizonyos feltételek mellett — nemcsak a saját magunk, hanem mások bűneiért is eleget tehetünk. szépen mondá ez ügyben *Stolz* Albán egyik lelkipásztornak: „Ugyan *Krisztus* vére váltá meg a világot, de a mi vérünk alkalmazza reá a megváltás gyümölcseit“. Főleg ez magyarázza az apostoli lelkek s nagy és *igazi* reformátorok heves, szinte kielégíthetetlen szomját a vezeklés után. Tekintsünk csak végig az Egyház történetén. Minden nagy reformátor azon kezdte, hogy legelsőbb magát reformálta kemény penitencia által. És csak azután hirdette másoknak is a bűnbánatot. S ime nyomukban fellendült a valláserkölcs, kivirágoztak a keresztény erények. Igen! elkezdve *Keresztelő szent Jánostól,* minden igazi reform *Isten* földi országában a szigorúan vezeklő apostoloktól indult ki. Már ebből is megítélhetjük, hogy minő méltatlanul viselik a XVI. század aposztatái a reformátor nevet, kik a *„tiszta evangélium“* cégére alatt mint magukban, mint másokban szabadlábra helyezték a romlott természetet s a

benne duló szenvedélyeket. Nevetségessé tették a vezeklést, a bőjtöt, a szűzességet, túladtak a gyónáson, a tekintélytiszteleten s ezzel elvetették a társadalomban a forradalom csiráit. Ugyanekkor reformálja *szent Terézia Kármélt,* alapítja *szent Ignác* a *Jézustársaságot, Szalézi szent Ferenc Chantallal a Visitatiót,* támadnak egyéb szerzetesrendek, melyek imával s vezekléssel kérlelik *Istent* a „reformációnak" csúfolt nagy világbotrányért.

Ezek voltak a *tridenti* szent zsinat által megindított igazi világreformnak első gyümölcsei, végrehajtói s terjesztői.

4. Utoljára a szentek példáját hagytuk, akik ha mindnyájan kifejezetten világreformátorok nem is voltak, de a kereszt királyi zászlaja alá, mint a vezeklés hősei, egytől-egyig sorakoztak. A katholikus szellem bennök zenitjén ragyog, *Isten* csodákkal tünteti ki őket. És ime, ami legjobban jellemzi valamennyit, ez az isteni szeretet után a kiolthatatlan égető szomj: vezekelni. Tényleg, volt-e valaha szent, aki e tekintetben nem tett annyit, amennyit csak tehetett?

A szentek fenséges társadalma minden korból, nemből, állapotból toborzódik. Erény dolgában is ki ebben, ki abban viszi a hősi fokra. Azért látja már a zsoltáros jósszeme az Egyházat királyleánynak, ki arannyal szegélyezett *sokszínű* öltözetet visel. (V. ö. 44. Zs. 14. 15.) A penitencia szellemében azonban valamennyi hasonlatos.

Vezekelnek már a szent gyermekek. *Szent Kázmér* lengyel herceg zsenge ifjúságában mezítelen testén vezeklőövet visel s oly szigorral böjtöl, hogy még betegségében sem kér semmi enyhítést.

Szent Alajos, mint gyermekifjú, bámulatos találékonyságot tanusít az önsanyargatásban. Minthogy a szokásos vezeklőeszközökhöz nem juthatott, lovaglósarkantyúkból készített magának sanyargatóövet s kutyakorbáccsal ostorozta magát. Ágyába fadarabokat dugdosott el, hogy kényelmetlenné tegye a pihenést s könnyebben felébredjen az imádságra. Éjjel-nappal sok órát töltött imába merülten, többnyire — még a legnagyobb hidegben — a puszta földön ingben térdelve.

Mint ifjú jezsuitát figyelmeztették némelyek, ha nem mérsékli szigorát önmagához, később meg fogja bánni. Ő szerényen az engedelmességre hivatkozott, amelynek korlátait sohasem lépi túl. Ami pedig a késő bánatot illeti, erre nézve a feleletet ünnepélyesebb pillanatra tartotta fenn. És csakugyan, halálos ágyán elérkezettnek vélte a pillanatot annak kijelentésére, hogy szigorú vezeklését *nem* bánta meg, sőt csak azt sajnálja, hogy előljárói több és nagyobb önsanyargatásra nem adtak neki engedélyt.

Kanizius szent Péter, az Egyház e kiváló tudósa, már 10 éves korában folyton vezeklőövet viselt. Nem egyszer találták a ház félreeső zugában még éjféltájt is térdre borulva, imába merülten. A farsangi napokban különösen szigorú

önmegtartóztatást szabott magára, hogy *Isten* szent felségét engesztelje azokért a megbántásokért, amelyekkel a kicsapongó keresztények e napokban illetik.

Szent Ödön már gyermekkorában, mielőtt valamit evett volna, naponkint térden állva elimádkozta a bűnbánati zsoltárokat. Minden pénteken kenyéren s vizen bőjtölt. Jellemző az akkori ízig-vérig katholikus nevelésre, hogy midőn fitestvérével, *Róberttel Párizsba* ment tanulni, bölcs édesanyjuk mindkettőjük számára sanyargatóövet is tett a csomagjukba, hogy azt hetenkint egyszer-kétszer hordozva, könnyebben ellenállhassanak a világ csábjainak.

A gyengéd női nemet is *Isten* s lelkek szeretete szent versenyre hívja ki a vezeklésben a férfiakkal. *Jézusról* nevezett *boldog Marianna Quitóban, Dél-Amerikában,* 1618 körül, mint 12 éves gyermek elzárkózik kicsi szobácskában, amelyet 14 éven át, egészen boldog haláláig csak akkor hagyott el, midőn szentmisére vagy prédikációra ment. Rendesen egy kereszten vagy lépcsőn aludt; a vezeklőostor csaknem mindig kezében forgott s töviskoronával övezte fejét. Csupán kenyérből és vízből élt s ezt is gyakran megvonta magától. Idejét kézimunka, a halálról való elmélkedés és imádság között osztá meg.

Hogy kedvességével az egész világot meghódító *lesieuxi szent Teréz* mily szigorúan vezekelt, közkézen forgó életrajzaiból mindenki előtt ismeretes.

Főleg pedig az apostoli hivatásokra jellemző, hogy minél szelídebbek s irgalmasabbak voltak másokkal szemben, annál szigorúbbak önmagukhoz.

Bizonyság erre nézve, mikép tartotta az angyali lelkületű, oly szelíd modorú *boldog Faber Péter, Németországnak Kanizius* után legnagyobb apostola, lelkiatyjának, *szent Ignácnak* vezetése alatt lelkigyakorlatait. *Gonsalvez* atya bizalmas feljegyzéseiben ezt olvassuk róla: *„Le Févre*[1] lelkigyakorlatait *S. Jaques (Párizs)* környéken végzé oly időben, midőn a *Szajnán* kocsikkal lehetett átjárni, annyira keményen be volt fagyva. S jóllehet atyánknak *(szent Ignácnak)* szokása volt, hogy a lelkigyakorlatot végzőnek ajkait is megfigyelte, nem ragadnak-e össze (a szomjúság, kiszáradtság miatt), hogy így meggyőződjék, vajjon az illető vesz-e magához táplálékot, mégis ebben az esetben csupán kérdezősködésére értesült arról, hogy *Le Févre* már hat álló napon át semmit sem evett-ivott. Azt is megtudta, hogy azt a fát, amelyet tüzelésre hoztak néki, csakis arra használta, hogy rajta feküdjék s pedig csupán ingével takarozva; elmélkedéseit pedig az udvaron, a havon végzi. Mikor atyánk minderről értesült, így szólott hozzá: Egészen biztosra veszem, hogy mindezzel semmi bűnt sem követtél el, sőt nagy érdemeket szereztél. De mégis, majd egy óra mulva

[1] Fabernek francia neve.

visszajövök neked megmondani, hogy mit kelljen tenned. És erre atyánk a szomszédos templomba ment imádkozni. Kívánsága eközben az volt, hogy *Le Févre* épen oly soká tartson ki táplálék nélkül, mint ahogy ezt ő tette és már nem is sok hiányzott ebből. Ámbár ezt kívánta, de imája végeztével nem merte neki az engedélyt erre megadni. Visszatérve tehát, begyujtott számára s táplálékot tett eléje".

Ismeretes, hogy *Fabert* ez az egy exercitium (lelkigyakorlat) valóságos szentté alakította át.

Maga *Loyolai szent Ignác* is a vezeklő szentekben kereste követendő mintaképeit s nem tűrheté, hogy ő, ki *Istent* többször megbántotta, valamiben is mögöttük maradjon. *Manrézában* olykor hét óránál is tovább elmélkedett, imádkozott egyfolytában, térdre állva. Alig evett mást, mint silány főzeléket vagy penészes kenyeret, de azt is csak akkor, mikor már mulhatatlanul szükséges volt. Ostorozás közben saját vérével fecskendezte be a *manrezai* komor barlangot, híres *Exercitiumainak* szülőföldjét.

Borgias szent Ferenc, a *Jézustársaság* generálisa, kit *Isten* arra hívott, hogy bűnhödjék a *Borgiák* vétkeiért, azért a szégyenfoltért is, melyet egyik őse, *VI. Sándor* magára a pápai székre hozott, az Egyház legnagyobb vezeklői közé tartozik.

Midőn magasztalni hallá valakinek jámborságát, rendesen ezt a megjegyzést tette: „Ha gyakorlott az önmegtagadásban, akkor szent, ha

igen gyakorlott benne, akkor nagy szent". És ezt az elvet magára is alkalmazta. Reszketett arra a gondolatra, ha netán előbb meghal, semhogy a mennyországot maga számára biztosította. Innen folytonos imája sűrű könnyhullatás között az állhatatosság kegyelméért; innen szigorú vezeklése, amelyet csupán lelki vezére parancsa tudott korlátozni. *Szent Ignác* külön szerzetestestvért rendelt melléje, ki véres önostorazásait ellenőrizze és mérsékelje.

A legújabb időkből csak a *Castresban* 1895 január 10-én elhunyt *Ginhac Pál* s az 1917-ben augusztus 16-án az *yperni* harctéren elesett *Doyle Vilmos* jezsuita atyákat említjük fel. Mindkettőnek szinte szenvedélye volt a vezeklés. Az előbbi élete folytonos bőjt, virrasztás s egyéb vezeklések szakadatlan láncolata. A fiatalabb *Doyle Ginhac* életét nem csupán hazája nyelvére lefordította, hanem önsanyargatás dolgában szinte megismételte. Mint tábori lelkészüket, az ír katonák kedves, megnyerő modoráért, humoráért s önfeláldozó szeretetéért szinte rajongásig szeretik, de azt alig sejtik róla, hogy a fiatal, mosolygó páter mily hallatlanul szigorú önmagával szemben, hogy apró borotvákkal (zsilet) is ostorozza, hogy mezítelenül csalánbokorba veti magát stb., csakhogy *Jézus Krisztusért* valami nagy szenvedésre vállalkozzék. Megesett, hogy az *Úr Jézus* az ő közelségét valami csodálatos, meggyőző módon vele éreztetve, ezt neki hálásan meg is köszönte. Viszont

minő végtelenül boldogító volt ez az ifjú hősre! A világ bizonnyal túlzásnak, bolondságnak bélyegzi az ily önkínzást. A kereszt bolondsága ez, melyről *szent Pál* azt mondja: „A kereszt igéje az elveszendőknek ugyan bolondság, azoknak pedig, kik üdvözülnek... *Isten* ereje". (I. Kor. 1. 18.)

Nem akarjuk mondani, hogy a szentek mindenben s mindenkire nézve utánozhatók, de igenis állítjuk, hogy vezeklésükkel hatalmas felkiáltójelek a világon. Arra figyelmeztetnek mindenkit: ha szereted *Istent,* szereted lelked javát s főleg, ha apostol akarsz lenni, gyakorolj penitenciát, amennyire *Isten* kegyelmével erődtől telik!

A PENITENCIATARTÁS MINT SZENTSÉG.

A penitenciatartásról mint szentségről általában.

Ellenfeleink.

Mielőtt a penitenciatartást hitágazati szempontból is röviden megismertetnők, tartsunk előbb egy kis seregszemlét ellenfeleink felett. A tévelyek ismerete szinte kiemeli lelkünk előtt az igazságot s nagyon megkönnyíti, hogy arról helyes fogalmat alkossunk.

Miként láttuk már, az első keresztény századok a penitencia kérdését hamarosan előtérbe tolják. *Tertullian* s a *montanisták* nem tagadják az Egyház kulcshatalmát a bűnök megbocsátására általában véve, inkább csak célszerűtlennek tartják annak korlátlan gyakorlatát. Maguk a *novációnok* a IV. században még mindig nem vonják kétségbe, hogy az Egyház *bűnöket* oldhat, csupán azt vitatják el tőle, hogy a *halálos* bűnöket is elengedheti. A *donatisták* egyszerűen kizárták a bűnösöket az egyházi közösségből, mint akikre nem létezik bűnbocsánat. A *vol-*

diak, Hus és *Wiclif* szerint semmi szükség sincs a *papi* bűnoldó hatalomra, mert azt minden keresztény gyakorolhatja.

A XVI. század *reformátorai* e kérdésben sokat ingadoztak. Hitrendszerükbe, melyet a hitre, mint a megigazulás *egyetlen* s kizárólagos eszközére építettek fel, a penitencia semmiképen sem illett. De mégis bele kellett valamiképen erőszakolni, hogy a másfélezredes keresztény hagyománnyal szemben magunkat igazolni tudják.

Luther majd állítja, majd megint tagadja a penitenciatartás szentségi jellegét s azt tanítja, hogy a feloldozás csupán kinyilvánítása, konstatálása a hit által eszközölt bűnbocsánatnak. A radikális *Kálvin* már határozottan elveti a penitenciatartás szentségét, illetőleg abban nem lát egyebet, mint a keresztségre emlékeztető jelet.

Szerinte ugyanis a keresztség mintegy bizonyítvány, amely a hit által egyszersmindenkorra elnyert bűnbocsánatról tanuskodik. Csupán erre emlékeztet a penitencia, amely tehát lényegileg egy s ugyanaz a keresztséggel. Célja nem egyéb, mint megvigasztalni s megnyugtatni a bűnei miatt aggodalmaskodó lelkiismeretet, emlékeztetve arra, hogy a hit által egyszer megszerzett megigazultság többé el sem veszthető. (V. ö. Calvinus Instit. I. IV. c. 15.)

A liberális *Harnack* azt hirdeti, hogy az ősi Egyház a III. századig nem is volt öntudatában a bűnoldó hatalomnak, csupán *Kallisztus* pápa tulajdonítja ezt magának legelsőbb a pa-

ráznaság bűnére nézve. Az aposztatákat pedig csak a IV. századtól kezdve oldozzák fel. (Dogmengeschichte I. 439—444.) A *modernisták* szintén letagadják, hogy az ősi Egyház tudott volna arról, hogy a keresztény bűnöst *Istennel* újra kibékítheti. Sőt még később is, midőn már ehhez a gondolathoz lassankint hozzászokott, szégyelte volna ezt az eljárását „szentségnek" nevezni, minősíteni. (V. ö. „Lamentabili" n. 46.) Az *anglikánok* ugyan elismerik, hogy a presbyterek azokat, kik akár a halálos ágyon, akár a közös áldozás előtt valami miatt aggodalmaskodnak, megnyugtatás kedvéért feloldozhatják, de szükségesnek ezt nem tartják.

Az Egyházhoz leginkább közeledő angol *ritualisták* a penitenciát már az ú. n. „kisebb szentségek" közé sorolják. Előttük ugyanis „nagy szentségnek" csak a keresztség és az úrvacsora számít.

A katholikus tan.

Ezekkel szemben a katholikus tan az, hogy a penitencia *Krisztustól* alapított valóságos szentség, amenlyben az arra feljogosított pap bírói feloldozás útján megbocsátja a keresztség után elkövetett vétkeket, ha a bűnös azokat kellően megbánja s meggyónja.

Krisztus alapítja.

Isten az emberi nemnek prometheusi erőlködését a bocsánat, az engesztelődés elnyeréséért nem nézhette az égben érzéketlenül. Könyörü-

letre indul. Irgalmának okát nemcsak *jóságában,* hanem egyszersmind *bölcseségében* találjuk. Hiszen ismeri törékenységünket. Keresi s megtalálja annak orvosságát. Már az *Írás* első lapjain, az ősbűn történetében felismerhetjük a bocsánat, a megigazulás egész nagyszerű tervét. Az ősszülő szégyenli és elismeri vétkét, alázatosan bevallja s vállalja az érte kiszabott büntetést. „És *(Isten)* kihozta őt vétkéből és erőt adott neki bírni mindenekkel." (Bölcs. 10. 2.) És ez a történet számtalan formában s esetben ismétlődik az Ószövetség folyamán. A nép minduntalan hűtelen, megtöri a vele kötött szövetséget, de *Jahve* a megfelelő vezeklés után megint csak megbocsát. A próféták által majd fenyegetve, majd meg édesgetve hivogatja a bűnöst bűnbánatra, hogy legyen módja mindent feledni. „Mosdjatok meg, legyetek tiszták, vegyétek el gondolataitok gonoszságát szemem elől, szünjetek meg gonoszt cselekedni... Azután jöjjetek és panaszkodjatok rám! úgymond az Úr. Ha bűneitek leendnek, mint a karmazsin, mint a hó megfehérednek; és ha pirosak leendenek is, mint a bíbor, lesznek mint a fehér gyapjú... Hogyha ellenszegültök és engem haragra ingereltek, fegyver emészt meg titeket." (Iz. 1. 15. 20.) A béke s bocsánat teljét a *Messiásnak* tejjelmézzel folyó lelki országában ígérik a prófétai jóslatok.

„Az időn így szól az Úr: Én *Istene* leszek *Izrael* minden nemzetségeinek és ők népemmé

lesznek... Én örök szeretettel szeretlek téged, azért vontalak magamhoz, könyörülvén... Sírva jőnek és irgalmasságban hozom vissza őket és vízpatakokon át hordozom őket és egyenes úton, melyen nem botlanak meg. Halljátok az Úr igéjét nemzetek! és hirdessétek a távollevő szigetekben és mondjátok: Aki elszélesztette *Izraelt,* összegyüjti őt és megőrzi, mint nyájat a pásztor. Mert az Úr megváltja *Jákobot* és megszabadítja a hatalmasabb kezéből... Akkor a szűz örvendezni fog a karban az ifjakkal és vénekkel egyetemben; az ő siralmokat örömre fordítom és megvigasztalom őket és felvidámítom búsongásukból." (Jer. 31. 1—13.)

És a *Messiás* csakugyan eljön, hogy valóra váltsa a prófétai ígéreteket s benne „a mi Üdvözítő Istenünk kegyessége és emberisége megjelent". (Tit. 3. 4.) Azt hirdeti magáról, hogy nem az egészségesekért, hanem a betegekért jött s nem az igazakat, hanem a bűnösöket hívja elsősorban magához. És tényleg számtalanszor hallottuk ajkáról földi zarándoklása útjain: bízzál! bűneid meg vannak bocsátva! Hogyan? Nem tudott vagy nem akart gondoskodni arról, hogy ezt meghallhassa minden lélek, amely arra rászorul?

Ha a bűnbocsájtó hatalmát magával az égbe visszavitte, akkor a nagyszerű prófétai ígéreteknek nincsen értelmük s a messiási ország csak pünkösdi királyság, a megváltó munka vége: nagy fiaskó.

De nem így történt, hála Istennek!

Az Üdvözítő előbb — szokásához híven — ígéretekkel készítgeti elő választott apostolainak lelkét a nagyszerű, titokzatos hatalom átvételére, melyet tőle örökölni fognak. *Filep Cezarea* határában *Péternek* híres vallomását megjutalmazandó így szól hozzá: „Én is mondom neked, hogy te *Péter* vagy és e kőszálon fogom építeni Anyaszentegyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. És neked adom a mennyek országa kulcsait. És amit megkötendesz a földön, meg leszen kötve mennyekben is és amit feloldasz a földön, fel leszen oldozva mennyekben is". (Mt. 16. 18. 19.) Így beszélt külön *Péterhez,* az apostoli kollégium fejéhez, az első pápához. Kevéssel utóbb most már az egész apostoli testülethez intézi kevésbbé ünnepélyes szavait: „Bizony mondom nektek, amiket megkötöztök a földön, meg lesznek kötve mennyben is; és amiket feloldoztok a földön, fel lesznek oldozva mennyben is". (Mt. 18. 18.) A „kulcshatalom", az „oldás-kötés" az Üdvözítő lelki országában — tekintve főkép a szentírási nyelvhasználatot — teljesen értelmetlen volna, ha elsősorban nem a bűnökre vonatkoznék.

Fenséges ígéretét az Úr feltámadása után, húsvétvasárnap estéjén váltja be. *János* így beszéli el: „Eljöve *Jézus* és megálla középen és mondá nekik: Békeség nektek! És midőn ezt mondotta, megmutatá nekik kezeit és oldalát. Örvendének a tanítványok, látván az Urat.

Mondá azért nekik ismét: Békeség nektek! Amint engem küldött az Atya, én is küldelek titeket. Ezeket mondván, rájuk lehele és mondá nekik: Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva." (In. 20. 19—23.) *Krisztus* e szavai oly világosak s határozottak, hogy elfogulatlan elme azokat félre nem értheti.

Ellenvetések.

A XVI. század reformátorai ugyan igyekeztek e fényes, ragyogó szöveget valamiképen elhomályosítani s így a bocsánat után sóvárgó emberiség kezéből a reménység e biztos horgonyát kiragadni. Szerintük itt csak arról a felhatalmazásról van szó, amelynél fogva az apostolok a bűnbocsánatot kihirdethették s általában az evangéliumot prédikálhatták, amely az embereket hívőkre s hitetlenekre osztja. Az előbbiek ezáltal bocsánatot nyernek, az utóbbiak bűnösök maradnak. Ki nem lát itt kétségbeesett erőlködést s makacs tusakodást a nagyon is könnyen felismerhető igazság ellen? A *tridenti* szent zsinat határozottan vissza is utasítja őket. „Ha valaki az Úr e szavait: Vegyétek a Szentlelket, akiknek megbocsátjátok bűneiket ... az értelem elcsavarásával az evangélium hirdetésére adott hatalomra vonatkozóknak mondja: átok alatt legyen" vagyis legyen kizárva az Egyházból.

Hasonlóképen teljesen alaptalan *Kálvin* véle-

ménye, aki az oldó-kötő hatalomban csupán a keresztségnek valami járulékát látja. Keresztelni ugyanis csak egyszer lehet, az oldás-kötés gyakorlatát azonban az Úr minden megszorítás nélkül adta meg. A keresztség által lépünk az Egyházba s válunk annak alattvalóivá, az oldó-kötő hatalom pedig már alattvalókat tételez fel. Végül, ha a kulcshatalom a keresztséggel azonos volna, semmi értelmét sem találnók ennek a vagy — vagynak: Vagy oldozni vagy kötözni.

A püspökökre s papokra is átszállott.

Hogy pedig a bűnoldó hatalom az apostolok törvényes utódaira is átszállott, nem nehéz bizonyítani. Következik ez már abból is, mert e hatalom nélkül *Krisztusnak* világot üdvözítő szándékai javarészt meghiúsulnának.

Bocsánatot igénylő lelkek ugyanis mindig bőven lesznek a világ végéig. Az ő végtelen irgalmú szívének ezekről is gondoskodnia kellett. Nem is mulasztja el. Apostolait az ő érdekükben szinte halhatatlanokká teszi: „Ime — szól hozzájuk búcsúzóra — én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig". (Mt. 28. 20.) Az Úr e szavaknál bizonyára nemcsak apostolaira gondol, kik őt nemsokára a vértanuság útján követni fogják az égi trónra. Látja bennük jogutódaikat, a kezükre bízott lelki kincsek örököseit.

És valóban, ha az Úr azt akarta, hogy mennybeszállta után legyenek, kik a világ végéig

evangéliumát hirdetik, keresztelnek s Úrvacsorát osztanak stb., miként ezt ellenfeleink is készséggel elismerik, miért is tett volna kivételt a *nem kevésbbé fontos* oldó-kötő hatalommal? Vajjon kevésbbé szükséges-e ez, mint az evangélium hirdetése avagy az Úrvacsora? Már a IV. században *Pacianus* püspök ezzel a kérdéssel szorongatta a novációnusokat s azok épen oly kevéssé tudtak rá felelni, mint a XVI. század ú. n. reformátorai.

Senki se hozza fel ellenvetésül, hogy az apostoloknak a csodák ajándéka is meg volt adva, anélkül, hogy utódaikra átszállott volna. A felelet erre nagyon egyszerű. A csodák ajándéka ugyanis nem volt minden időkre szükséges, hanem csupán a zsenge Egyház palántájának bővebb öntözésére volt szánva Istentől. A megerősödött Egyháznak erre már nem volt szüksége. Ellenben a bűnbocsátó hatalom a rendes és nélkülözhetetlen eszközök közé tartozik, amelyek nélkül az Egyház üdvözítő hivatását nem teljesítheti.

A hagyomány tanusága.

De egyébként is arról, mintha *Krisztus* a bűnbocsátó hatalmat csupán az apostolokra korlátozta volna, a hagyomány, az Egyház mit sem tud, sőt épen az ellenkezőről van meggyőződve. A katholikus Egyház mindenha a *Krisztustól* s az apostoloktól átörökölt kulcshatalom letéteményesének, örökösének érzi, tudja magát.

Elég legyen evégből csak néhány szentatyát idéznünk, kik az újszövetségi papságot, mint a kulcshatalom letéteményesét szinte az egekig magasztalni meg nem szűnnek.

„A papság trónja — mond *aranyszájú szent János* — mennyben van felállítva s hatalmával a mennyeiek felett uralkodik. Ki mondja ezt? Az egek királya maga. Ugyanis: Amiket megkötöztök a földön — úgymond *Máténál* (18. 18.) — meg lesznek kötve mennyben is... stb. Mit lehetne e méltósághoz hasonlítani?“ — Másutt ismét ugyanő így beszél: „Azokra, kik a földön laknak, van bízva a mennyeiekről való gondoskodás és hatalmat kaptak, aminőt *Isten* nem adott sem angyaloknak, sem főangyaloknak. Ezeknek ugyanis nem mondották: Amit megkötöztök a földön stb. A világ hatalmasainak van ugyan hatalmuk kötözni, de csak a testét, ám az a kötelék, amellyel a papok kötöznek, a lelket köti meg s elér a mennyekbe. Amit a papok tesznek itt alant, azt jóváhagyja *Isten* a magasban. Mi mást adtak nekik, mint *minden* mennyei hatalmat. Mert hiszen így szólt hozzájuk (az Úr): Akiknek megbocsátjátok bűneiket stb. Mely hatalom volna ennél nagyobb? Miként Jánosnál olvassuk (5. 22.), az Atya minden ítéletet átadott a Fiúnak. És én úgy látom, hogy a Fiú ugyanezt teljesen átadta nekik... Mintha csak már az égbe volnának áthelyezve, oly fenséges hatalommal vannak felruházva. A zsidók papjainak hatalmuk volt a poklosságtól meg-

tisztítani vagyis inkább csak megvizsgálni a megtisztultakat; és tudod, mégis mennyire keresett volt akkor a papság. Ezek azonban (az újszövetségi papság) nem a test poklosságára nézve kaptak hatalmat, hanem a lélek tisztaságát illetőleg és pedig nem csupán megvizsgálni, vajjon megtörtént-e a tisztulás, hanem egyenesen magát a tisztulást eszközölni". Így beszél az aranyszájú patriárka. Ma sem lehetne e kérdésben szebben, világosabban, meggyőzőbben beszélni.

Szent Ambrus pedig így érvel a novácián-féle eretnekek ellen: „A nováciánok azt mondják, hogy ők részükről *Istennek* adják a dicsőséget, midőn a bűnbocsájtó hatalmat egyedül neki tulajdonítják. Ellenkezőleg! gyalázattal, a legnagyobb gyalázattal illetik *Istent,* mert rendeletét megmásítják, az átruházott közbenjárói tisztet visszautasítják. Miután ugyanis maga az *Úr Jézus* mondotta az Evangéliumban: Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket... stb. Kérdem, ki tiszteli meg őt jobban; az-e, aki rendeletének engedelmeskedik, vagy az, aki annak ellenszegül? Az Egyház engedelmességet tanusít az Üdvözítő iránt mind azáltal, hogy a bűnöket megköti, mind azáltal, hogy azok kötelékét megoldja".

Szent Ágoston intelméből is ugyanez a katholikus tan sugárzik elő: „Tartsatok — úgymond — penitenciát, miként ez az Egyházban történik. Senki se mondja, én titkon, *Isten* előtt tartok

penitenciát; és *Isten,* ki látja a szívet, megbocsát nekem. Tehát akkor hiába van mondva: Amiket megkötöztök a földön... stb.? Vajjon hiába kapta az Egyház a kulcsok hatalmát?"

Itt van végül maga az Egyház, mely általános, közös hitében nem tévedhet. A hívek csakúgy, mint a papság, nemcsak állandó tudatában vannak az Egyház által birtokolt kulcshatalomnak, hanem gyümölcsöztették is azt kezdettől fogva a mai napig.

Midőn az egykorú *Vitai Viktor* tanusága szerint a *vandalok Afrikában Hunnerich* parancsára a papokat *Karthágóból* s vidékéről száműzik, a megrémült hívek szívetfacsaró hangon kiáltozzák távozó pásztoraik után: „Kiknek kezére bíztok bennünket, szánalomraméltókat, ti, kik a vértanui korona elé siettek? Kik fogják ezentúl nekünk a penitenciatartás szentségének áldásait kiszolgáltatni? Ki oldja meg bűneink kötelékeit s engesztel ki minket *Istennél?* Hiszen hozzátok vannak az Úr igéi intézve: Amiket megoldoztok a földön, meg lesznek oldva a mennyben is..."

Valóságos szentség.

A kulcshatalom gyakorlata az Egyházban a hét szentség egyike. A *tridenti* szent zsinat ezt az „újítókkal" szemben határozottan és erélyesen hangsúlyozza. Már maga a józan ész ezt várja, erre következtet. Ha az Üdvözítő az *első kegyelem közlésére* s annak *gyarapítására* szentségeket alapít, t. i. a keresztséget s az Eucharistiát, bizonyára az *elvesztett kegyelem visszaadását* is szentségi úton akarja eszközölni. De egyébként is a penitenciatartás, ha kissé bon-

coljuk, valóban tartalmazza s feltünteti mindazokat az elemeket, amelyek valamit igazi, valóságos szentséggé tesznek. Megvan benne: *a)* az *érzékelhető jel. Krisztus* ugyanis azt akarta, hogy a pap ne csupán akarati ténnyel, hanem *kiejtett szavakkal* hajtsa végre a bűnbocsátást; *b)* a láthatatlan *malaszt.* Hiszen ez az, ami a bűnös szívet tisztára mossa; *c) Krisztus* rendelése s pedig intézményszerű formában. Erről a fent elmondottakból eléggé meggyőződhettünk.

Sajátos jellege továbbá e szentségnek, hogy bírói ítélet alakjában gyakorlandó. Bírói ítélethez ugyanis három dolog kell: *a)* az ügy ismerete; *b)* bírói ítélet, amely *c)* nem önkényesen, hanem érdem szerint ment fel vagy marasztal el. Hogy pedig a penitenciatartás szentségében mind a három kellék érvényesül, a részletes tárgyalásból, melybe alább bocsátkozunk, világosan ki fog tünni.

A penitenciatartás szentségének szükségessége.

Az üdv szükséges eszköze.

A *tridenti* szent zsinat e kérdésben a következő nagyfontosságú döntést hozza: „A penitenciatartás szentsége a keresztség után a (súlyos bűnbe) bukottaknak épúgy szükséges, miként a még újjá nem születteknek maga a keresztség". Sokat mond ez a párhuzam a keresztség s a penitenciatartás között.

Amint tehát a még meg nem keresztelt ember a keresztséget, ha üdvözülni akar, ki nem kerülheti, épen úgy a keresztség *után* halálos vétekbe esett lélek a penitencia szentségét, a gyónást, nem mellőzheti. Mert egyik, csakúgy mint a másik, az üdvnek *Istentől* rendelt szükséges eszköze. De mégis ez a szükségesség mind a két szentségnél *feltételes,* vagyis a lehetőségtől függő.

Amint tehát a keresztséget, ha nincs mód annak felvételére, felnőtt egyéneknél a *vágy* keresztség pótolhatja, hasonlóképen, midőn a gyónás lehetetlen, elegendő annak óhajtása is, ha emellett megfelelő töredelmet, vagyis *tökéletes bánatot* indítunk szívünkben.

Ez az utóbbi egyébként a gyónás utáni vágyat, ha burkoltan is, de mindig magába zárja. Mert hiszen a tökéletes bánat indítóoka, forrása a tiszta szeretet, amely szükségképen minden lényeges dologban összeforrasztja akaratunkat *Isten* szent akaratával. Ámde a gyónást *Isten* akarja s parancsolja minden kereszténynek, ki halálos bűnbe esett. — Tehát még a jóhiszemű protestáns is, ha *Isten* kegyelmével vétkeit tökéletesen bánja — bár öntudatlanul — bírja lelkében a gyónás vágyát s ezen a címen kapja meg bűneinek bocsánatát.

Másrészt minő vigasztaló ez oly esetekben, ha valaki saját hibáján kívül halála óráján nem gyónhat meg, jóllehet talán arra nagyon is rászorulna.

A hitetlen *Voltaire* egyik vallásgúnyoló munkájában azt állítja s vele számtalan tudatlan avagy tudva rágalmazó, hogy a kath. Egyház tanítása szerint: „minden felnőtt, aki gyónás nélkül hal meg, tekintet nélkül az okra, elkárhozik". A katholikus Egyház ezt sohasem tanította. Hiszen nem tudhatjuk, mi megy *Isten* s a lélek között végbe ott a halál küszöbén. Lehet, hogy a haldokló ott az örökkévalóság mesgyéjén még tökéletes bánatot indít s általa *Istenével* kibékül.

Szalézi szent Ferenc szépen feltünteti e tekintetben az Egyház érzületét, gondolkodásmódját. IV. Henrik (1589—1610.) tudvalevőleg gyilkosságnak esett áldozatul s meghalt anélkül, hogy öntudatának, a bánatnak jelét adhatta volna. És mégis, a szent *genfi* püspök s egyháztudós elősorolva a szerencsétlenül járt fejedelem érdemeit, odakövetkeztet, „hogy mindeme körülmény reménem engedi, hogy a mennyei Atya jóságos és könyörületes gondviselése életének végpillanatában megadta királyi szívének a boldog halálhoz szükséges bánatot. Azért kérem a jóságos *Istent:* legyen irgalmas aziránt, aki annyi ember iránt könyörületes vala; bocsásson meg neki, aki annyi ellenségének megbocsátott; vegye fel dicsőségébe azt a lelket, amely annyival érezteté kegyelmét". (Nouv. Encycl. cath. 222.)

Isteni parancs folytán.

Egyébként a penitenciatartás szentsége nem csupán mint az üdvösség szükségszerű eszköze, hanem isteni s egyházi parancs folytán is kötelező azokra nézve, kik a keresztség után súlyos bűnbe estek.

Az isteni parancsot világosan kiolvashatjuk az Üdvözítőnek már idézett igéiből: „akiknek meg-

bocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva". (Ir. 20. 23.) Ennek a parancsnak, melyet *Krisztus* apostolainak adott, semmi értelme sem volna, ha a súlyos bűnbe esett hívek az ő ítélőszékét mégis önkényesen kikerülhetnék.

Mikor kötelező?

Feltétlenül kötelező *isteni parancs* folytán a penitenciatartás szentségének felvétele, a gyónás, halálveszély idején, feltéve, hogy súlyos bűnben érezzük magunkat. Vajjon ezen az esetén kívül is kötelez-e valaha *isteni parancs* a gyónásra, annál nehezebb bizonyítani, mert hiszen *Istennel* a tökéletes bánat által is kibékülhetünk. Ez a kérdés azonban inkább csak elméleti, mint gyakorlati jelentőségű. Van ugyanis *egyházi* törvény, mely a gyónásra meghatározott időn belül kötelez. Erről alább szólunk.

Megeshetik azonban, hogy bizonyos esetleges okból a gyónás életveszélyen kívül is *isteni jogon* kötelezővé válik. Ily helyzet állhat be:

a) mikor valakinek áldoznia *kell,* de súlyos bűnben érzi magát; *b)* ha halálos vétek állapotában levőnek szentséget kell kiszolgáltatnia s nem tud magában előbb tökéletes bánatot indítani. A tökéletlen bánat ugyanis csak a gyónással kapcsolatban szerzi vissza a megszentelő malasztot, melyet a szentség kiszolgáltatójának bírnia kell. Annak azonban, aki súlyos vétek elkövetése után misézni vagy áldozni akar, feltétle-

nül *gyónás* által kell erre felkészülnie, s nem szabad pusztán tökéletes bánattal beérnie; *c)* ha valakinek oly súlyos kísértései vannak, amelyeket tapasztalat szerint nem tud legyőzni, hacsak a szentgyónáshoz nem járul.

Az egyházi törvény.

Az Egyháznak idevonatkozó rendelkezéseit „Az anyaszentegyház öt parancsa" című könyvünkben bőven kifejtettük. Ezek értelmében minden hívő, ki már eszét használhatja, tartozik minden évben legalább egyszer bűneit meggyónni.

Ezt a parancsot a *IV. lateráni* zsinat hozta, a *tridenti* zsinat s az új törvénykönyv a 906-ik kánonban újra kihirdette s megerősítette. Ugyancsak az új törvénykönyv a 907-ik kánonban azt is kijelenti, hogy aki szentségtörően vagy tudva érvénytelenül gyónik, az egyház törvényének nem tesz eleget.

A penitenciatartás hatásai.

Nem beszélünk itt a penitenciatartás minden gyümölcséről, amelyet főleg a szentgyónás eszközöl, itt csupán azokat a hatásokat soroljuk fel, amelyeket ez a szentség „a végrehajtott cselekvény erejével (ex opere operato), ahogy a theológia magát kifejezi, szinte gépszerűleg létesít". (V. ö. Az isteni malasztról. 83. lap.) Valóban fenségesek, isteniek ezek a hatások!

A penitenciatartás, mint szentség, ugyanis:

1. *Visszaadja a megszentelő kegyelmet,* illetőleg, ha ezt már a lélekben találná, gyarapítja. A megszentelő kegyelem ámulatba ejtő értékét, kincsét, titokzatos nagyszerűségét igyekeztünk az isteni malasztról szóló bevezető értekezésünkben[1] legalább megsejtetni. Mert azt teljes egészében felfogni, az emberi elme sohasem fogja tudni.

„Ha a világi bíró előtt bevallja valaki vétkét — mondja ez ügyben *szent Ambrus* — életével lakol, ha pedig (a szentgyónásban) Isten előtt vallja be, *életet nyer.*" A penitenciatartást *szent Efrem* olvasztókemencéhez hasonlítja, amely az ólmot ezüstté, az ércet aranyá változtatja. Megadja tehát a léleknek azt a szépséget, amelyhez csak a teremtetlen isteni szépséget lehet hasonlítani. „Ha a napsugár rávetődik a harmatcseppre, csodaszép színpompában ragyog az, magának a napnak képe tükröződik leírhatatlan szépséggel belőle vissza. Így érinti az ember lelkét a megszentelő kegyelem által az Istenség sugara s visszatükröződik benne". Maga a teremtetlen végtelen isteni *szépség* saját hű arcképét látja a malasztos lélekben. Nem tudja szemét levenni róla, gyönyörködve szemléli. „Ó, ha felértenők ezt — mondja *Vianney szent János* — meghalnánk örömünkben!" *Isten* túlságosan nagylelkű ahhoz, hogy valamit árán alul ve-

[1] Keresztény Kis Könyvtár 16. szám.

gyen meg, de viszont bölcs is, semhogy túlsokat fizessen érte. És ime, hogy malasztos lelkeket birtokolhasson, Fia vérét s életét adta oda! Ezt a kincset, a megszentelő malasztot, adja vissza tehát, illetőleg gyarapítja a penitenciatartás szentsége. A többi hatás mind ezzel áll szoros összefüggésben.

A penitenciatartás szentsége:

2. *bűnbocsánatot eszközöl.* A beözönlő isteni kegyelem szükségképen megsemmisíti a lélekben a halálos bűnt s bennünket igazakká tesz. A megszentelő malaszt, *Isten* szerelme, bennünk lakozása és a halálos bűn lényeges ellentétben vannak, és csakúgy kizárják egymást, mint tűz a vizet, a világosság a sötétséget. *Isten* nem szeretheti a lelket s gyűlölheti, nem gyönyörködhetik benne s utálhatja azt ugyanegy időben. Nem lehet egyszerre barátja s ellensége. A bocsánatos bűnök közül azonban, amelyek — mint tudjuk, még megférnek *Isten* barátságával — a penitenciatartás szentsége csak azokat törli el, amelyeket a bűnös igazán megbánt s meggyónt.

A bűnbocsánattal viszont szorosan összefügg, hogy a penitenciatartás szentsége által

3. *Isten* elengedi az *örök büntetést.* A gyónás tehát bezárja a pokolnak a bűnös alatt tátongó rettentő örvényét s megnyitja feje felett a szép mennyországot. Az elmélkedő lélekre bízzuk itt, hogy összehasonlítsa a kárhozottnak milliárd és milliárd kétségbeesett önvádját, átkait, káromlásait egy egész örökkévalóságon keresztül

— a pokol rettentő tüzes örvényében —, az üdvözült léleknek megszámlálhatatlan örömteli, hálás gondolatával, szent elragadtatásban zengett himnuszaival a felfoghatatlan örök boldogság ölén. Hasonlítsa össze s ítélje meg, mit ér a szentségi feloldozás, amely a kárhozat ítéletét feloldja s jogot ad a mennyországra! A világ összes nagyhatalmai összes hadseregeikkel, ágyúikkal, gépfegyverekkel nem tudják egyetlen lélekről a halálos bűn békóit leoldani, számára a poklot bezárni, az eget kinyitni. A katholikus Egyház legszerényebb papja néhány halkan elsusogott szóval megcselekszi azt.

Azonban a penitenciatartás a pokollal együtt nem töröl el minden ideiglenes büntetést is, csupán csökkenti azokat. Hogy mily mértékben, ezt az isteni bölcseség a gyónó áhitatától s töredelmétől tette függővé. Az összes ideigtartó büntetések megsemmisítését, mint a *tridenti* szent zsinat magát jellemzően kifejezi, csak nagy sírás s szenvedés eszközli. (Sess. XIV. c. 2.)

Felette értékes hatása továbbá a penitenciatartás szentségének

4. *az érdemek feléledése.* Jellemző *Isten* végtelen jóságára, hogy míg az egyszer megbocsátott vétkek soha többé fel nem élednek, hanem a beszámítást illetőleg feledve maradnak mindörökre, addig a megbénult érdemek a gyónásban kapott feloldozás által megint felújulnak s jutalomra számíthatnak. A penitenciatartás szentsége tehát olyan, mint a jótékony eső a

hosszas szárazság folytán elhervadt mezőre; ébresztő langy tavasz a fagyasztó, zord tél után.

Itt azonban a szabatosabb megértés s minden félreértés elkerülése okáért bizonyos fontos megkülönböztetéseket kell tennünk. Az emberi cselekedetek értékét az örök jutalom szempontjából következőképen osztályozhatjuk. Vannak *élő* vagyis érdemszerző cselekedetek, amelyeket t. i. az ember a lelki életnek, a megszentelő kegyelemnek állapotában hajt végre. Ezek mennyei jutalomra érdemesek. Vannak azután *halálthozó* cselekedetek, amelyek a lelki életet, a megszentelő malasztot kiölik, vagy legalább is diszponálnak, hogy azt könnyebben elveszítsük; ezek a halálos, illetőleg bocsánatos bűnök. Vannak *holt* cselekedetek. Ezek azok a jótettek, amelyeket a halálos bűn állapotában művelünk. Holtaknak azért nevezzük ezeket, mert az örök élet számára el vannak veszve és sohasem élednek fel. Legfeljebb ideigvaló, földi jutalomra számíthatnak s Isten irgalmától kieszközölhetik a bűnös számára a megtérés kegyelmét. Sajnos, igen sok tisztességes ember élete telesdedtele van holt cselekedetekkel, amelyek egytől-egyig élők lehetnének, ha az illető a kegyelem állapotában hajtotta volna végre azokat. Hányan szentek lehetnének végtelen sok szenvedésük által, ha nem a halálos bűn állapotában hordoznák keresztjüket!

Végül vannak *feléledt cselekedetek*. Ezek t. i. már egyszer éltek, minthogy a megszentelő malaszt állapotában voltak végrehajtva. De azután közbejött súlyos bűn folytán „elhaltak". Jutalmat érdemlő hatékonyságuk szunnyad, fel van függesztve, míg csak a lelket a halálos vétek terheli. Ha ily állapotban halunk meg, az effajta cselekedetek velünk együtt örökre elvesznek. A megtéréskor azonban az ily „elhalt" cselekedetek *Isten* végtelen jóságából újra felélednek s megint joggal várják a mennyei jutalmat. Az üdvözült léleknek mennyei jutalomra való igénye tehát azoknak az időszakoknak jócselekedeteiből összegeződik, amelyeket a megszentelő kegyelem állapotában töltött. A halálos bűnben eltöltött

napok, hetek, évek azonban örökös kipótolhatatlan hézagot s így kárt jelentettek az ég számára.

A penitenciatartás szentségének gyakori felvétele rövidíti, ritkítja, sőt egészen eltüntetheti ezeket a szomorú, sötét hézagokat.

A penitenciatartás szentségének az elmondottakon kívül megvan még

5. *a sajátos szentségi kegyelme is.* Nem egyéb ez, mint jog a töredelem szentsége céljának megfelelő segítő malasztokra, hogy t. i. a mult bűneiért az isteni igazságosságnak könnyebben eleget tehessünk s a jövőben megint bűnbe ne essünk.

Miként az evangéliumi atya tékozló, de megtért fiával tevé, *Isten* is a penitenciatartásban sarut ad lábunkra, hogy a bűntövis azt többé fel ne vérezze s biztosabban járjuk az igazság útját.

A penitenciatartás anyaga és alakja.

Midőn a penitenciatartás „anyagáról" beszélünk, bizonyára ezt nem oly értelemben vesszük, mint ahogy ezt a többi szentségnél tettük. Itt szoros értelemben vett „anyagról", minő a víz, az olaj, a kenyér s bor nem lehet szó, hanem — tekintve ennek a szentségnek sajátos természetét, amely, mint mondottuk, bírói eljárás — csupán szellemi, lelki műveletekről. Az arisztoteleszi *bölcselet szerint*, amelyet Egyházunk is felhasznál — mindaz anyag, ami még magában véve határozatlan s egy másik elemre, az alakra,

formára vár, hogy határozott dologgá váljon. (V. ö. Az isteni malasztról 82 lap. Ker. Kis Könyvtár 16.)

Ily anyaga a penitenciatartásnak a *bánatos bűnvallomás s a szándék* a kiszabadandó elégtétel elvégzésére. Ehhez járul azután, mint forma, alak, a papi *feloldozás,* amely az anyaggal együtt a szentséget létesíti.[1]

A penitenciatartás anyaga.

Vegyük előbb szemügyre a penitenciatartás anyagát. Távolabbi s közelebbi anyagot szoktak az erkölcstani írók megkülönböztetni. A távolabbi anyag, „ami körül" a szentség hivatását betölti a bűn. A közelebbi anyag pedig, amely ezt a távolabbit mintegy felkészíti s a feloldo-

[1] *Duns Scotus* (1265?—1308.) a kitűnő ferences tudós és iskolája a szentség egész lényegét, tehát anyagát s alakját kizárólag a papi feloldozásba helyezik. A bánatos bűnvallomás szerintük csak *szükséges feltétel* az érvényes feloldozásra. Megvan e véleménynek jelentősége a gyakorlatban is. Ha ugyanis a bánatos vallomás anyaga a szentségnek, akkor érzékelhető módon (láthatóan, hallhatóan) kell megnyilvánulnia. De ha csupán feltétel, akkor elég, ha megvan a szív mélyén, habár azt elárulni nem is lehet. *Scotus* és iskolája szerint tehát feltételesen fel kell az eszméletlen beteget is oldoznia, habár a bánatnak, bűnvallomásnak *semmi* jelét sem adhatja, jóllehet talán meg van benne a kellő lelkület. Egyébként ugyanígy járnak el az életveszélyben forgó, önkívületi állapotban levő egyénekkel szemben az ellenkező vélemény hívei is, habár eljárásukat másként igyekeznek igazolni s magyarázni.

zásra alkalmassá teszi, a bánatos és az elégtétel szándékával kapcsolatos bűnvallomás. Minket e helyütt csak a távolabbi anyag érdekel. Hogy mikép válik ez közelebbivé, majd ott fogjuk elmondani, ahol e szentség alanyáról, a gyónóról s annak teendőiről beszélünk.

A penitenciatartás (gyónás) távolabbi anyaga lehet *szükséges* vagy *szabad; bizonyos* vagy *kétes; elégséges* vagy *elégtelen.* Röviden megmagyarázzuk.

Szükséges anyag.

Szükséges anyaga a penitenciatartás szentségének az, amit *Krisztus* rendelkezése folytán tartozunk meggyónni. Ez pedig minden a keresztség *után* elkövetett halálos bűn, amely a szentségi feloldozás által egyenesen megbocsátva nincs, avagy ha egyenesen fel is van oldozva, meg is van bocsájtva, de nem *úgy gyóntuk meg, ahogy kell.*

A bűnök megbocsátása ugyanis egyenesen vagy közvetve történhetik. Egyenesen azok a bűnök vannak megbocsátva, amelyeket nemük s számuk szerint a szentgyónásban megmondottunk s amelyek alól az erre felhatalmazott pap minket feloldozott. Közvetve történt a bocsánat, *a)* ha a bűnöket csak a tökéletes bánat törölte el; *b)* ha az egyébként jó gyónásból bűnöket kifelejtettünk, illetőleg nem gyóntunk meg nemük s számuk szerint. Egyenes feloldozásban, bocsánatban részesült, de *kellőkép nem gyónt,* pl. az

a beteg, aki gyengesége folytán részletes bűnvallomást nem tehetett.

A csupán közvetve megbocsátott vagy nem kellőképen meggyónt bűnöket a következő gyónásba kell belefoglalnunk, hogy így ezek is egyszer az Egyház kulcshatalma alá kerüljenek és egyenes feloldozásban részesüljenek.

A feltételes keresztség előtti bűnök.

Az a hitigazság, amely szerint a keresztség előtti bűnök a gyónás anyagát nem alkothatják, mert az újjászületés fürdője az áteredő bűnnel egyetemben mossa le azokat lelkünkről, néhány érdekes s eléggé gyakorlati kérdés felvetésére nyujt alkalmat.

Vajjon a felnőtt korában *feltételes keresztségben* részesülő egyén köteles-e előzőleg elkövetett bűneit meggyónni, vagy sem? Ha ugyanis az első keresztség tényleg érvénytelen volt s így a második, feltételesen kiszolgáltatott keresztség az érvényes, akkor ez utóbbinak bűntörlő ereje a gyónást feleslegessé teszi. A gyónási kötelezettség tehát ily esetben *kétségesnek* látszik. Az általános jogi elv szerint pedig a kétséges kötelezettség nem kötelezettség.

Gyakorlati jelentősége e kérdésnek főleg akkor van, midőn az Egyházba oly protestáns egyén, főleg unitárius tér, akinél, mint nem ritkán megesik, méltán lehet kételkedni, vajjon érvényesen van-e megkeresztelve.

Vannak tekintélyes hittudósok, kik az imént említett jogi elv alapján azt tanítják, hogy ily esetben a gyónás csak ajánlatos, de nem kötelező. A hivatalos Egyház azonban az ellenkező álláspontot van s az ily megtérőknél a feltételes keresztség *után* a gyónást *is* megköveteli feltételes feloldozással. Így aztán egyik e két, feltételesen kiszolgált szentség közül biztosan megszerzi a bűnbocsánatot. Oka ennek az eljárásnak főleg az, mert Egyházunk az egyszer kiszolgált, habár talán érvénytelen, keresztség pillanatától fogva az illető egyént alattvalójának tekinti. De meg is akarja óvni a társadalmat a veszélytől, amely abból eredne, ha egyesek kétséges esetekben feljogosítva éreznék magukat a kötelességek szent terhét lerázni vállukról. Ugyanez irányelv szerint jár el Egyházunk akkor is, ha valakinél a felvett házasság vagy egyházi rend vagy a letett szerzetesi fogadalom érvényessége felett támad kétség.

Nagyon világos, ha valamely egészen ritka esetben katholikus egyént kellene feltételes keresztségben részesíteni, ennek csak a még meg nem gyónt bűneit kellene az Egyház kulcshatalma alá vetnie. Mert, ha az első keresztség érvényes volt, akkor ugyancsak érvényesek voltak a rákövetkező gyónásai is, ha pedig az első keresztség nem volt érvényes, akkor a második feltételes keresztségben nyeri meg a bűnbocsánatot.

A keresztség felvételében elkövetett bűnök.

Hasonlóképen vitatárgya az, vajjon magában a keresztség felvételében elkövetett bűnök, pl. a hitetlenség, szentségtörés, szükséges anyaga-e a penitenciatartás szentségének? A legtöbb hittudós az ily vétkeket is kétséges anyagnak mondja, melyről majd alább szólunk.

Szabad anyag.

Szabad anyaga a gyónásnak azok a bűnök, amelyeket *meggyónhatunk* ugyan, de nem vagyunk *kötelesek* meggyónni.

Ilyenek az összes bocsánatos bűnök s a már egyszer érvényesen feloldozott halálos és bocsánatos bűnök.

Ha tehát halálos bűnöket gyónunk, akkor a bocsánatosakat részben vagy egészen mellőzhetjük. Ha *csak* bocsánatos bűneink vannak, akkor azok egyik-másikát fel kell említenünk. De hogy melyiket választjuk a megvallásra, az tetszésünkre van bízva.

Az első öt-hat században a bocsánatos bűnök meggyónása szokatlan volt. A hívek akkor mentek gyónni, ha netán halálos bűnbe estek s így a szentáldozásban akadályozva voltak. A bocsánatos bűnök bocsánatát más alkalmas eszközzel, nevezetesen imával, bőjttel, alamizsnával s főleg a gyakori szentáldozással igyekeztek megszerezni. Mindazonáltal senkinek sem ajánlhatjuk, hogy keresztény őseinket ebben is kövesse

és csupán a halálos bűn alól kérjen feloldozást. Sőt a lelki vezetés szempontjából s számos más előnye miatt, a bocsánatos bűnöknek hetenkinti vagy havonkinti meggyónását felette üdvösnek tartjuk.

Minthogy azonban a bocsánatos bűnök bocsánatát — mint már a nevük is elárulja — számos más úton is elérhetjük s meggyónásuk amúgy sem kötelező, nagy kár volna a gyónási alkalom hiánya miatt a gyakori, napi szentáldozástól elmaradnunk.

Az sem volna szép s az Üdvözítő Szíve szerinti eljárás, ha a csupán bocsánatos bűnnel terheltek, akik tehát az *Úr Jézus* fogadására egyenesen az oltárhoz mehetnének a gyóntatószéktől s így a szentáldozástól is elzárják azokat, akiket halálos bűn terhel. Sajnos, ezek szoktak ugyanis a gyóntatószékek körül a legszerényebbek s a legkevésbbé tolakodók lenni.

Végül megjegyezzük, hogy a bocsánatos bűnök meggyónását szinte szükségesnek tartjuk azokra nézve, kik a hitben való járatlanságuk s tudatlanságuk folytán a bűnök között különbséget alig ismernek.

Bizonyos és kétséges anyag.

Biztos anyaga a gyónásnak minden valóságos bűn. Kétséges anyag, aminek elkövetése vagy bűnvolta felett méltán kételkedhetünk. Kétséges anyagot gyónik pl. az, aki azt vallja: „kísértéseim voltak a hit s a szent tisztaság ellen; vá-

dolom tehát magamat *amennyiben Isten* előtt bűnös vagyok. Kétséges anyag meggyónására szorosan senki sem köteles.

Aki *csakis* kétséges anyagot gyónik, az meglehet, hogy semmi igazi bűnt sem bocsát az Egyház kulcshatalma alá s így a szentséget voltaképen meghiúsítja, megsemmisíti. Alkalmas anyag nélkül ugyanis szentség nem érvényesülhet.

A szentség iránt tartozó tisztelet azonban megköveteli, hogy azt a megsemmisüléstől óvjuk s érvényéről minden emberileg lehető módon gondoskodjunk.

Miért is, akinek az utolsó gyónás óta *csupán csak* kétséges bűnei volnának, mondjon hozzájuk egyet-kettőt *a már meggyónt biztos* bűneiből. Teheti ezt körülbelül ily módon: „Ezekhez hozzácsatolom, amit egész életemben *Istennek* IV. és VI. parancsa ellen vétkeztem". Vagy „idezárom mindazt, amit valaha a felebaráti szeretet, vagy az igazságosság ellen elkövettem". Mindenesetre multunkból oly vétkeket említsünk fel, amelyeket aránylag könnyen s komolyan *meg tudunk bánni.* Mert meg nem bánt vétkek felsorolása semmit sem használ és a gyónás érvényét épen nem biztosítja.

Minthogy pedig a gyóntatónak is, és pedig elsősorban, kötelessége a szentség érvényéről gondoskodni, azért oly gyónót, aki csakis kétes bűnt tud vallani, csupán szükség esetén s akkor is csak feltételesen szabad feloldoznia.

Elégséges és elégtelen anyag.

Elégséges anyaga a feloldozásnak, amit érvényesen fel lehet oldozni. Ilyen pedig minden személyes bűn, legyen bár az bocsánatos, feloldozott s megbocsátott. Elégtelen anyag az, ami szentségi feloldozásra egyáltalán nem alkalmas. Ilyenek az emberi tökéletlenségek,[1] annál is inkább a jó tulajdonságok és erények. Elégtelen anyag továbbá a kísértések, amelyekbe bele nem egyeztünk.

Többnyire teljesen felesleges és haszontalan dolog elégtelen anyagot a gyóntató elé terjeszteni. Így tesznek azok, kik vádolják magukat: „nem szerettem *Istent,* amint kellett volna, nem készültem a szentáldozásra s nem imádkoztam oly buzgón, mint illett volna. Haragos, tisztátalan gondolataim s érzelmeim voltak, de küzdöttem ellenük stb.".

Vannak azonban esetek, midőn *igazi* tökéletlenségeinket is haszonnal s üdvösen gyónjuk meg, ha t. i. azok *rendetlen* indulatból forrásoznak s bocsánatos bűnnel kapcsolatosak. Így nem ritkán valamely nem kötelező jó vagy isteni sugallat elmulasztása helytelen, sőt *bűnös indító okból* származhatik. Pl. nem megyünk gyakrabban áldozni, nem imádkozunk, nem vetünk

[1] Tökéletlenség az, ami nem megfontolt szándékból ered, avagy csupán tanáccsal, nem pedig kötelező paranccsal ellenkezik.

keresztet, nem adunk alamizsnát tisztán csak *lustaságból* vagy *emberi félelemben.* Ilyenkor nem maga a mulasztás, hanem a rendetlen indulat bűnös bennünk.

Végül a tökéletlenségek, sőt gyakori s veszélyes kísértések bevallása a rendes gyóntató előtt a lelki vezetés szempontjából is hasznos és célszerű lehet.

Jegyzet. Vitatott kérdés az erkölcstudósok között, vajjon bizonyos esetekben elégséges-e, hogy valaki magát általában „összes bűneiről", vagy összes halálos vagy bocsánatos bűneiről vádolja anélkül, hogy azok nemére, fajára kiterjeszkednék. Erre nézve a következő elvek az irányadók:

a) Szükség esetén elég az általános bűnvallomás, sőt a bánat bármely jele is, hogy feloldozást kapjunk.

b) Bizonyos, hogy szükség esetén kívül a *szükséges* anyagot, tehát a halálos bűnöket, fajuk s számuk szerint kell meggyónnunk.

c) Nincs akadálya annak, hogy a *nem szükséges* anyagról, tehát a bocsánatos vagy már feloldozott halálos bűnökről magunkat általánosságban vádoljuk, olyképen, hogy csupán azok nemét vagy faját említjük meg. Pl. vádolom magamat a IV. parancs, vagy a hit, remény s szeretetet ellen elkövetett bűneimről.

d) Nem elégséges azonban — a szükség esetét kivéve — a teljesen általános bűnvallomás, még ha csupán bocsánatos bűnökről volna is szó. Pl.: „Vádolom magam bocsánatos bűneimről". Az Egyház általános gyakorlata ugyanis, amelynek már törvény ereje van, ily általános vallomással nem éri be, sőt azt tilosnak minősíti. Az olyan egyéneket azonban, kik nagy korlátoltságuk vagy emlékezőtehetségük felette nagy gyengesége folytán egyebet tenni nem tudnak, mint hogy magukat általában bűnösöknek vallják, az erkölcsi *szükséghelyzet* felmentheti

a részletesebb bűnvallomástól. Amennyiben tehát a gyóntató az ily szellemi koldusokat még a közönséges és általános emberi hibák elismerésére sem tudja rávezetni, feloldozhatja ugyan őket, de csak néhányszor (3—4-szer) az esztendőben. Az ily hiányos gyónások elfogadását ugyanis csakis a *szükséghelyzet* teszi megokolttá. Amennyiben feltehető, hogy az ily egyének legalább is halálosan nem vétkeznek s az Oltáriszentséget kellő tisztelettel tudják fogadni, nincs akadálya annak, hogy gyakrabban áldozzanak.

A penitenciatartás alakja.

A penitenciatartás szentségének alakját a következő szavak alkotják: **Én téged feloldozlak bűneidtől.**

Mihelyt e szavak elhangzanak, *Krisztus* rendelése folytán mintegy zsilipet nyitnak s az erre alkalmas lelket megszentelő kegyelemmel s tisztasággal árasztják el. A bűnbocsánat, a megigazulás ugyanis a kegyelem beözönlése által megy végbe, amely a bűnt, a szennyet kiűzi, megsemmisíti. Ha a szentség a megszentelő kegyelmet máris a lélekben találja, úgy a gyónó lelkülete s felkészültségének foka szerint gyarapítja azt.

Jegyzet. A fennidézett szentségi formában, úgy látszik csupán e két, illetőleg a magyar nyelvben egy szó a lényeges: „(téged) feloldozlak". A helyzet s körülmények ugyanis világosan elárulják, hogy minő kötelék alól történik az oldozás. Abból is sejthetjük ezt, mert a keleti egyház, amely kétségkívül szintén a helyes szentségi formát birtokolja, így alkalmazza azt: „Légy feloldva!" Mindazonáltal súlyosan bűnös s veszélyes volna a latin Egyház formáját megcsonkítani

Sőt az Egyház bölcs intézkedése szerint a lényeges bűnbocsátó szavaknak bizonyos liturgikus imák s formák adnak illő s méltó keretet.

A gyóntatószékhez járuló bűnös a pap áldását kéri. Mire a pap így imádkozik felette:

„Az Úr legyen szívedben és ajkadon, hogy helyesen meggyónjad minden bűnödet az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen."

Valóban jellemző *Isten* földi törvényszékére, hogy ott a legnagyobb bűnöst, a vádlottat is áldással fogadják.

A vétkek felsorolása után a gyóntató rendesen tanítást, esetleg utasításokat ad és kiszabja a penitenciát.

Erre így imádkozik:

„Irgalmazzon neked a mindenható Isten és megbocsátván vétkeidet vezéreljen téged az örök életre. Amen."

Erre jobbját a gyónó felé fölemelve folytatja:

„Vétkeid elengedését, föloldozását és bocsánatát adja meg neked a mindenható és irgalmas Úr. Amen.

A mi Urunk Jézus Krisztus oldozzon fel téged és én az ő tekintélyével téged feloldozlak s kiközösítés (felfüggesztés) és tilalom minden kötelékétől, amennyire képes vagyok s te rászorulsz. Azután én téged feloldozlak bűneidtől (itt a pap keresztet vet) *az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében."*

Most összetett kezekkel a pap ezeket mondja:

„A mi Urunk Jézus Krisztus szenvedése, a bold. Szűz Máriának és minden szenteknek érdemei, amit csak jót teszesz s bajt elszenvedsz, legyenek neked bűneid bocsánatára, a kegyelem gyarapodására s az örök élet jutalmára. Ámen.“

Mielőtt tehát a gyóntató a szentségi bűnbocsátást megadná, az esetleges egyházi fenyítékek alól oldoz fel, amelyek közül a felfüggesztés csupán az egyházi rend tagjaira vonatkozhatik. A bűnösnek ugyanis előbb az Egyházzal kell kibékülnie s csak azután részesülhet jogosan annak szentségeiben.

„A mi *Urunk Jézus Krisztus* szenvedése“ kezdetű végső könyörgéssel, illetőleg kijelentéssel némelyek szerint a gyóntató a gyónónak összes ezentúli jócselekedeteit s szenvedéseit szentségi elégtételi erővel ruházza fel. Mások viszont sokkal valószínűbben úgy vélekednek, hogy ezzel a kijelentéssel a gyónó érdemei csupán arra nézve kapnak erőt, hogy az illető gyónásban megbocsátott vétkekért járó büntetést hatékonyabban törlesszék.

A feloldozás kellékei.

A feloldozást *a) élő szóval* kell megadni. Nem a dolog természetéből folyik ez, hiszen igen sok bírói ítéletet írásban hoznak, hanem *Jézus Krisztus* rendeletéből, amelyet Egyházunk a hagyományból ismer. Semmis volna tehát a feloldozás, ha a gyóntató azt nem érzékelhető sza-

vakkal, hanem csupán gondolatban vagy jellel adná meg. Az azonban épen nem szükséges, hogy az oldó szavakat a gyónó is hallja, értse. *b)* Feloldozás csak jelenlevőnek adható. Hiszen már a feloldozó szavaknak természetes értelme jelenlevőt tételez fel. „Én téged feloldozlak" szavakat csak olyanhoz intézhetjük észszerűen, ki annyira s oly módon közelünkben van, hogy ítéletünkről közvetlenül tudomást szerezhet. Ilyennek tartja a közfelfogás azt, ki velünk *egy helyiségben* legfeljebb *20 lépésnyi* távolra van. Érvénytelen volna tehát az a feloldozás, amelyet a pap levél vagy hírnök útján adna meg. *VIII. Kelemen* pápa (1602-ben) az ellenkező nézetet határozottan elítélte.

Ellenben kétségkívül érvényesen volna feloldozható az a *jelenlevő* gyónó, aki már előzőleg a távolból levél útján bűneit, lelkiállapotát a gyóntatóval részletesen megismertette s most csak általában magát a megírtakról vádolja. Az ilyen eljárás azonban csupán fontos okokból volna tűrhető, annál is inkább, mert az ilyen írott vallomás eltévedhet s nyilvánosságra jöhet.

Kétséges a feloldozás érvénye, ha a pap azt teljesen elkülönzött helyiségből pl. a szomszédos szobából a falon vagy elzárt ajtón keresztül, avagy húsz lépésnél távolabb levőnek adja.

Minthogy azonban *Jézus Krisztus* a szentségeket az emberekért alapította, szükség esetén a feloldozás (feltételesen) olyankor is megadandó, mikor annak érvénye kétséges.

Így a pap feloldozza azt, akit a távolból az emeletről lezuhanni, vagy a folyó vízében fuldokolni lát.

Nagy veszélyben egész tömegek pl. harcba induló katonák egyszerre is feloldozhatók. A szentség alakja ilyenkor többes számban mondandó: „Én titeket feloldozlak stb." Nehogy pedig a távolság a feloldozás érvényét meghiusítsa, a hadsereg rendesen csoportokra oszlik, amelyeket a tábori lelkész könnyen megközelíthet s egyenkint feloldozhat. Nem lehetetlen, hogy ilyenkor a katholikusok közé vegyült megkeresztelt jóhiszemű más vallásúak is a feloldozás kegyelmében részesülhetnek, ha erre lelkileg s bűnbánat által kellőleg fel vannak készülve.

Feloldozás telefon útján.

A jelenlét szükségessége még egy érdekes s eléggé gyakorlati kérdés felvetésére nyujt alkalmat. Vajjon elvégezhető-e a gyónás, illetőleg adható-e érvényes feloldozás telefon útján. *Róma* e kérdésre kitérőleg válaszolt, mert nem tartotta a felelelet időszerűnek. (1888.) Amíg tehát hivatalos döntés nem történik, minden gyóntató saját véleményét s lelkiismeretét követheti s *végső szükség esetén*, de csakis ilyenkor, a telefon útján való feloldozást megkísérelheti. Mi azonban ennek érvényességét nem tartjuk valószínűnek. A telefon ugyanis nem szünteti meg a távolságot a gyónó s a feloldozó között. Mit sem változtat a dolgon, hogy egymást *hallják*, értik. Mert amit a pap, illetőleg gyónó hallanak, az nem egymás *természetes hangja*, hanem ennek gép által eszközölt *mesterséges előállítása*, ami őket közelebb legkevésbbé sem hozza.

Végül a feloldozásnak lehetőleg mindig *feltétlennek* kell lennie, fontos okokból azonban feltételesen is adható. Megtörténhetik ugyanis némely esetekben, ha a gyóntató megtagadja a feloldozást, a gyónó talán igazságtalanul nagy lelki kárt szenvedhetne, viszont, ha minden feltétel nélkül megadja a feloldozást, a szentséget a semmiség veszélyének s tiszteletlenségnek teszi ki. Ilyenkor nincs egyéb hátra, mint a feloldozás érvényét bizonyos feltételtől tenni függővé.

Így kell tennie a gyóntatónak:

1. ha kétsége van, vajjon a gyónó őszinte-e, elégséges-e benne a bánat s erősfogadás, de emellett a feloldozás veszély nélkül el nem halasztható;

2. ha kétséges előtte, vajjon van-e elég anyaga a feloldozásra, ami főleg fejletlen gyermekeknél, félhülyéknél s agylágyultaknál fordulhat elő;

3. ha a gyónó feloldozás előtt tovasiet s most már nem tudható bizton, vajjon nincs-e túltávol ahhoz, hogy érvényesen feloldozható legyen;

4. ha kételkedni lehet, vajjon az eszméletlen beteg képes-e szentséget elfogadni, avagy a feloldozandó él-e még vagy már meghalt.

Ily esetekben tehát a pap magában azt a szándékot ébreszti, „feloldozlak — *feltéve,* ha erre alkalmas, képes vagy, ha élsz stb....“

Nagyon világos s a felhozott példák is mutat-

ják, hogy a feloldozás érvényét csak már meglevő körülményektől lehet függővé tenni, de sohasem a jövő eshetőségeitől.

Így tilos és érvénytelen volna az a feloldozás, amelyet a lelkiatya ahhoz a feltételhez kötne, hogy a bűnös, kinek bánatában nincs oka kételkedni, jó feltételeit, ígéreteit tényleg beváltja-e?

A gyóntató ugyanabban a gyónásban, feltétel nélkül megismétli a feloldozást, valahányszor a gyónó a feloldozás után új, szükséges anyagot, melyet kifelejtett, pótlólag felemlít. Tehát *a)* ha új — még eddig érvényesen soha meg nem gyónt súlyos vétket vall; *b)* ha a már meggyónt bűnnek nemet változtató körülményét gyónja meg. Pl. aki ellen felemelte kezét, az szülője, akit bűnös módon megkívánt, az házas egyén volt; *c)* ha a meggyónt halálos bűnöknek tetemesen nagyobb számára emlékezik. Pl. a vasárnapi szentmisét nem egyszer, hanem háromszor mulasztotta el hanyagságból.

Ha a gyónó a feloldozás után csak bocsánatos bűnöket említ, újra feloldozható ugyan, de nem szükséges. Hiszen a bocsánatos bűnök meggyónása tetszésünkre van bízva s azok elengedését más úton-módon is megnyerhetjük.

Hogy pedig az ily megismételt feloldozások előtt újra kell-e bánatot s erősfogadást indítanunk, annak idején s helyén meg fogjuk említeni.

A bűnbocsánat.

A penitenciatartásnak első s főcélja a bűnbocsánat. Mielőtt e szentség nagyszerű szerkezetét tovább s bővebben tanulmányoznók, kissé megállapodunk s a bűnbocsánatról, annak különböző feltételeiről s körülményeiről kissé részletesebben tárgyalunk, minthogy a következő fejezetek alaposabb megértése ezt feltétlenül szükségessé teszi.

Alapelvek.

A bűnbocsánatra vonatkozólag a hit s az általa megvilágosított józan ész a következő alapelveket állítja fel:

1. *Legelsőbb újra hangsúlyozzuk itt, mint a leglényegesebb igazságot, hogy a bűnbocsánat elnyerésére bűnbánatra van szükség.* Nem mintha *Isten* mindenhatóságával ellenkeznék, hogy bánat nélkül is adjon bocsánatot, de ezt a gondviselés jelen rendjében sohasem teszi meg. És ez a józan ésszel is nagyon összhangzik. Az ember szabad akarattal fordul el *Istentől,* mikor vétkezik. Méltó és igazságos tehát, hogy ezt a sértést és jogtalanságot szabadon visszavonja, lehetőleg megsemmisítse, szóval megbánja s csakis így reméljen bocsánatot. Azért hangoztatja maga az Úr prófétája által: „*Ha* pedig az istentelen bűnbánatot tart minden bűneiről... élvén él és nem hal meg". (Ezek. 18. 21.)

A *tridenti* szent zsinat is a hitújítók ellen nyil-

tan tanítja: „Minden időben a bűnök bocsánatára szükséges volt a bánatnak ez az indulata". Mert *szent Ágoston* bölcs s szép mondása szerint „aki tégedet nélküled teremtett, nem tesz igazzá nélküled, tudtodon kívül alkotott téged, de megigazulttá csak akkor tesz, ha ezt te is akarod".

Soha senki sem számíthat tehát arra, hogy *bár legkisebb bűne* is bocsánatot nyer anélkül, hogy azt *komolyan s igazán* vissza nem vonta, meg nem bánta.

A gyónáshoz szükséges bűnbánat több érzelem eredője. A *tridenti* szent zsinat felsorolja ezeket az érzelmeket, midőn a *megtérést* elemezve azt tanítja, hogy az a következő lépcsőkön jut el céljához, a megigazuláshoz: hit, félelem, remény, (kezdő) szeretet, bűnbánat és erősfogadás, a gyónási szándékkal kapcsolatban.

Ezt azonban nem úgy kell értenünk, mintha a megtérőnek mindezeket kifejezetten s egyenkint fel kellene indítania. Midőn ugyanis igazán és őszintén bánkódunk bűneink felett s el vagyunk tökélve magunkat megjobbítani, akkor a többi felsorolt érzelmek is — jóllehet talán egybeolvadva — megvannak bennünk.

A bánatnak azonban a gyónásban *kifejezetten* meg kell lennie. Nem pótolhatja azt még a tökéletes szeretet sem. Ez ugyan a gyónás nélkül is megszerezheti a bűnbocsánatot, de arra magában véve még *nem alkalmas,* hogy a *penitenciatartás* szentségének anyaga legyen. Felette

könnyű azonban a tökéletes szeretetből a benne rejlő bánatot kipattantani, amelynek azután bűnvallomásunkat kísérnie kell, hogy megkapjuk reájuk a szentségi feloldozást.

A gyónásban elégséges bánat indító oka bármely *Istenre* vonatkozó erény lehet s nem feltétlenül szükséges, hogy a vétket, mint az *Isten* ellen elkövetett igazságtalanságot, tehát a penitencia *különös* erényéből bánjuk meg. Jó és alkalmas tehát a bánat, ha azt az *Isten* iránti hála, engedelmesség, bizalom, avagy az ő szentsége, fensége s egyéb tökéletességei iránt érzett hódolat fakasztotta lelkünkben.

Megjegyezzük azonban, hogy az előzőkben elsősorban a halálos bűnök bocsánatát, tehát a szoros értelemben vett megtérést tartottuk szem előtt. A bocsánatos bűnök megbocsátásáról alább még külön kell szólnunk.

2. *Egyik halálos bűn nem bocsátható meg a másik halálos bűn nélkül.* Tehát vagy valamennyit elengedi *Isten,* vagy egyetlen egyet sem. Okát nem nehéz megmondanunk. A bűnbocsátást ugyanis a lelkünkbe áradó megszentelő kegyelem eszközli. Ámde a megszentelő kegyelem s a halálos bűn egy s ugyanazon lélekben csakúgy kizárják egymást, mint az élet s halál, világosság és sötétség.

3. *A halálos bűnök megbocsáthatók a bocsánatos bűnök megbocsátása nélkül.* A bocsánatos bűn ugyanis nem zárja ki *Isten* megszentelő kegyelmét s barátságát. Megeshetik tehát, hogy

valaki súlyos bűneit komolyan bánja, azok bocsánatát s így a megszentelő malasztot megnyeri; de emellett bocsánatos bűneit nem bánja s így ezek tovább is terhelik lelkét.

Így tehát, aki *csakis* azért bánná bűneit, mert azokkal a poklot megérdemelte s a mennyországot elvesztette, az voltaképen csupán halálos vétkeit vonta vissza, amelyek egyedül vonják ezt a büntetést magukra. A bocsánatos bűnökre azonban, amelyek ily következményekkel nem járnak, bánata nem terjedt ki s így ezek bocsánatát nem is nyeri el.

4. *A bocsánatos bűnök bocsánatát nem kaphatjuk meg a halálos bűnök bocsánata nélkül.* Miként is bocsásson meg *Isten* kicsiny sérelmet, mikor még a nagy bűn folytán a lélekkel haragban van? De meg egyébként sem enged el *Isten* bocsánatos bűnt megfelelő elégtétel nélkül. Ilyet pedig csupán előtte kedves, kegyelemben levő lélektől fogad el.

5. *Egyik bocsánatos bűn azonban megbocsátható másik bocsánatos bűn nélkül.* Minthogy ugyanis egyik bocsánatos bűn sincs *lényeges* ellentétben *Isten* szeretetével s barátságával, nincs akadálya annak, hogy egyiket megbánjuk a másik nélkül s így *Isten* is a megbántat elengedje, anélkül, hogy a másikat is megbocsátaná. Viszont, aki valamennyit őszintén megbánja, mindnyájától egyszerre megszabadulhat, akár magának a bánatnak erejénél fogva, ha az a kellő tökéletességi fokot eléri, akár pedig a bűn-

bocsátásra rendelt szentség: a penitenciatartás felvétele által.

Az előadottakból nyomban néhány igen fontos gyakorlati következtetést vonhatunk le:

a) Valamennyi halálos bűnünket meg kell bánnunk és meg kell gyónnunk.

b) Érvénytelen az a gyónás, amelyből valamely halálos bűnt *szándékosan* kihagytunk.

c) A gyónás érvényét *nem érinti,* ha a bocsánatos bűnök egyik-másikát, vagy akár valamennyit a gyónásból szándékosan *kihagyjuk,* feltéve, hogy azért *elégséges* anyagot szolgáltattunk a feloldozásra, pl. egy már többször meggyónt bűn ismételt bevallása által.

A bocsánatos bűnök megbocsátása.

Minthogy a bocsánatos bűn lényegesen különbözik a halálostól, azért annak elengedése is más feltételektől van függővé téve, mint aminőket az isteni bölcseség és igazságosság a halálos vétkekre nézve megszabott.

A *tridenti* szent zsinat tanítja, hogy a bocsánatos bűnök elengedését nemcsak a gyónásban, hanem azonkívül is sok más eszközzel elnyerhetjük. Lássuk mindjárt ez utóbbi módját.

A gyónáson kívül.

A „más eszközök" között elsősorban a mi *egyéni cselekedeteinket* említjük fel. Itt azonban eleve

meg kell jegyeznünk, hogy mi a *saját* erőnkből a legcsekélyebb bűnt sem tudjuk levezekelni. A bűn eltörlése kizárólag az isteni malaszt munkája. Mi csupán előkészíthetjük lelkünket a kegyelem elfogadására. Ez az előkészület szükségképen a bűnnek, az istensértésnek szabad akarattal történő visszavonása, vagyis a bánat.

A kinyilatkoztatás forrásai, ahol csak *egyáltalán* bűnről beszélnek, legyen az halálos avagy bocsánatos, kizárólag a penitencia feltétele mellett ígérnek annak bocsánatot.

Ennek a bánatnak azonban a gyónáson kívül nem kell épen forma szerinti, kifejezett bánatnak lennie, hanem elégséges, ha a töredelem valamely egyéb jócselekedetünkben *benn rejlik*. Világos tehát, hogy nem akármily jócselekedetet értünk itt, hanem csak olyat, amely az elkövetett bocsánatos bűnöket valamikép visszavonja, azokkal szöges ellentétben van.

Jócselekedete által egyben penitenciát tart pl. az, aki bűnei bocsánatáért imádkozik, aki ígéri *Istennek*, hogy életét megjobbítja, aki oly erényt gyakorol, amely elkövetett bocsánatos bűnével épen ellentétes, mint mikor pl. a mértéktelenség bűne után valaki bőjtöt tart, a hazugság után őszinte vallomást tesz stb., végül, aki egyenesen abból a szándékból tesz akármily jócselekedetet, hogy *Istennek* bűneiért eleget tegyen, őt engesztelje.

Egyéni cselekedetünkért kapjuk továbbá bocsánatos bűneink elengedését, ha *tökéletlen* vagy

oly bánatot indítunk, amelynek indító oka ugyan *Isten,* de nem az ő önzetlen szeretete.

Hogy a tökéletes bánat a bocsánatos bűnök megbocsátására nem szükséges, abból világos, mert hiszen ez még a halálos bűnöket gyónáson kívül is eltörli.

De viszont akármily tökéletlen bánat sem lesz elég a bocsánatos bűnök gyónáson kívüli elengedésére. Mert ha a tökéletlen bánat legalsóbb foka is már megszerezné a bocsánatos bűn bocsánatát, akkor a gyónásnak semmi szerepe sem maradna a kis vétkek körül. Hiszen a bánat folytán valamennyi már a feloldozás előtt elnyerné a bocsánatot.

Kell tehát, hogy *Isten* valamivel többet kívánjon a gyónáson kívül a bocsánatos bűnök elengedéséhez, mint a gyónásban, hogy maradjon pótló erő, hatás a szentség számára is. Ez kétségkívül az *Úr Jézus* szándéka is, aki szentségei által lehető könnyűvé s biztossá akarja tenni a bűnbocsánatot.

Tehát csupán magasabb fokú, nemesebb tökéletlen bánat számíthat a *gyónáson kívül* is bocsánatra. Ilyet indít fel magában, aki azért bánkódik, mert *Isten* iránti engedelmesség és tisztelet ellen vétett, kisebbítette az ő külső dicsőségét s rászolgált arra, hogy *Istennel* való egyesülése haladékot szenvedjen a másvilágon.

Viszont akit csak alacsonyabb rendű indító okok, minők pl. a bűn természetfeletti rútsága, a purgatórium tüze s egyéb ideig tartó isteni

büntetések ébresztenek bánatra, *csupán* a gyónásban, a feloldozás erejével, kapja meg bocsánatos bűneinek elengedését.

Végül a bocsánatos bűnök gyónáson kívüli bocsánatát a szentmise hallgatás s a szentelmények (pl. szenteltvíz használata, hamvazás stb.) által is megnyerhetjük, de csakis akkor, ha egyben bizonyos bánatot is felindítunk bűneink felett.

A gyónásban.

A szentgyónásban, miként már említettük, kétségkívül kevesebb is elég a bocsánatos bűnök bocsánatára, mint azonkívül. Megállapítjuk azt a legcsekélyebbet, amivel a gyónásban az isteni jóság még beéri. A gyónónak tehát minden halálos bűnét vagy ha ilyen nincs, legalább egyik bocsánatos bűnét *kifejezett* tökéletlen bánattal meg kell bánnia s gyónnia. Ezenkívül nincsen egyébre szüksége, minthogy bocsánatos bűneihez a jelenben ne ragaszkodjék s a szentséget mint ezek orvosságát kívánja felvenni.

És amit a gyónásról mondottunk, azt kell általában véve állítanunk a többi szentségről is, amelyeket *Isten* egyenesen a bűnök bocsánatára rendelt. Ezek pedig a penitenciatartáson kívül a keresztség, utolsó kenet s az Oltáriszentség.

A különbség csak az, hogy e két utóbbi még a kifejezett tökéletlen bánatot sem követeli meg múlhatatlanul. Ezek ugyanis élők szentségei lévén, a megszentelő malasztot már feltételezik, E két szentség tehát törli azokat a bocsánatos

bűnöket, melyek orvoslását általuk keressük s amelyekhez nem ragaszkodunk.

Ugyanezt tanítja némely egyháztudós a többi élők-szentségére: a bérmálás-, egyházi rend- és házasságra nézve is. Véleményük azonban bizonyosnak nem mondható.

A büntetés elengedése.

A bűnt természetszerűleg büntetés követi. Az isteni, bölcs Törvényhozó ugyanis nem hagyhatta törvényeit megfelelő szankció, szentesítés nélkül. De az isteni jóság egyben módot is nyujtott, hogy megfelelő feltételek mellett ne csak a bűntől, hanem a büntetéstől is megszabaduljunk. Ez utóbbira nézve a következőket szükséges tudnunk.

Amíg valamely bűn meg nincs bocsátva, addig az érte járó büntetés elengedéséről sem lehet szó.

A halálos bűn megbocsátásával *Isten* egyben elengedi az örök büntetést is. A megszentelő malaszt ugyanis, amely lelkünkről a halálos bűnt letörli, jogot ad a mennyországra.

Ámde mikor *Isten* a halálos bűnnel a poklot elengedi, ezzel nem mondott le igazságossága minden követelményéről, hanem, mint az Egyház tudósai mondani szokták, az örök büntetést ideigtartóra változtatja át, amelyet a bűnösnek vagy itt a földön vagy a tisztító tűzben kell elszenvednie.

De még a boesánatos bűn bocsánata sem vonja szükségképen maga után minden ideiglenes büntetés elengedését.

Hogy mennyi büntetést mér ki *Isten,* illetőleg mennyit enged el, nemcsak a bűnök nagyságától, hanem bűnbánó felkészültségétől is függ. Lehet a bánatnak, szeretetnek oly nagy foka, amely *Istent* minden bűn s büntetésnek nyomban való elengedésére indítja. Ez azonban csak ritkán történik.

A büntetéstől való menekedésnek három módja van: *a) az elégtétel* ebben az életben, akár a gyóntató adja azt fel, akár mi magunk vállaljuk azt magunkra. Ez utóbbihoz számítjuk a vezeklés minden faját s nevezetesen a szentmise-áldozat bemutatását s buzgó hallgatását;

b) a büntetések leszenvedése a tisztítótűzben;

c) a szent *búcsúk* elnyerése, amelyek által *Krisztus* és a szentek érdemkincstárából pótoljuk és törlesztjük azt a büntetésadósságot, amellyel az isteni igazságosságnak tartozunk.

A penitenciatartás alanya.

A régi keresztény művészet a gyóntatószékeket ötlevelű rózsagallyal díszítette. Találó jelképe ez a penitenciatartás szentségének. Az öt levél jelenti a penitenciatartás öt részét: t. i. a *bánatot* s ami ebből forrásozik az *erősfogadást;* a gyónást s az azt megelőző lelkiismeretvizsgálatot, végül az elégtételt. A felsorolás rendjében a ré-

szek fontosságára voltunk tekintettel. Maga a rózsa pedig gyönyörű emlékeztető ennek a szentségnek egynémely tulajdonságára. A rózsa ugyanis régi időktől fogva a titoktartás jelképe. Deákos műveltségű emberektől még ma is nem ritkán halljuk a kifejezést: „sub rosa" vagyis a rózsa jelvénye alatt, tehát a szigorú hallgatás feltétele mellett közlöm ezt vagy azt. Végül a rózsa szépségével, illatával mindenkor s mindenütt az örömet, boldogságot s diadalt is jelentette. És ime ez is nem utolsó sorban a penitenciatartás méltó felvételének hatása, gyümölcse.

Ezúttal a penitenciatartás alanyáról szólván azokat a kellékeket ismertetjük meg, amelyek a megkeresztelt embert alkalmassá teszik, hogy ezt a szentséget érvényesen s méltóan fogadja. Három, illetőleg járulékaikkal együtt öt ilyen van, t. i. a *bánat,* erősfogadás, *gyónás,* lelkiismeretvizsgálás és az *elégtétel.*

A gyónási titoktartásról, vagyis az úgynevezett *gyónási pecsétről* majd ott szólunk, ahol e szentség kiszolgáltatóját tárgyaljuk.

A bánat.

A bánat a *tridenti* szent zsinat meghatározása szerint: *szomorúság* az elkövetett bűn felett, annak *elítélése* és *erős elhatározás* többé nem vétkezni.

Az igaz s őszinte bánatban mind e háromnak a szomorúságnak, a bűn elítélésének s javítási

szándéknak meg kell lennie s tényleg meg is van anélkül, hogy erre külön gondolnánk. Kétféle bánat van: tökéletes és tökéletlen. Rendkívül fontos ez a megkülönböztetés. Szólunk tehát egyenkint mind a kettőről.

A tökéletes bánat.

A tökéletes bánat szomorúság a bűn felett, minthogy ez a mindenekfelett *szeretett Istennek* megbántása. Magába zárja tehát a tökéletes szeretetet s szinte egy vele. Azért nevezi a *tridenti* szent zsinat a tökéletes bánatot „a szeretet által tökéletesnek". Az indító oknak tehát a tökéletes, önzetlen istenszeretetnek kell lennie. Mit sem változtat azonban a dolgon, vajjon *Istenben* minden tökéletesség összegét, oceánját szeretjük-e s ez indít-e a bűnbánatra, avagy egyes tulajdonságai, pl. szépsége, jósága stb. ébresztik-e bennünk a szeretetet, illetőleg bánatot. Hiszen, „ami *Istenben* van, az maga az *Isten*" s csupán a teremtett, korlátolt értelem különböztet meg benne tulajdonságokat. Főleg *Istennek* nagy művei, pl. a megtestesülés, megváltás, *Krisztus* szenvedése, szíve, Oltáriszentsége felette alkalmasak arra, hogy a rajtuk keresztül felénk sugárzó végtelen nagylelkűség, könyörület s kegyesség szeretetlángokra gyulasszanak s bánatkönnyeket fakasszanak.

A tökéletes bánat, mint amely tökéletes szeretetből[1] fakad s attól elválaszthatatlan, gyónás nélkül is bűntörlő.

A kinyilatkoztatás ezt világosan tanítja: A Szentírás ugyanis a szeretetet mint olyat állítja elénk, mint amely a bűnt eltávolítja s *Istent* szívünkbe vonzza: „Megbocsáttatnak neki sok bűnei — mondja *Jézus* a lábainál vezeklő Magdolnának — *mert igen szeretett*". (Lk. 7. 47.) „Ha ki engem szeret — jelenti ki máskor az Úr — Atyám is szereti őt és hozzája megyünk és lakóhelyet szerzünk nála." (In. 14. 23.)

[1] Az isteni szeretet akkor tökéletes bennünk, ha *Istent* önmagáért, végtelen jóságáért, tökéletességéért szeretjük. Ennek a tökéletes szeretetnek megvannak a maga fokozatai úgy az *értékelés,* megbecsülés, mint a *hév* dolgában. *Értékelés* szempontjából legalsóbb foka a tökéletes szeretetnek akkor van meg bennünk, ha készebbek vagyunk bármely áldozatra, akár a halálra, sem hogy *Istenről,* a legfőbb jóról lemondjunk s az ő barátságát *halálos bűnnel* elveszítsük.

A szeretetnek ez a foka, illetőleg a belőle eredő bűnbánat *már elég a gyónáson kívüli megigazulásra.*

Magasabb foka a tökéletes szeretetnek, amely bennünket *Istennek* legkisebb megbántásától is feltétlenül visszarettent. Még magasabb foka pedig az, midőn *Istennek* nagyobb tetszése is elégséges, hogy minden áldozatra, lemondásra, szenvedésre készek legyünk.

Hogy pedig a tökéletes szeretet *érzelem* s *hév* dolgában is szüntelen fokozódhatik, bővebb magyarázatra nem szorul. (V. ö. Az isteni erények. A szeretet 7.. oldalak.)

Az Ószövetségben, midőn ez volt a bűnbeesettekre nézve a megigazulásnak *egyetlen* eszköze, hirdeti az Úr prófétája által: „Az istentelennek istentelensége nem árt neki, amely nap megtér istentelenségéből." (Ezek. 33. 12.) Ámde, hogyan térjen meg? Megmondotta már a törvény: „Mikor ... keresni fogod a te Uradat *Istenedet,* megtalálod őt, ha *teljes szívedből* keresed és lelkednek teljes keserűségéből". (Deut. 4. 29.)

A *tridenti* szent zsinat a tökéletes bánat bűntörlő erejét szintén nyiltan hirdeti.

A szeretet tehát, amely a bánatot is tökéletessé teszi, bizonyos értelemben hatalmasabb minden szentségnél s ellenállhatatlan erővel hat *Isten* szívére. Pótolja a felnőtteknél a keresztséget, pótolja a gyónást, ha ezeket felvenni nem lehet. A szeretet értékelés és hév dolgában oly magas fokú lehet, hogy mindenki számára, minden egyéb eszköz nélkül is, nyomban megnyithatja az eget. Magától értetődik, hogy a tökéletes szeretet s így az általa éltetett bánat mindig magában zárja a vágyat a gyónás után, még akkor is, ha ez öntudatunkban kifejezetten nem jelentkezik. A szeretet ugyanis összeforraszt annak az isteni Törvényhozónak legszentebb akaratával, aki elrendelte, hogy mindenki, aki a keresztség után halálos bűnbe esett, magát az Egyház kulcshatalmának alávesse s csakis ettől függően kapjon bocsánatot. A tökéletes bánat tehát nyomban letörli a halálos bűnt, de fennmarad a kötelezettség, hogy azt mégis a legközelebbi gyónásunkban

bevalljuk. Aki pedig utóbb — szándékát visszavonva — *ezt megtenni nem akarná, újabb halálos bűnt* követne el. És ha ily lelki állapotban meg találna halni, elkárhoznék. Nem ugyan a halálos bűn miatt, amelyet a tökéletes bánat eltörölt, hanem azért, mert el volt tökélve megszegni azt a súlyosan kötelező törvényt, mely minden halálos bűn meggyónását rendeli.

A tökéletes bánat szükségessége.

Bár a tökéletes bánat a legkitűnőbben felkészíti a lelket a szentségi feloldozásra, de a gyónásban soha, még halálos veszély idején sem szükséges. *Jézus Krisztus* ugyanis, hogy az üdvözülést megkönnyítse, úgy rendelte, hogy a penitenciatartás szentségében a tökéletlen bánat is elegendő legyen a bocsánatra, megigazulásra.

Ámde, ha valaki súlyos bűn állapotában halálos veszedelemben forog s feloldozást nem kaphat, akkor számára a tökéletes bánat az üdvösség egyetlen, utolsó mentődeszkája.

Ilyen esetben tehát a tökéletes bánat felindítása a természeti s a kinyilatkoztatott isteni törvény értelmében mulhatatlanul kötelező.

És ha felebarátunk, legyen az hozzánktartozó vagy idegen, barát vagy ellenség, katholikus vagy másvallású, ugyancsak életveszélyben van, első s legfőbb gondunk legyen neki ezt a mentődeszkát odadobni vagyis vele a tökéletes bánatot felindíttatni. Ez a felebaráti szeretet törvényének legelemibb s legégetőbb fontosságú követel-

ménye. Egy-egy megmentett lélek örök hálája lehet ezért jutalmunk. A tökéletes bánat indulatja egyébként nincs valamely imaformához vagy időtartamhoz kötve. A szeretet s a bánat *Isten* kegyelmével lelkünkből egyetlen pillanat alatt kipattanhat. Elég hozzá egy igazán átérzett fohász: „Istenem végtelen jóságodért mindenek felett szeretlek s azért bánom bűneimet". Ha azonban idő van hozzá, biztonság okáért jobb az istenszeretet indulatát s a bánatot hosszasabban s ismételten ébresztgetni magunk, illetőleg felebarátunk lelkében.

A tudós *Franzelin* bíboros, kit *XIII. Leó pápa* a XIX. század legnagyobb theológusának nevezett, gyakran emlegette: Ha mint szónok országokat járhatnék be, semmiről sem beszélnék gyakrabban, mint a tökéletes bánatról. És méltán. Gondoljunk csak arra a rengeteg sok veszélyre, amely éppen a modern ember életét szüntelen fenyegeti, a napirenden levő vasúti, hajó, repülő s egyéb közlekedési eszközök s bűntények által hirtelen felidézett katasztrófákra, melyekről az ujságok írnak, vagy főleg a fővárosi ember szeme láttára lejátszódnak. Magában a szerencsétlenségben is mily szerencsések azok az áldozatok, kiknek tudatában szüntelen él a tökéletes bánat gondolata, kik azt naponkint többször, de legalább esténkint lefekvés előtt felindítani szokták. Az ilyenek bizonnyal tudják, mit kell a végveszélyben tenniök. Sebtében tökéletes bánatot indítanak.

Driesch kirchoveni plébános ezt írja magáról: „Egyszer nagy, borzasztó halálveszélyben voltam. Az egész csupán 8—10 másodpercig tartott, körülbelül, amíg egy Miatyánkat félig el lehet mondani. De e rövidke idő alatt nagyon is sokat gondolkodhattam és tényleg gondolkodtam is. Villámcsapásként végigcikkázott lelkem előtt egész lefolyt életem és mindaz, ami halálom után rám következik. Az egész néhány pillanat alatt! A veszedelem nem halállal, hanem életem megmentésével végződött, miért ezúttal is legyen örök hála a jó *Istennek*. De első gondolatom abban a rettentő pillanatban szívem mélyéből fakadt segélykiáltás volt *Istenhez, a tökéletes bánat* kegyelméért. 1886 július 20-án történt ez velem s ettől fogva kezdtem igazán becsülni és szeretni azt az aranykulcsot; ettől fogva igyekeztem a tökéletes bánat ismeretét és nagyrabecsülését tőlem telhetőleg terjeszteni". *Driesch* könyvecskét is írt a tökéletes bánatról, amely német eredetijében 280 ezer példányban forog közkézen, számtalan nyelvre lefordították, angolban 14, magyarban 4 kiadást ért.[1] *Lehmkuhl Ágoston* S. J., a világhírű moralista azt állította róla: ez a művecske... egész kötetekkel felér.

1881 december 8-án a *bécsi Ring-Színház* égése alkalmával körülbelül 400 ember vesztette életét. Mintegy negyven tagból álló kis csoport, köztük zsidók is, egyik folyosóba szorult s a sűrű füstben tapogatódzott kijárás után. A gyorsan előretörő tűzlángok már nyomukban vannak. Volt köztük egy 12 éves leányka, ki csak az imént került ki az iskolából és nem feledte még el, amit a hitoktató a tökéletes bánatról tanított s növendékeinek szívére kötött. Ez látva a végveszélyt, csengő hangon felszólítja a jelenlevőket: Indítsuk fel a tökéletes bánatot! És nyomban elő is imádkozza annak imaformáját. Sőt

[1] Magyarra *Bernhard Zsigmond* S. J. fordította le. Címe: A tökéletes bánat az üdvösség aranykulcsa. *Von den Driesch* nyomán. Kis könyvtár 20. Kiadja a *„Mária Kongregáció", Budapest,* VIII., Horánszky-u. 20.

egyesek kérésére meg is ismételte azt. Mily nagyszerű lélekjelenlét, minő apostoli gondolat! Szerencsére, az utolsó pillanatokban ugyancsak a nevezett leányka testileg is életmentője lett a halálfélelemben reszkető kis társaságnak. Kilincsre bukkant, amely balkonra vezetett, ahonnan az alattuk kifeszített mentőhálókba ugrálva egytől-egyig megmenekedtek.

Azonban a tökéletes bánat felindításával nem szabad várnunk a halálveszélyig. Már csak a begyakorlás miatt is indítsuk azt fel naponkint többször is. És mint a csergedező forrás a völgy ölén, olyan lesz ez a bűnbánatos hangulat lelkünk mélyén. Dús lelkitenyészetet s pazarszép erényvirágokat fog maga körül fakasztani. De főleg este, mielőtt lehajtjuk fejünket az álomra, amely a halálnak nemcsak hű képe, hanem nem ritkán bevezetése, készítsük fel a tökéletes bánattal lelkünket minden eshetőségre.

Ferenc Ferdinánd trónörökös, kinek gyalázatos merénylet folytán bekövetkezett halála megadta a lökést a rettentő világháborúra, 1914-ben, utolsó húsvétjét fenkölt lelkületű hitvesével, született *Chotek Zsófia grófnővel Miramareban* ünneplé. Itt történt, hogy egyik este a környezetében tartózkodó lelkiatya így szólott a főherceghez: „Fenség! megtaláltam a legjobb módját az esti imának". „Nos, miben áll az?" — kérdi a trónörökös. „Három pont — válaszol a lelkész:

1. Meg kell bánnunk igazi bensőséggel életünk minden vétkét.

2. *Isten* szeretetéért nagylelkűen meg kell bocsátanunk minden ellenségünknek.

3. Végül adjuk át magunkat tökéletesen az isteni gondviselésnek e szavakkal: Uram, kész vagyok meghalni, amikor te akarod, ahol te akarod s ahogyan te akarod."

A kitűnő, vallásos szellemű *Ferenc Ferdinánd* nyomban elővette jegyzőkönyvét s a három pontot felírta. És ettől fogva a családjával közösen végzett esti ima alkalmával mindig különös figyelmet fordított e három pontra.

Vannak körülmények, amelyek a tökéletes bánat felindítását kötelességgé tehetik. Ilyen esetek:

1. Ha súlyos bűnbe esett papnak *miséznie* kell s nincs közelben pap, aki meggyóntathatná.

2. Ha súlyos bűnbe esett papnak a szentségeket kell ünnepélyesen kiszolgáltatnia.

3. Ha súlyos bűnbe esett egyén az élők szentségeit akarja felvenni, pl. házasságkötés előtt áll s előzőleg nem gyónhat avagy bizonyos okból nem akar meggyónni. Ilyeneknél a gyónást pótolhatja a tökéletes bánat. Kivételt alkot az *Oltáriszentség,* amelyhez, aki súlyos bűnbe bukott, csupán jól végzett szentgyónás után járulhat, ha csak valamely ritka kényszerhelyzet ez alól fel nem menti.[1] Ez esetben neki is a tökéletes bánat nyujt menedéket.

A tökéletlen bánat.

Tökéletlennek azt a bánatot nevezzük, amelyet nem a tökéletes istenszeretet, hanem valamely más, ennél alacsonyabb, de azért *Istenre* vonatkozó indító ok ébreszt bennünk.

A *tridenti* szent zsinat három ily indító okot jelöl meg: *a bűn rútságát, a pokolnak és az*

[1] V. ö. Az Oltáriszentség. 111. lap.

egyéb isteni büntetéseknek félelmét. Lássuk ezeket egyenkint.

A *rútság* alatt nem azt az esztétikai csunyaságot értjük, amely tényleg minden vétekben, rendetlenben, díszharmóniában fellelhető, hanem azt a természetfeletti rútságot, amelyet *Istentől,* a legfőbb jótól, széptől stb. való eltérés jelent és előidéz.

A halálos bűn engedetlenség, hálátlanság, megvetés *Istennel* szemben, kiűzi a megszentelő malasztot s vele lelkünk mennyei szépségét, bizonyos értelemben az ördög képére formál s az ő rabszolgájává tesz. Mindez kétségkívül rút s utálatos dolog s hathatós ok a bűnbánatra.

A *pokol* összes érdemeink kárbavesztét, *Istentől,* a boldogság forrásától való örökös távollétet, az ő családjától, az üdvözültektől való végleges száműzetést s minden képzeletet felülmuló érzéki büntetéseket jelent. Valóban alkalmas, hogy még a sziklakemény szívet is bánatra lágyítsa.

Az ideigvaló büntetéseket sem elegendő csupán úgy felfognunk, mint a bűn természetes rossz következményeit, hanem mint az *isteni igazságosságtól* méltán reánk mért fenyítéket.

Az a szomorúság tehát, amelyet a bűnnek tisztán fizikai vagy társadalmi következményei, mint pl. az egészségnek, jó hírnévnek, szabadságnak stb. elvesztése ébresztenek, még nem jelentenek tökéletlen bánatot, amelyről jelenleg tárgyalunk.

A tökéletlen bánat hatása.

Tökéletlen bánat már mintegy útban van *Istenhez,* de még nem érte el őt, kivel csak a szeretet egyesít. Ezt a hézagot, hiányt hidalja át az isteni jóság a szentségek, nevezetesen a feloldozás által. A tökéletlen bánat tehát egymagában véve nem szerzi meg a súlyos bűn bocsánatát s így nem menti meg lelkünket; de igenis felkészíti azt, hogy *Isten* megszentelő malasztját a feloldozás által beléje öntse s igazzá, szentté tegye.

Azért szokták mondani, hogy a feloldozás, a szentség, a tökéletlenül bánkódóból tökéletesen bánkódót csinál, ami egyebet nem jelent, mint azt, hogy a szentség a tökéletlen bánattal együtt ugyanazt eredményezi, amit a tökéletes bánat egymagában is eszközöl, t. i. a megigazulást.

Midőn a *tridenti* szent zsinat azt állítja, hogy a tökéletlen bánat a szentséggel (keresztséggel, penitenciatartással) kapcsolatban megszerzi a megigazulást, egyben tanítja, hogy minden megtérésben *szerepe van azért a szeretetnek is.* A végtelen szeretet mágnese hogyan is vonzaná különben magához azt a lelket? Ámde itt nem a *tökéletes* szeretetre kell gondolnunk, hanem arra a kezdetlegesre, amely minden bűnbánatot szükségképen kísér. Bárki ugyanis, aki *Istennel* komolyan kibékülni kíván, egyben *reményli* tőle a bocsánatot s ezentúl *teljesíteni szándékszik az ő szent akaratát.* Mindez azonban lehetetlen

valamelyes istenszeretet nélkül. Minthogy a tökéletlen bánat egymagában elégtelen, azért egyesekre nézve a gyónás, a feloldozás az üdvösség egyetlen mentőeszköze lehet. A gyónás utáni vágy magában még nem jelenti, hogy az illetőkben a bűntörlő tökéletes bánat felébredt. Másrészt a hirtelen életveszély épen nem alkalmas idő, hogy főkép az ebben gyakorlatlan emberek magukban tökéletes istenszeretetet s bánatot indítsanak.

Innen van az eleven hitű katholikusoknak buzgólkodása, hogy a veszélyben forgókhoz nyomban papot hívjanak; innen az apostoli szellemű papok szent erőlködése, hogy feloldozásban részesítsék azokat, kik enélkül talán kárhozatba hullanának.

1901-ben *Padernborn* közelében szörnyű vasúti szerencsétlenség történt. A gyorsvonat sűrű ködben az előtte veszteglő zsúfolva telt személyvonatba futott. A lokomotiv a személyvonat utolsó kocsijának tetejére hágott, azt összenyomta s egyben kigyújtotta. Egy ferencrendi szerzetes, ki a halált épen csak kikerülte, nyomban a romok közé csúszott, a végveszélyben sinylődőket s haldoklókat figyelmeztette egy pap jelenlétére, ki nekik kész feloldozást adni. Röviden felindította velük a bánatot s megadta nekik a bűnbocsánatot. Mire nyomban az oltáshoz s életmentéshez látott. Nevét azonban nem akarta elárulni, bármennyire unszolták is erre az útitársak.

A gyónáshoz szükséges bánatnak tulajdonságai.

Úgy a tökéletes, mint a tökéletlen bánatnak négy tulajdonsággal kell bírnia, hogy a lelket

Isten kegyelmére illetőleg a feloldozás méltó s érvényes elfogadására felkészítse.

Először is a bánatnak *valóságosnak* kell lennie.

Nem elég tehát a bánat imaszövegének elolvasása vagy elmondása; nem elég az elképzelt vagy megkívánt bánat. De még az a bánat sem alkalmas a szentségi feloldozás elnyerésére, amely más indulatban, pl. a szeretetben rejlik. A bűn *természetes* rossz következményei feletti sajnálkozás sem üti meg azt a mértéket, amelyre *Isten* bocsánattal felel.

A bánatnak tehát komoly fájdalomnak kell lennie a bűn felett, amely *Istent* sérti.

Ez azonban ne hozza zavarba azokat a gyengéd lelkületű egyéneket, kik nem ritkán minden igyekezetük s jóakaratuk mellett a bánat hiányáról panaszkodnak.

Az ilyenek jegyezzék meg jól, hogy a bánat lényege nem az érzésben, hanem az értelemben s akaratban van. Nagyon meg lehet tehát a bánat anélkül, hogy magát meghatottságban, könnyekben árulná el. Sok függ e tekintetben a vérmérséklettől s idegzettől is. Vannak, akik könnyen sírnak, de könnyeiken keresztül a bűnre mosolyognak. Mások ismét száraz szemmel, sőt száraz szívvel erőteljesen szakítanak a bűnös multtal s *Istenhez* térnek. Aki tehát igazán el akar fordulni legalább is minden súlyos bűntől s kész ezentúl teljesíteni fontos keresztény kötelességeit, bátran hiheti magáról, hogy megvan a

kellő bánata s nyugodtan kérheti a feloldozást. Ezzel azonban távolról sem akarjuk tagadni, hogy a *Péterek* s *Magdolnák* könnyei nem az őszinte komoly bánat jelei szoktak lenni. Boldogok, kiket *Isten* ily érzelmes bánattal ajándékoz meg, kik *Dáviddal,* a koronás prófétával, elmondhatják: „Elfáradtam fohászkodásomban, megöntözöm minden éjjel ágyamat, megáztatom fekvőhelyemet könnyhullatásaimmal". (Zs. 6. 7. 8.) Mert mint *szent Jeromos* szépen mondja: „A bűnbánók könnyei a leghatalmasabban beszélnek. A töredelem imái megindítják ugyan, a bánatkönnyek azonban kényszerítik *Istent* a bocsánatra".

Megható szép legendát beszélnek el erre a régi történetek. *Móric* császár idejében kegyetlen s merész rabló pusztítá *Görögország* északi részét. Egész sereg katonaság hasztalan üldözte. Végre kézrekerült. Pár napra rá súlyosan megbetegedett s meg is halt. Kimulása előtt azonban *Isten* különös csodája folytán lelkileg egészen megváltozott. Folytonosan sírdogált bánatában, miközben így fohászkodott: „Uram, amint megkegyelmeztél a rablónak a keresztfán, kegyelmezz nekem is, fogadd könnyeimet, amelyekkel a halállal küzködve bűneimet siratom". Lelke elköltözött — *Istennel* kibékülve. Ugyanekkor egy szentéletű embernek álomban látomása volt. Úgy látja, hogy a haldokló megtért rabló mellett áll. A goňosz szellemek nagy sokasága veszi körül a halálos ágyat, vaskos könyveket tartva, amelyekben a haldokló bűnei voltak feljegyezve. Két angyal is megjelent, kik nagy mérleget hoztak elő. Az ördögök rádobálták egyik serpenyőjére súlyos köteteiket. Az angyalok aggódva tekintenek körül keresgélve valami jócselekedetet a haldokló életében, amelyet a mérleg másik serpenyőjébe dobhatnának a gonosztettek ellensúlyozására. De sajnos! ilyet nem

találtak. Az egyiknek erre mentő gondolata támad. Kiveszi a haldokló bűnös kezéből könnytől ázott zsebkendőjét, a mérleg üres serpenyőjébe ejti. És ime, ez rögtön süllyedni kezdett. Nehezebbnek bizonyult az egyetlen könnyes kendő a bűnök egész tömegénél. „Éljen *Isten* végtelen irgalma — kiáltanak erre az angyalok diadalmasan — ez a lélek megtisztult bánatkönnyeiben." Mert valóban „áldozat *Istennek* a kesergő lélek".

A bánatnak azután *természetfelettinek* kell lennie és pedig úgy eredetét, mint indító okát tekintve. Ugyanis minden üdvös cselekedetre s így a bánatra is az első lökést szükségképen *Isten* segítő kegyelme adja meg.[1] Hogy pedig az indító okoknak is *Istenre* kell valamiképen vonatkozniok s így természetfelettieknek kell lenniök, már többször emlegettük.

Börtönben ül a *rab*. Dühösen rázza láncait, átkozza bíráit. Bánja gonosztettét, *mert* őt ily nyomorúságos helyzetbe juttatta; siratja elvesztett szabadságát.

Betegágyon sinylődik az *ifjú*, akit erkölcstelen, kicsapongó élete megfosztott egészségétől s a boldog családi élet lehetőségétől. Keservesen bánkódik, *mert* nem élvezheti többé az életet.

Fiatal *leány* kétségbeesésében az öngyilkosság gondolatával foglalkozik, *mert* könnyelmű ballépése kitudódott s most a társadalom őt kitagadja. Majdnem beleőrül szégyenébe, bánatába. Ámde mit ér mindezeknek bánata? Vajjon mél-

[1] Lásd: Ker. Kis Könyvtár 16. sz. Az isteni malasztról. 13... lap.

tókká s alkalmasokká teszi-e őket a szentségi feloldozásra, a bocsánatra?

Távolról sem. És ugyan miért? Mert mind a három esetben a bánat csupán *természetes indító okokra* támaszkodik. A felsoroltak voltaképen nem a bűnt bánják, hanem csupán annak *természetes* rossz következményei felett keseregnek. Ha azonban az a gonosztevő azért bánná bűnét, *mert* ezt Isten a pokol örök börtönével fenyegeti; ha az ifjú sajnálná kicsapongó életét, *mert* ez őt a mennyország végnélküli élvezetétől fosztotta meg; ha a fiatal leány azért siránkoznék, *mert* mennyei jegyese, *Jézus Krisztus* előtt vallott szégyent s beszennyezett szívével már neki nem tetszik, akkor mind a háromnak bánata *természetfeletti* volna és *Istent* arra indítaná, hogy nekik a szentgyónásban mindent megbocsásson.

A bánatnak továbbá *egyetemesnek,* azaz minden — legalább is súlyos — bűnre kiterjedőnek kell lennie. Kifejezetten egyetemes a bánata annak, aki minden bűnét sorra veszi s azokat külön-külön megbánja. Dicséretes dolog, de nem szükséges. Elegendő, ha a bánat valamennyi (súlyos) vétekre kiterjed, anélkül, hogy azokat egyenkint megkülönböztetnők emlékezetünkben. Ez ismét kétféleképen történhetik. Elismerhetjük magunkat — minden részletezés nélkül — súlyosan vétkeseknek s bánkódhatunk, hogy mi *Istent* sokszor s nagyon megbántottuk. És ez a leggyakoribb eset. De megtehetjük azt

is, hogy kifejezetten csak az egyik halálos bűnre gondolunk, de azt olyan indító okból bánjuk, mely természeténél fogva minden súlyos bűnre kiterjedő. Aki ugyanis ilyen indító okból bánkódik, mint pl. a pokol, a mennyország elvesztése, az legalább is burkoltan, minden súlyos bűnt visszavon, elutasít magától.

Szent Sebestyén megígéri a még pogány *Chromacius* római helytartónak, hogy *Isten* erejével meggyógyítja súlyos köszvényéből, ha minden *bálványát* szétrombolja. A helytartó mindent megígért s csakugyan szolgái által kihányatta házából a pogány istenségeket. De baja cseppet sem javult. *Sebestyén* csodálkozik, de egyben sejti is a gyógyulás elmaradásának okát. „Valld be *Chromacius* őszintén — szól a helytartóhoz — *valamennyi* bálványodon túladtál-e?" „Igen! — feleli amaz zavarodottan — valamennyin, egyetlen egy kicsi bálványkát kivéve, amelyet őseim iránti kegyeletből megkíméltem." „Csak elő vele — mondja erre a keresztény hős — mert míg az utolsó becézett bálvány nincs feláldozva, gyógyulásról szó sem lehet." És Sebestyénnek, miként az események is igazolták, teljesen igaza volt. Chromacius ugyan meggyógyult, de csak miután lemondott rejtegetett, utolsó bálványáról is.

Igen sokan vannak, kik *Istennel* szívesen kibékülnének, sőt nagyot s sokat volnának hajlandók érte tenni, hacsak egyetlen bálványukat nem követelné, valamely szenvedélyükkel szemben elnéző volna. Egyezkedni szeretnének *Istennel.* Ígérnek neki fűt s fát, de elvárják, hogy egybenmásban hunyjon szemet. „Meg ne csalatkozzatok — mond az apostol. — Az *Istent* nem lehet elámítani." (Gel. 6. 7.)

Végül a bánatnak *mindenekfelettinek* kell len-

nie, ha nem is az *érzésben,* de *értéklésben,* az értelemben s akaratban. Aki aranypénzét s fillérjét elvesztette, a józan ész törvénye szerint jobban sajnálja az aranyát, mint a fillérjét. Hasonlóképen, aki súlyos bűnével *Istent,* a teremtőt, minden javak összegét s forrását elvesztette, ezt jobban kell bánnia, mintha az összes teremtett világnak kárát vallaná. Viszont ebből kifolyólag soha, még csak megfontolás tárgyává sem szabad tenni, hogy *Istent,* akár az egész világ kincséért, boldogságáért elhagyjuk-e? A józan ész s a hit e pontban megtilt és kizár minden ingadozást. *Isten* oly végtelenül nagy érték, hogy vele semmiféle teremtett jó komolyan össze sem hasonlítható. Ennek az elemi igazságnak megfontolása feltárja a gondolkodó értelem előtt minden súlyos bűnben rejlő óriási esztelenséget, balgatagságot.

Szép volna, ha annak a helyes értéklésnek, amellyel *Istent* minden elé helyezzük s az ő megbántását mindennél nagyobb rossznak minősítjük, érzelmünk foka is megfelelne. Méltó volna, hogy *Isten* elvesztése felett élénkebb fájdalmat éreznénk, mint aminőt bármely más szerencsétlenség bennünk felidézhet. Azonban, sajnos, az érzés nem áll korlátlan hatalmunkban, de nem is lényeges a dologban. Jobban tudnók ugyan siratni édesanyánk elhunytát, mint halálos vétkünket, de ebből nem következik, hogy szülőnket jobban szeretjük, mint Teremtőnket. Minden elérzékenyülésünk ellenére is, melyet anyánk

ravatala mellett érzünk, készek lehetünk *Istenért* mindenről, még édesanyánkról is lemondani s bármit inkább elszenvedni, semhogy az ő szent akaratától hajszálnyira is eltérjünk. És ez a fődolog.

Jóllehet bánatunknak mindenekfelettinek kell lennie, de oktalanság volna, ha erről mindenféle összehasonlítgatások által meg akarnál bizonyosodni. Pl. „Kész volnék-e inkább a tűzbe ugrani, a vértanuknak ezt vagy azt a kínzatását elszenvedni, mint halálosan véteni?" Helytelen ez az összehasonlítás azért, mert könnyen veszélyes kísértésekbe ejthet. Mert abba a gondolatba, hogy *Istent* bármely körülmények között elhagyjuk, beleegyeznünk semmi áron sem szabad. Másrészt azonban nem érezzük magunkban az erőt az elképzelt megpróbáltatásban helyt állani. Mi ugyanis számításon kívül hagyjuk azokat a *segítő kegyelmeket,* melyek jelenleg ugyan hiányzanak, de *Isten* végtelen jóvoltából a kellő időben mindig rendelkezésünkre állanak. *Isten* segítségével pedig mindenre és pedig aránylag könnyen képesek vagyunk. Azért az effajta kísértések elől, melyeket a képzelet vagy a gonosz lélek támaszt, egyszerűen térjünk ki. Ne válaszszunk semmit, hanem mondjuk magunkban: Én vétkezni nem akarok s bizalommal reménylem is, hogy *Isten* kegyelmével hű maradok elhatározásomhoz.

Ha a bánatban a felsorolt négy tulajdonság megvan, akkor felkészíti a lelket a megszentelő malaszt, illetőleg a szent feloldozás elfogadására. Nem lényeges azonban a bánatban sem a *hév*, sem az *időtartam*. Elég egyetlen pillanat, hogy a bánat tényleg meglegyen s kifejtse hatását, betöltse hivatását. Nehogy azonban csalódásnak essünk áldozatul, a minden egyébnél fontosabb bánat felindítására a lehető legnagyobb gondot s megfelelő időt kell fordítanunk. Fontolgassuk evégből huzamosabban az okokat, amelyek a tökéletlen, illetőleg tökéletes bánat indítására legalkalmasabbak s főleg reánk leginkább hatnak. Rendesen három stációt kell azért lélekben megjárnunk. Az első a *pokol*, a második a *mennyország* s a harmadik a *Golgota*.

Ezt a módszert használta *Borromei szent Károly Milánó* bíboros érseke is, midőn a gyónásra készült. Előzőleg azonban nem ritkán három álló órán térdein könyörgött *Istenhez* az igazi, őszinte bánat kegyelméért.

Néhány gyakorlati kérdés.

Mikor kell a gyónónak a bánatot felindítania? Feltétlenül elkésett az, aki csak a feloldozás szavainak elhangzása *után* indított bánatot. Ha ugyanis a feloldozás a szívben bánatot nem talál, hiába hangzik el, s a szentség megsemmisült. Szentségtörés bűnében volna vétkes az a gyónó, akinek *öntudatos* hanyagságából ez megtörténnék. Nem *okvetlen* szükséges azonban, hogy a bánat magát a *gyónást* is megelőzze. Ha tehát a

gyónó a vallomás megtevése után — talán csak a gyóntató buzdító szavára — indulna őszinte bánatra, még mindig érvényesen fogadhatná a feloldozást.

Ki nem látja be azonban, hogy mennyire veszedelmes dolog a bánat felindítását az utolsó pillanatokra halasztani. Egy kis elfogultság, zavar, minő bajt okozhat! A bánattal s erősfogadással tehát már rendben kell lennünk, *mielőtt* a gyóntatószékhez lépünk.

Minthogy pedig a bánatnak a feloldozás pillanatában feltétlenül meg kell szívünkben lennie, azért attól is óvakodnunk kell, nehogy a bánatindítás és gyónás között *túl* nagy hézag legyen; napok, sőt hetek teljenek el. Hogy meddig marad meg az egyszer felindított bánat lelkünkben, nehéz megmondani. Komoly, nagyobb megtéréseknél, főleg ha a bűnös időközben a gyónásra készülget, lelkiismeretét vizsgálja, prédikációkat hallgat, lelkigyakorlatok végzésére utazik stb. a bánat napokon át eleven s hatékony maradhat a lélekben.

Kétségesebb a dolog az oly gyónásoknál, amelyeket nem megtérés okáért, hanem pusztán ájtatosságból végezünk, ahogy ezt a gyakori gyónók tenni szokták. De még ily esetben is az egyszer felindított s vissza nem vont bánat néhány óráig biztosan eltart s készenlétben tartja lelkünket a feloldozásra. Aki tehát reggel elkészült a szentgyónásra, aznap este bátran meggyónhatik anélkül, hogy újabban bánatot indítana.

Ámde a gyónás szempontjából hatékonyságát veszthetí a bánat, melyet újabb bűnnel *visszavontunk.*

A halálos bűn érvénytelenné tesz minden előző bánatot. A bocsánatos bűn azonban nem semmisíti meg a halálos bűnök felett indított bánat érvényét. Sőt a bocsánatos bűnnel valamennyi bocsánatos vétkünk feletti bánatot sem vonjuk vissza, hanem csupán annak az egynek megbánása lesz érvénytelen, amely az újabban elkövetettel egynemű. Így pl. aki hazudik, annak csupán a hazugság feletti bánata vált érvénytelenné, de továbbra is kiterjed egyéb bocsánatos bűneire, minők a torkosság, avagy *Isten* nevének hiábavétele stb.

Gyónási szándékból kell-e a bánatot felindítanunk?

A *tridenti* szent zsinat részletesen leírva a penitenciatartás szentségében szükséges bánat kellékeit, egyetlen szóval sem említi ezt a feltételt. Érvényesen meggyónhatunk tehát azzal a bánattal, amelyet akkor indítottunk fel, midőn gyónásra még nem is gondoltunk. Ha pl. esti lelkiismeretvizsgáláskor a szokott módon bánatot indítottunk s reggel véletlenül jó gyónási alkalom kínálkozik, meggyónhatunk anélkül, hogy a gyónás céljára a bánatindítást megismételnők.

Az egyszer felindított bánat elégséges-e több gyónásra?

Ha bánatunk általános és ható erejét még el nem vesztette, elégséges egy másik gyónáshoz is,

legyen bár az egészen önálló avagy egy végzett gyónásnak kiegészítése. Gyakorlati jelentősége ennek főleg akkor van, ha a feloldozás után újabb bűn jut eszünkbe. A lelkiatya megadhatja erre a feloldozást, anélkül, hogy újra felindítanók a bánatot. Mindazonáltal tanácsosabb a bánatot és erősfogadást a feloldozás előtt megismételni.

Az erősfogadás.

Mi az erősfogadás?

Az erősfogadás eltökélt, komoly akarat többé nem vétkezni. Ha a bánat igazi s nem csupán hamis utánzata a bánatnak, akkor az erősfogadást is mindig természetszerűleg magában foglalja. Nem bántuk meg azt őszintén, amit újra el *akarunk* követni. Lehet azonban az erősfogadás külön akarati tény is, amely a bánatból kipattan. És felette kívánatos, hogy a gyónás alkalmával, de egyébkor is, az erősfogadást a bánattal kapcsolatban kifejezetten felindítsuk s rajta bánatunkat mintegy kipróbáljuk.

Az erősfogadás tulajdonságai.

Már a szoros rokonságnál fogva, amelyben a bánat s erősfogadás vannak, szükséges, hogy mindkettőnek azonos tulajdonságai legyenek.

Az erősfogadásnak is tehát elsősorban *erősnek* kell lennie, vagyis komolynak s őszintének. Nem pótolhatja azt a puszta kívánkozás vagy

akarnámság. Izmos akarati ténynek kell lennie, amelyből kifolyólag készebbek vagyunk akármiről lemondani, bármit elszenvedni, mint *Istent* súlyos bűnnel megbántani. Ennek az elhatározásnak — legalább is a bánatba burkoltan — a feloldozáskor meg kell lennie, hogy a szentség érvénye biztosítva legyen. Mit sem változtat azonban a szentség érvényességén, ha a gyónó utóbb mégis vétkezik. A túlhamar s túlgyakori visszaesés ugyan meglehetősen gyanússá teszi erősfogadásunk őszinteségét, de azért nem biztos jele annak, hogy rosszul gyóntunk. Tekintve ugyanis természetünknek nagy gyengeségét s törékenységét, a legerősebb elhatározást, a legkomolyabb ígéretet rövidesen bukás követheti és amit az ember reggel fogadott, estig feledheti.

Vannak, akiket ez a szomorú tapasztalat szinte kétségbeejt s a szentségtől visszatart, amelyet — mint vélik — erősfogadás hiánya folytán úgysem fogadhatnának méltón s érvényesen. Az ilyenek tudják meg, hogy a visszaeséstől való félelem, sőt annak biztos előrelátása még nem jele annak, hogy az illetőnek nincs erősfogadása. Mert abból, hogy valamit előre *látunk,* még legkevésbbé sem következik, hogy azt előre *akarjuk* is. Az előrelátás ugyanis *értelmünkben* van meg; ámde az erősfogadás nem az értelem, hanem az *akarat* munkája, amely *most* a bűntől elfordult, szívből utálja azt. És *Isten* ezzel beéri. Aki tehát a *gyónáskor* el van tökélve többet nem vétkezni, nyugodtan fogad-

hatja a feloldozást, bármennyire aggódik is jövőjét illetőleg. Bizalommal alkalmazza magára az apostol szavait: „Mindent megtehetek azáltal, ki engem megerősít". (Fil. 4. 13.)

Legyen továbbá az erősfogadás is *egyetemes,* miként a bánat. A különbség csak az, hogy míg a bánatnak minden *elkövetett* súlyos bűnre, addig az erősfogadásnak minden *elkövethetőre* is ki kell terjednie. Távolról sem szükséges azonban minden lehető bűnre külön gondolni is, hogy velük szemben magunkat erősfogadással felvértezzük. Ezt alig is tehetnők anélkül, hogy magunkat veszélyes kísértésekbe ne ejtsük. Elég általánosságban megígérnünk, hogy a jövőben semmiféle halálos bűnt el nem követünk. Mindazonáltal a lelkiismeretes gyóntató csupán kötelességét teljesíti, midőn gyónójától bizonyos esetekben kifejezett s részletes erősfogadást követel s vele külön megígérteti, hogy pl. az idegen jószágot visszaadja, ellenségének megbocsát, a közeli bűnalkalmat eltávolítja, az okozott botrányt jóváteszi.

Az erősfogadás azután *hatásos,* tevékeny legyen, ami főleg a javulás eszközeinek szorgos felhasználásában, a bűnveszélyek kerülésében, az okozott erkölcsi s anyagi károk lehető jóvátevésében mutatkozik.

Végül az erősfogadásnak is, miként szülőanyjának, a bánatnak *természetfelettinek s mindenekfelettinek* kell lennie. De erről külön tárgyalnunk felesleges. Amit a bánatról e tekintet-

ben elmondottunk, azt az erősfogadásra is kell alkalmaznunk.

Jegyzet. A *bocsánatos* bűnök felett indított bánatnak, illetőleg erősfogadásnak szintén komolynak, természetfelettinek, sőt mindenekfelettinek kell lennie, hogy azok bocsánatát a gyónásban elnyerhessük. Nem szükséges azonban, hogy bánatunk s erősfogadásunk *egyetemes* is legyen. Abból az igazságból ugyanis, hogy egyik bocsánatos bűn bocsánatát megnyerhetjük a többi nélkül, világosan következik, hogy bánatunknak s erősfogadásunknak sem kell szükségképen valamennyire kiterjednie. A gyónás érvénye tehát biztosítva van, hacsak egy bocsánatos bűn, vagy esetleg csupán a multból hozzácsatolt vétek felett indítunk bánatot s erősfogadást. Nem tanácsos ugyan, hogy gyónásunkban oly hibáinkat is belefoglaljuk, amelyeket igazán nem bánunk; hiszen ezeket Isten úgysem bocsátja meg. De lehetnek okok, amelyek ezt az eljárást igazolják. Külön vétekről emiatt senkinek sem kell magát vádolnia.

A tapasztalás általában azt igazolja, hogy a bocsánatos bűnöknél minél egyetemesebb a bánat s erősfogadás, annál gyengébb s kevesebb értékű s minél szűkebb körre szorul, annál hatásosabb. Bölcsen jár el tehát az, aki a bocsánatos bűnei közül csak néhányát (2—3-at) gyónik meg, de azokat aztán annál izmosabb s határozottabb bánattal és erősfogadással.

A szokásos, visszaeső és bűnalkalomban levő bűnösök.

Nem ritkán nehéz és kényes kérdés elé állítja a gyóntatóatyát a szokásos, visszaeső s bűnalkalomban leledző bűnösnek szomorú s veszélyes lelkiállapota. Vajjon megvan-e az ilyenekben a kellő bánat és erősfogadás, amely őket a feloldo-

zásra méltókká s alkalmasakká teszi? Minthogy a dolog nemcsak a gyóntatót érdekli, nem tartjuk feleslegesnek röviden hozzászólni.

A szokásos bűnösök.

Ki ne ismerné a szokás roppant hatalmát; hiszen amit megszokunk, második természetünkké válik. A szokás fejleszti ki bennünk az erényéletet, de teszi a bűnt is zsarnokká felettünk.

A bűnös szokás, amelyről e helyt beszélünk, bizonyos könnyűség, készség, hajlandóság valamely vétek elkövetésére, amely annak gyakori elkövetéséből keletkezett. Hogy pedig minő gyakran kell egyik vagy másik bűnnek ismétlődnie, hogy szokásosnak legyen mondható, függ az illető bűn mineműségétől s a vétkesnek egyéniségétől. Kisebb, gondolati, szóbeli bűnök gyakrabban ismétlődhetnek anélkül, hogy szokást csinálnának, nagyobb, cselekedeti bűnök ritkább megismétlődése könnyen szokást alkothat.

Így, ha valaki huzamosabb időn át, pl. egész éven keresztül valamely külső súlyos bűnt havonkint ötször elkövet, vagy a paráznaság, házasságtörés vétkébe minden hónapban akár csak egyszer is beleesik, már is méltán szokásos bűnösnek tekintendő. Viszont, aki hetenkint átlag csak egyszer káromkodik, egyszer egyezik bele fajtalan kívánságba, még nem mondható bűnös szokás rabjának. Az effajta bűnök csak akkor rögződnek szokássá, ha naponkint, vagy hetenkint legalább is 3—4 esetben ismétlődnek.

Kérdés, vajjon a szokásos bűnös is remélhet-e feloldozást, még mielőtt a szokást leküzdötte volna? Hiszen több mint valószínű, hogy a megszokott bűnbe újra meg újra vissza fog esni. Minthogy sem maga a hajlamosság, mely magában véve még nem bűn, sem pedig a visszaeséstől való félelem nem zárja ki a komoly bánatot s erősfogadást, nincs akadálya annak, hogy a szokásos bűnös is megkapja a feloldozást.

Hogy pedig a szokásos bűnösnek *ténylég* megvan-e a bánata és erősfogadása, azt főképen az a készség és erély mutatja meg, amellyel a javulás eszközeit megragadja. Ilyenek nevezetesen: a buzgó ima, a gyakori szentáldozás és gyónás, *Jézus Szíve, Szűz Mária, szent József,* a szent őrangyal iránti áhítat, gyakori megemlékezés a halálról s a többi utolsó dologról.

A történelem s tapasztalás nagyszerű példákkal szolgál arra nézve, hogy mire képes az *Isten* kegyelmével támogatott akarat.

Szent Ágostonnak szinte megrögzött szokása volt az esküdözés. Megtérése után azonban oly gyökeresen kiirtotta magából ezt a vétkes szokást, hogy ezt írhatta magáról: „Ki hallott most engem valamikor esküdözni? Pedig szokásommá vált nekem ez a bűn. Megtérésem percétől fogva azonban szüntelen küzdöttem ellene és e harcban az Úrhoz folyamodtam segítségért. És az Úr megadta segélyét s úgy megerősített engem, hogy most már nincs reám nézve könnyebb dolog, mint nem esküdözni. Intelek azért titeket kedveseim, hogy sohase mondjátok: „Ki tudná ezt vagy azt elhagyni?" Ugyanez a Szentatya nemcsak az esküdözés, hanem a testiség bűnének is rabja volt. De *Isten* kegyelmével ezt a szokást is megtörte.

„Azt hittem — írja magáról — hogy e bűn nélkül el sem lehetek. Mert úgy véltem, hogy a megtartóztatás önerőnktől függ csupán és én nagyon is gyengének tartottam magamat. Én esztelen! Nem tudtam, hogy senki magát meg nem tartóztathatja, akit te, ó Uram! rá nem segítesz.

XII. Károly svéd király, aki *Nagy Péter* orosz cár felett *Narwánál* kivívott diadalával hadvezéri talentumát ugyancsak kimutatta, akaraterejét önmagával szemben is ki tudta fejteni.

Fiatal korában nagyon szerette a bort, amely olykor meg is ártott neki. Történt egy alkalommal, hogy ittas állapotban édesanyját durva szóval megbántotta. Másnap egyik barátja szemére hányta ezt a hozzá méltatlan cselekedetet. Mire a király palackbort s poharat hozatott s ezzel édesanyja szobájába ment. „Édesanyám — szólt itt — én önt tegnap megsértettem." Erre megtölté a poharat borral s kiitta azt e szavak kíséretében: „Ez volt az utolsó pohár". 1700-ban történt. És a király tényleg hű maradt ígéretéhez 1718-ban bekövetkezett haláláig.

Nincs az a megrögzött hajlam, szokás, amely a szabad akarat királyi hatalmával dacolni tudna. „Az erős akarat előbb vagy utóbb, de diadalt arat." És ha nehéz csatákat kell is az embernek a győzelemért vívnia, de a sikert *Isten* kegyelme mindig biztosítja.

Szent Pál maga panaszolja: „Más törvényt látok tagjaimban, ellenkezőt elmém törvényével és engem rabbá tevőt a bűn törvénye alá, mely tagjaimban vagyon". Küzködésében, vergődésében felsóhajt: „Én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg engem e halálnak testéből?" Panaszát azonban nem kétségbeeséssel, hanem bizakodással végzi s így felel magának: „Az Isten ma

lasztja a mi Urunk Jézus Krisztus által". (Rom. 7., 23—25.)

A visszaesők.

Visszaesőknek azokat a szokásos bűnösöket nevezzük, akik a megszokott bűnt 3—4, sőt több gyónás után is, mindannyiszor *minden javulás s változás nélkül* rendszeresen elkövetik, akikre nézve tehát a szentség — úgy látszik — teljesen hatástalan.

Ha a visszaesők mégis komoly bánattal s erősfogadással járulnak az irgalom székéhez, a szentgyónáshoz, hogy üszkösödő lelki sebükre gyógyírt kapjanak, nincs ok reá, hogy onnan bocsánat nélkül távozzanak. Hiszen az érvényes feloldozásnak nem a tényleges javulás, hanem a *komoly* javulási *szándék* az egyetlen feltétele.

Ámde meg van-e az ilyenekben a komoly javulási szándék? Erre némely esetben felette nehéz feleletet adni. Általában véve, ha a visszaeső inkább csak *emberi gyengeségből* bukdácsol a súlyos bűnben, próbálkozik talpra állni, használ is erre eszközöket s azok közvetlenül a gyónás után némi eredménnyel is járnak, feltehető, hogy megvan benne az igazi bánat s erősfogadás. Az ilyeneken főleg az ismételt gyónás és gyakori (napi) szentáldozás előbb-utóbb segíteni is szokott. Másként kell ítélnünk azok lelkiállapotáról, akiknél a visszaesés oka a bűnhöz tapadó *rossz akarat*. Az ilyenek rendesen nem tiszta szándékból, hanem csupán megszokásból

vagy emberi tekintetekből, minden komoly bánat s erősfogadás nélkül járulnak a gyónáshoz. A gyóntató atya az ilyeneket minden apostoli buzgalommal igyekezni fog komoly megtérésre bírni. Ha ez sikerül és bánatuknak, erősfogadásuknak őszinte jelét adják, a gyóntató a körülmények szerint mindjárt megadhatja nekik a feloldozást. Ellenkező esetben, ha a kegyelem ideje számukra még el nem érkezett, békében elbocsátja őket akkorra halasztva a feloldozást, mikor majd komoly magukbaszállás után a bűnbánat bizonyos jeleivel hozzá újra visszatérnek.

Szent Bernát bizonyos bűnösnek, ki azt állítá magáról, hogy napig sem tud rút testi bűnétől tartózkodni, ezt a lelki gyógymódot írta elő. „Ha érvényesen akarsz gyónni, előbb menj, s a teljes *Szentháromság* s *Krisztus* kínszenvedése tiszteletére tartóztasd meg magadat három napig.“ És a bűnös harmadnap jelentkezve boldogan elmondá, hogy az emlékezés *Krisztus* ostoroztatására, töviskoronájára s gyötrelmére a keresztfán — a kísértés pillanatában — megadta neki az erőt az ellenállásra. *Szent Bernát* erre újabb három napot írt elő a bold. Szűznek, majd ismét hármat a szent őrzőangyal tiszteletére. És ime a szokás legyőzése mind könnyebbé lett s emberünk holtáig ép és tiszta maradt.

A bűnalkalomban levők.

Bűnalkalomnak azt a külső körülményt pl. személyt, helyet, tárgyat nevezzük, mely vétekre csábít s azt könnyűvé teszi. És ebben különbözik a botránytól, amely ugyan szintén bűnre ingerel, de arra könnyű alkalmat nem nyujt.

A bűnalkalom lehet *közeli* s *távoli,* aszerint,

amint az következetesen, majdnem mindig avagy csak hében-korban, nagy ritkán éjt a bűnbe.

Némely alkalom, pl. tánc, színház egyesekre nézve saját egyéni gyengeségük folytán közeli, másokra nézve csak távoli. Az ilyeneket viszonylagos közeli alkalmaknak szokták nevezni. Vannak viszont alkalmak, mint az erkölcstelen könyv, kép, szobor, melyek általában véve minden emberre nézve nagy mérvben veszélyesek. Ezek a föltétlen közeli alkalmak.

Szabad bűnalkalom az, amelyet valaki saját szántából minden nagyobb erkölcsi vagy anyagi kár nélkül elhagyhatna. Szükséges bűnalkalom az, amelyhez az embert fizikai vagy erkölcsi kényszer láncolja. Fizikailag szükséges pl. a bűnalkalom arra nézve, ki gonoszokkal egy börtönben van elzárva; erkölcsileg szükséges pedig az a bűnalkalom, amelytől valaki nagy kár vagy botrány nélkül nem szabadulhat.

A bűnalkalom végül lehet *állandó,* ha pl. ugyanabban a házban, szobában, hivatalban stb. kínálja a vétket, amelyben mi is tartózkodni szoktunk; és lehet *felkeresett,* vagy másként *szaggatott,* amellyel az ember ugyan nincsen együtt, de amelyet könnyen meg-megtalál, ha szenvedélyére hallgat.

A bűnalkalmakra nézve a következő elvek legyenek irányadók.

1. Jóllehet a keresztény okosság javalja, hogy lehetőleg minden bűnveszélyt kerüljünk, de azért bármely észszerű ok elégséges, hogy a

távoli bűnalkalmaktól, amelyek t. i. a mindennapi élettel s talán hivatásbeli teendőinkkel összefüggenek s bennünket nem szoktak nagyon veszélyeztetni, ne meneküljünk, sőt azokat felkeressük. Hiszen a világ annyira telve van távoli bűnalkalmakkal, hogy azok elől mindenütt kitérni teljes lehetetlenség. Másrészt hivatásunk, kötelességeink s a szeretet megkövetelik, hogy magunkat itt-ott kisebb kísértéseknek kitegyük. Ha ezekben aztán kellő óvatosságot tanusítunk, valóságos érdemforrássá válnak számunkra.

2. *A közeli szabad bűnalkalmakat* azonban feltétlenül kerülni kell, illetőleg azokkal szakítani. Aki erre nem hajlandó, nyilván elárulja a bűnhöz való belső ragaszkodását és tapasztalni fogja önmagán az Írás szavát: „aki a veszedelmet szereti, elvesz abban". (Jézus S. f. 3. 37.)

A gyóntató az ilyet felszólítja, hogy szakítson a bűnalkalommal. Ha ezt megtenni vonakodik, avagy, ha eziránt tett többszörös ígéretét nem tartotta meg, elhalasztja a feloldást, míg a gyónó a bűnalkalom elhagyása által komoly megtérésének biztos jelét nem adja.

De azoknál, kik érvénytelen házasságban, ágyasságban élnek, a gyóntatónak puszta ígérettel úgyszólván sohasem szabad beérnie. Követelnie kell, hogy az illető felek *előbb* rendezzék ügyüket (vagy esküdjenek meg, vagy váljanak el) s csak akkor jöjjenek vissza a gyóntatószékhez. Eltekintve ugyanis, hogy az ily ígéretet csak nagy ritkán váltják be, a nyilvános, bűnös vi-

szonyban élők az Úr asztalához nem járulhatnak, míg az okozott botrányt jóvá nem tették. Miért is a magyar püspöki kar külön el is rendelte: „Az ágyasok fel nem oldozhatók, ha csak előbb ágyastársukat el nem bocsátották". Nagyon világos, hogy ez a rendelkezés mindazokra is vonatkozik, akik 1918 május 19-ike óta nem a katholikus Egyház színe előtt kötöttek vegyesházasságot.

3. *A közeli szükséges bűnalkalomban* levők ugyan nem kötelesek megígérni, hogy a bűnalkalmat elhagyják, minthogy az reájuk fizikailag vagy erkölcsileg lehetetlen,[1] de igenis meg kell ígérniök, hogy minden igyekezettel azon lesznek, hogy a közeli bűnalkalmat lehetőleg távolabbivá változtatják. Eszközök pedig erre a gyakori buzgó ima, a szentségekhez való szorgos járulás, *Isten* jelenlétében való járás s külső és belső önmegtagadás buzgó gyakorlata.

Ámde mi történjék akkor, ha a szerencsétlen alkalmi bűnös igyekezete ellenére is, vétkébe megint csak visszaesik? Ez esetben még hathatósabb eszközöket kell használnia, hogy a közeli alkalmat távolabbivá változtassa. Nevezetesen keressen menedéket a szentségeknek szinte mindenható erejében. És lehetetlen, hogy az Úr, kiről

[1] *Liguri szent Alfonz* szerint még nem erkölcsi lehetetlenség a középszerűen gazdagra nézve valamely bűnalkalom (pl. hivatal, állás) elhagyása, amely neki 100 arany (kb. 800 pengő) kárt okozna. Szegény cselédre bizonyára az volna.

írva van: „hív pedig az *Isten*, ki nem hagy titeket kísértetni azonfelül, mit elviselhettek, sőt a kísértettel erőt is szerez, hogy elviselhessétek" (I. Kor. 10. 13.), pusztulni hagyja az ilyen — saját hibáján kívül — végveszélyben vergődő lelket. Végre, ahol semmi egyéb eszköz nem használna, érvényesüljön az örök *Igazság* fenségesen szigorú utasítása: „Ha kezed vagy lábad megbotránkoztat téged, vágd el azt és vesd el magadtól... és ha szemed megbotránkoztat téged, vájd ki azt és vesd el magadtól". (Mt. 18. 8. 9.) „Mert mit használ az embernek, ha egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja." (Mt. 16. 26.) Vagyis minden áldozat meghozandó, ha a lélek üdve azt megköveteli.

A legtöbb bűnnek s számtalan lélek örök vesztének oka a bűnalkalom. Magának a démonnak is abban van a főereje, hogy a bűnalkalmat csábosan, ügyesen állítja be, azzal a lelket, mint a pók, hálóba keríti s elhiteti vele, hogy azokat a rózsás, kedves szálakat széttépni nem lehet.

Állítólag a gonoszlélek *szent Antal* remete szemrehányásaira egyszer azt felelte: „Hazudsz, nem én vagyok az emberek bűneinek okozója, mert azok ellen, akik nem akarják, én semmit sem tehetek. Ők maguk rontják meg magukat... egymást elcsábítják és *bűnalkalmakba* taszítják. Ne engem okozzanak tehát vétkeik miatt". Nagy igazságot mondott ezzel a „hazugság atyja".

Plátó egyik tanítványa *Trochilus* egyik tengeri kirándulás alkalmával csak nagy üggyel-bajjal tudta megmenteni életét. Hazatérvén házának minden tengerre nyíló ablakát befalaztatta, nehogy a gyönyörű tenger látása megint hajókázásra csábítsa s veszélybe sodorja. Ennek

az óvatos görögnek példáját követhetnék mindazok, kiket egyik-másik bűnalkalom már talán ismételten vétekre csábított. Utánozhatnák a nagy egyházatyát, *szent Jeromost,* kinek jelszava volt: „Kerüld az alkalmat és győztél". Ebből kiindulva, hogy magát a bűnalkalmakból kivonja, a pusztába vonult. Midőn bizonyos *Vigilancius* nevű istentelen egyén emiatt gúnyolta s helyét elhagyó gyáva katonának csúfolta, így válaszolt a szent: „Futok, hogy téged ne halljalak, dühöngésed fel ne ingereljen, hogy civódásaidat tűrnöm ne kelljen, hogy a fajtalan nők csábos tekintetét kikerüljem. Azt fogod ugyan erre mondani: „Ez nem annyit tesz, mint harcolni, hanem mint megfutni". De én bevallom gyengeségemet: Én a győzelem bizonytalan reményében nem akarok harcolni. Hátha elveszteném és nem megnyerném a győzelmet".

Páli szent Vince megtérítette *Rouchemont* grófot, aki *IV. Henrik* idejében számos véres párbajával vált hírhedtté. Egy alkalommal mezőn lovagolt a gróf, midőn az oldaláról függő kardon akadt fenn szeme. „Minek még nálad ez a kard — kérdi magától — nem volna-e jobb azt elvetni? De ezt a drága híres kardot?!..." Heves küzdelmet vívott magával. Végre eszébe jutott, hogy ez az ő kedves kardja, mily sok s nagy bűnnek volt az okozója s esetleg lehet a jövőben is. „*Istenem* — kiált fel — ezen se csüngjön a szívem!" Ezzel leugrik lováról s az egyik útszéli kövön a kardot darabokra töri. És aztán szabadon, mint a madár, a meghozott áldozat boldogító, örömteli öntudatával vágtatott tova.

A gyónás.

Mi a gyónás?

A gyónás a bűnök megvallása az erre felhatalmazott pap előtt, hogy azoktól feloldozzon. Ebből a meghatározásból nyilván következik, hogy nem gyónik az, aki tudatosan nem felszen-

telt pap, vagy joghatósággal nem bíró pap előtt tesz bűnvallomást. Az sem gyónik, aki nem feloldozásért, hanem tanács vagy vigasztalás céljából beszéli el bűneit. Végül az sem végez gyónást, aki egyetlen egy bűnt sem vall be. Az első bűn bevallásával azonban a szentségi gyónás kezdetét vette s gyónási pecsét megőrzése kötelezővé vált.

A gyónás szükségessége és haszna.

A gyónás szükségességéről másutt bővebben foglalkoztunk.[1] Itt csak röviden utalunk arra a minden kétséget kizáró isteni parancsra, amely akkor hangzott el, midőn az Üdvözítő legfőbb törvényhozói tekintélyével kijelenté apostolai előtt: „Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva". (In. 20. 23.)

Ámde nemcsak az isteni parancs s az azt magyarázó egyházi törvény teszi a gyónást szükségessé, hanem az emberi nem nagy átlagának lelki egyensúlya s ebből kifolyólag a társadalom békéje s rendje is, amelyet a gyónás a lehető leghathatósabban mozdít elő. És így valóban az Üdvözítő nemcsak bölcs törvényhozónak, hanem egyben a lelkek legkitűnőbb ismerőjének s szeretőjének is bizonyult, midőn azt isteni tekintélyével elrendelte.

[1] V. ö. Az Anyaszentegyház öt parancsa. 112. lap.

Mermillod püspök, később bíboros (1824—1892.), akit hazája hithűségéért száműzött, *Lyonban* hölgyeknek adott lelkigyakorlat alkalmával a következő kedves kis epizódot beszélte el életében. Mint *Genf* lelkipásztora valahol látogatóban járt, midőn véletlenségből terembe tévedt, ahol a helybeli színtársulat tartotta közös étkezését. Bocsánatot kérve, nyomban visszavonulni készül. De hasztalan. A színészek nem akarják elszalasztani ezt a váratlanul nekik jutott szerencsét, amely a kiváló pap, tudós és szónok látogatásával őket érte. Szinte erőszakkal ültetik le az asztal fejénél. Azután valahogyan a gyónásra terelődött a beszéd fonala. Csak úgy röpködtek a többé-kevésbbé szellemes, finoman gúnyos s tréfás megjegyzések. *Mermillod* egyszerre csak félbeszakítja ezt a szócsatát, amelyben ő minden igazsága mellett is, győzelmet alig remélhetett. „Nézzenek csak ki hölgyeim s uraim! — szól a színészsereghez, az ablakra mutatva. — Lássák csak, az a kis gőzhajó mint küzköd ott a hullámokkal, kéményén kormos gőzt okádva s mint igyekszik a *genfi* part felé. Gondolják csak el azt a drámai jelenetet, ha a kazán túlfűtés folytán szétrobbanna s a hajócska szemünk láttára elsüllyedne, annyi kincset, reményt s boldogságot magával temetve... De lássák hölgyeim s uraim, ez alig történik meg valaha. Az emberi okosság ugyanis gondoskodott biztosító szelepről, mely túlfeszültség esetén kinyílik s a felesleges gőzt kiengedi. Lám, a léleknek ez a biztosító szelepe a szentgyónás. Midőn a szívet a bűnokozta lelkifurdalás, aggodalom s bánat már szinte szétrepeszti, megnyílik a gyónás szelepje. És a szív meg van mentve." A találó hasonlat a színészeket néhány pillanatra elnémította. A lelkipásztor felhasználta ezt a kedvező időpontot s udvarias elköszönés után távozott. Kevéssel utóbb fiatal színésznő kereste fel, őszintén bevallva, hogy ez a színtársulat előtt elmondott hasonlat mentette meg az öngyilkosságtól. Bánata már-már a *genfi* tóba kergette, de most már reményli, hogy egy jó, őszinte gyónás, minőt már régen nem végzett, lelki egyensúlyát helyre zökkentheti. Úgyis történt.

A gyónás *igaz, titkos, szóbeli* s *teljes* legyen. Lássuk sorban mind a négy tulajdonságot.

a) Igaz a gyónás akkor, ha ment minden hazugságtól. Minden oly hazugság, amely a gyóntatót *lényeges* dologban megtéveszti, a gyónást érvénytelenné s szentségtörővé teszi. Ily hazugságot követ el az:

1. aki a gyóntató atya kérdésére súlyos bűnét szándékosan letagadja; avagy azt úgy tünteti fel, mintha az csak bocsánatos bűn volna vagy pedig megfordítva;

2. aki készakarva halálos bűnről vádolja magát, amelyet el nem követett, avagy tudatosan kisebb vagy nagyobb számot mond, mint ahányszor azt tényleg elkövette;

3. aki a gyóntató *jogos* kérdésére, midőn például a bűnszokás vagy alkalmat illetőleg érdeklődik, a valóságtól lényegesen eltérő választ ad.

A kisebb hazugságok azonban, amelyek tehát a gyóntató ítéletét *lényegesen* nem módosítják, pl. egy bocsánatos bűn, vagy kisebb jelentőségű körülmény eltagadása, ugyan szintén szentségtörők, de csak kisebb mérvben. Miért is nem haladják túl a bocsánatos vétek mértékét s nem rontják meg a szentség érvényét. Nagyon világos azonban, hogy minden hazudozás, melyet valaki a gyónásban követ el, felette gyanússá teszi a gyónó bánatát s erősfogadását.

Minden oly kérdésre azonban, amely a gyónáshoz nyilván nem tartozik, nem szükséges, a gyónó bátran kitérő feleletet adhat.

Midőn egyik híres művésznőtől a gyóntató a nevét kérdezte, az nyugodtan azt felelé: „Kérem, a nevem nem bűn".

b) A gyónás továbbá *titkos* legyen. Nem ugyan a gyónás természetéből következik ez, hanem *Krisztus* rendeletéből, aki tekintettel a nyilvános gyónással járó nagy nehézségekre, nem akarta azt Egyházában kötelezővé tenni.

Miért is, ha a gyóntató nem érti nyelvünket, nem tartozunk tolmács útján gyónni.[1] A néma sem köteles bűnvallomását írásban adni. Az írás által ugyanis a gyónás valamikép nyilvánosságra juthat. Ily esetekben tehát egyelőre elég a jelekkel kifejezett bűnvallomás, hogy feloldozást kapjunk. Az effajta tökéletlen gyónások azonban csakis szükségből, évenkint 3—4-szer tűrhetők.

c) A gyónásnak azután *szóbelinek* kell lennie és súlyosan vétene az, aki az Egyháznak szokás által bevezetett eme törvényétől fontos ok nélkül eltérne. Ez a szóbeliség azonban eléggé érvényesülne már akkor is, ha valaki a gyónásban kijelentené: vádolom magam mindazokról a bűnökről, amelyeket gyóntatóatyám már ismer, amelyeket gyónáson kívül már közöltem stb.

Ettől eltekintve — tehát minden hozzáfűzött megjegyzés nélkül is — írásban teheti meg a je-

[1] V. ö. 903. kánon.

lenlevő gyónó bűnvallomását a következő esetekben:

a) ha a túlságos szemérmesség vagy nagy aggályosság miatt szinte képtelen magát szavakkal kifejezni;

b) ha nagy veszélyben érzi magát, hogy álszégyenből súlyos bűnt elhallgat;

c) ha a gyóntató siketsége a gyónási titkot veszélyeztetné;

d) ha a torokfájás vagy más betegség a beszédet túlnehézzé teszi;

e) ha a néma írásban gyónni óhajt.

De még ily körülmények között is, ha nem is szükséges, de felette ajánlatos, hogy a gyónó szóval, illetőleg a néma jellel kifejezésre juttassa, hogy mindazokról, amiket írásban átnyujt, *magát vádolja.*

d) Végül *teljes* gyónást kell végeznünk.

Anyagilag teljes az a gyónás, amely a bűnösnek minden elkövetett s még egyenesen meg nem bocsátott (súlyos) bűnét tényleg felöleli; *formailag* pedig azt a gyónást nevezzük teljesnek, amely mindazt a bűnt magában foglalja, amelynek megvallására a gyónó magát *jelenleg* kötelezve érzi; amiről tehát tudja, hogy az adott helyzetben meg *lehet* s meg *kell* gyónnia.

Az anyagi teljesség a gyónás érvényességéhez nem szükséges és igen sok esetben már csak emlékezetünk fogyatékossága miatt sem lehetséges.

Ámde a formai teljesség nélkülözhetetlen ahhoz, hogy érvényes, jó gyónást végezzünk.

Szentségtörés nélkül tehát nem hallgathatjuk el azt, ami lelkiismeretünk szerint a gyónás teljességéhez szükségképen hozzátartozik, hacsak annak bevallásában fizikai vagy erkölcsi lehetetlenség — miről alább szólunk — nem akadályoz.

Mi tartozik a gyónás teljességéhez?

Hogy pedig gyónásunk teljes legyen, be kell vallanunk:

a) a *halálos bűnöket,* amelyekre emlékszünk. A bocsánatos bűnök bevallása, bár üdvös és hasznos, de semmiféle isteni vagy általános egyházi törvény által nincs előírva. Ha azonban valamely szerzetesrend egyházilag jóváhagyott szabályai a havi, vagy két heti gyónást súlyos bűn terhe alatt előírják, ezáltal legalább némely bocsánatos bűn meggyónása is szigorúan kötelezővé vált. De meg kell mondanunk

b) a halálos bűnöket a maguk *neme szerint.* Nem elég tehát bevallani: vétettem a VII. parancs ellen, hanem azt is ki kell fejezni, hogy pl. *lopás* által. A bűnök különböző nemeit a Tízparancsról írt könyvecskéinkben ismertettük meg. Aki azonban akár tudatlanságból, akár feledékenységből a bűnök nemét megkülönböztetni nem tudja, legalább annyira meg kell határoznia vétkét, amennyire képes. Végre, ha semmi egyébre sem emlékszik, csupán csak arra, hogy súlyosan vétkezett, legalább ezt a tényt kell bevallania. Az ily esetekben azonban fennmarad a kötelezettség a pontosabb gyónásra, amint ez

esetleg a visszaemlékezés folytán lehetségessé válik. Szükséges meggyónnunk továbbá

c) a halálos bűnök *számát* is. Úgy a *tridenti* szent zsinat, mint a legújabb egyházi törvénykönyv a 901-ik kánonban sürgeti, hogy vétkeinket *számszerint* gyónjuk meg, amennyire csak ennek szorgos önvizsgálat által tudatára ébredünk. A gyóntatóatya tehát csak szoros kötelességét teljesíti, midőn efelől kérdést intéz.

Lehetőleg tehát a súlyos bűn *pontos* számát kell megadnunk és szentségtöréssel — halálosan — vétkezik az, aki csupa hanyagságból vagy könnyelműségből *többet* vagy *kevesebbet* mond, mint ahányszor a bűnt elkövette, avagy „körülbelül"-t mond akkor, midőn biztos számot tudna megjelölni. Az ilyenek ugyanis fontos dologban megtévesztik gyóntatójukat. Nem ritkán azonban az ily eljárást az aggályosság, jóhiszeműség, vagy a nagyobb biztonságra való (helytelen) törekvés bűntelenné teheti.

Lényegesen hiányos tehát azoknak vallomása, akik halálos bűneik számát csak amúgy általánosságban jelzik: pl. „sokszor káromkodtam", „néhány szentmisét mulasztottam", „olykor böjtöt szegtem". Ennek alapján a gyóntató még csak megközelítő ítéletet sem alkothat.

Ha a gyónó gondos lelkiismeretvizsgálás után sem tud biztos számot adni, köteles a *„körülbelül"* hozzáadásával a valószínű számot megjelölni. Ez a „körülbelül" azonban a megnevezett számnál jóval többet vagy kevesebbet nem je-

lenthet. Így pl. a „körülbelül ötször": 4—5—6 esetre érthető; a „körülbelül tízszer": 8—10—12 esetre; a „körülbelül 20-szor": 16—20—24 esetre; a „körülbelül 40-szer": 35—40—45 esetre és így tovább.

Aki utóbb tudatára ébred, hogy többször vétett, mint amennyire a gyónásban megadott „körülbelül" kiterjedhet, *ezt* a többletet a következő alkalommal pótlólag meg kell gyónnia. Aki azonban később arra eszmél, hogy saját hibáján kívül nagyobb számot vallott, mint ahányszor valójában vétett, semmire sem köteles, minthogy a nagyobb szám a kisebbet magába foglalja.

Ha valaki bűneinek pontosabb, határozott számáról még csak hozzávetőleg sem tudja a gyóntatót tájékoztatni, mint ahogy ez a *szokásos bűnösöknél* történni szokott, eleget tesz kötelességének, ha jelzi, hogy ezt vagy azt a bűnt naponkint, hetenkint avagy hónaponkint hányszor szokta elkövetni.

Azok pedig, kik a *vétekben teljesen elmerülten,* a bűn állapotában éltek, mint pl. az ágyasok, bizonyos bűnökre nézve alig mondhatnak többet, mintha egyszerűen bevallják, hogy menynyi időt (hónapot, évet) töltöttek az illető körülmények között. A gyónás teljességéhez tartozik továbbá

d) mindama *körülmények* bevallása is, amelyek a halálos bűn nemét változtatják.

Így pl. nem volna teljes annak gyónása, aki magát paráznaságról vádolva elhallgatná, hogy

ezt a bűnt házassal, rokonnal illetőleg felszentelt (fogadalmas) személlyel követte el. Ezek a körülmények ugyanis a paráznasághoz a házasságtörés, vérfertőzés illetőleg szentségtörés bűnét adják. Hasonlóképen a gyónás teljessége ellen vétene, aki nem mondaná meg, hogy amit lopott, a templom tulajdona, akit megütött, tulajdon édesanyja.

Azokat a körülményeket azonban, amelyek a halálos bűnt bármennyire súlyosbbítják, anélkül azonban, hogy hozzá más nemű *súlyos* bűnt adnának, bevallanunk nem szükséges. (V. ö. 901. kánon.) Sőt a VI. parancs dolgában lehetőleg szűkszavúaknak kell lennünk s minden *felesleges* körülmény említésétől tartózkodnunk.

e) Végül a bűnt úgy kell meggyónnunk, ahogy azt *ténylegleg* elkövettük: *gondolattal, szóval, cselekedettel.* Aki tehát lopott, nem tenne eleget, ha csak lopási *szándékról* vádolná magát. A szándék és tett ugyanis a bűnös cselekedetben egy elválaszthatatlan, konkrét egészet alkot.

Viszont azonban nem kell okvetetlenül megmondanunk a bűnnek esetleges *következményeit* is. Ezek ugyanis többnyire már nem függenek a bűnös akarattól és sokszor fizikai szükségszerűséggel jönnek létre. Ámde, ha a gyóntató eziránt kérdést intéz, kötelesek vagyunk a valót feltárni. Nem ritkán ugyanis csak a bűn eredményéből lehet megítélni, vajjon a gyónó nem esett-e egyházi büntetésbe, nincs-e az eset a főpásztornak

fenntartva vagy nem forog-e fenn a jóvátevés kötelezettsége. Így pl. a magzatelhajtás bűnében részes csak akkor van az Egyházból is kiközösítve, ha szörnyű vétke eredménnyel járt.

A kétes bűnök.

Midőn a gyónás teljességéről tárgyalunk, felmerül a kérdés, vajjon az ú. n. kétes bűnökről mit kell tartanunk.

Előre kell bocsátanunk, hogy itt *komoly* s *alapos* kétségekről beszélünk, amelyek tehát alkalmasak, hogy a gondolkodó, okos egyén ítéletét is felfüggesszék s bizonytalanságban hagyják; mert a puszta aggodalmak, félelmek, melyeknek semmi elfogadható okuk sincs, szót sem érdemelnek.

Háromféle szempontból merülhet fel kétség valamely bűnt illetőleg. Kételkedhetünk

a) vajjon *elkövettük-e* a bűnt, vagy sem;

b) amit bizton elkövettünk *bocsánatos-e* vagy pedig *halálos;*

c) meggyóntuk-e már a bűnt vagy pedig nem.

Meg kell állapítanunk, hogy az általános jogi elv: „kétséges törvény nem kötelez", itt sem veszti érvényét. Sem isteni, sem emberi törvény tehát szorosan nem kötelez, hogy a bármely szempontból kétséges bűnt meggyónjuk, jóllehet, már csak lelkünk derűje érdekében is felette ajánlatos, hogy azt mégis megtegyük. De mégis a gyakorlati élet szempontjából szüksé-

geseknek látszanak a következő magyarázó megjegyzések.

1. Kétség esetén, ha vajjon a bűnt elkövettük-e vagy sem, azt meggyónni már csak azért sem tartozunk, mert a *tridenti* szent zsinat szerint a gyónási kötelezettség csupán azokra a vétkekre terjed ki, amelyeknek *tudatában* vagyunk. Ily esetben azonban nem a *bűnnek*, hanem legfeljebb a *kétségnek* vagyunk tudatában.

2. Azokra nézve, kik affelett kételkednek, vajjon elkövetett bűnük halálos vagy bocsánatos-e, *Liguri szent Alfonz* a következő bölcs szabályokat állítja fel. Kétféle módon merülhet fel ez a kétség. Megtörténhetik, hogy valaki affelett kételkedik, hogy az illető bűnt a katholikus erkölcstan egyáltalán halálosnak vagy bocsánatosnak minősíti-e.

Ez esetben azoknak, kik a lelki dolgokban járatlanok, tájékozatlanok, a bűnt meg kell gyónniok. A tisztá tudatlanság ugyanis nem lehet elég ok, hogy esetleg súlyos kötelezettség alól kibujjanak. A jártasak, hitben kioktatottak, az ily értelemben kétséges bűnt elhallgathatják. Mert kétségük valóságos kétség s nem puszta tudatlanság. Az aggályosak végül — már csak elvből is — akkor járnak el okosan s helyesen, ha kétség esetén mindig szabadságuk javára döntenek, s szorongató félelmük ellenére is elhallgatják azt, amit teljes bizonyossággal nem tudnak.

De az is megeshetik, hogy a bűn halálos volta felett ugyan nem kételkedünk, de azt nem tud-

juk eldönteni, hogy a *kísértésbe adtuk-e beleegyezésünket* vagy sem. Ilyenkor az általános, megszokott lelkiállapot szerint kell a kérdést megoldani.

A gyengéd lelkiismeretűek, kik általában készebbek mindig inkább meghalni, mint *Istent* súlyos bűnnel megbántani, ily kétséges bűnt nem tartoznak meggyónni, annál is kevésbbé, mert tekintve lelkük állapotát, többnyire erkölcsileg *bizonyosak* lehetnek, hogy súlyos bűnbe nem estek. Ha ugyanis *teljesen* beleegyeztek volna, ily lelkület mellett nem kételkednének. De ha mégis az ily kétséges bűnt is meg akarják gyónni, azt *mint kétségeset* említhetik fel.

A táglelkiismeretűek azonban általában véve kötelezve vannak kétséges bűneiket is meggyónni. Minthogy ugyanis ők a kísértésbe bele *szoktak* egyezni, joggal feltehető, hogy kétséges esetükben is ez történt.

3. Végül, ha a felett kételkedünk, vajjon a bűnt *már egyszer érvényesen meggyóntuk-e,* a már ismert alapelv szerint, annak újból való meggyónásától eltekinthetünk. Minthogy ugyanis a törvény, ha nem is bizonyosan, de valószínűleg már be van töltve, reánk nézve szorosan kötelező erejét elvesztette.

A bármely szempontból kétséges bűnök meggyónása tehát szorosan nem kötelező, de felette ajánlatos. Aki lelki békéjét, derűjét s előmenetelét szereti, jólteszi, ha kétséges eseteit a lelkiatya előtt őszintén feltárja. Ha azonban ezt tenni el-

mulasztaná, nagyobb lelki veszélytől azért félnie nem kell. A kétséges — tehát talán mégis csak elkövetett, vagy még meg nem gyónt — bűnöket Isten a tényleg meggyóntakkal együtt mellékesen bocsátja meg.

Jegyzet. 1. Eleget tesz-e a gyónás teljességét illető kötelezettségének, aki a gyónásba még fel nem oldozott súlyos bűnt foglal, úgy tüntetve azt fel, mintha az régi, feloldozott bűnei közül való volna, amelyet csupán nagyobb bánat vagy önmegalázás végett említ fel újra? A kitünő erkölcstani írók erősen vitatják, vajjon az ily hazugság lényegesen módosítja-e a gyóntató ítéletét s ebből kifolyólag érvénytelenné teszi-e a gyónást, avagy sem.

Mondanunk sem kell, hogy a gyónónak eljárását, ki szégyenét ily mesterkedéssel igyekszik csökkenteni, nagyon helytelenítjük. Minthogy azonban gyónása, főleg ha azt eléggé jóhiszeműleg végzé, nem *biztosan* érvénytelen, nem is véljük azt *feltétlenül* megismétlendőnek. Egy esetben azonban bizton érvényes a gyónás, amelyben a gyónó feloldozott s fel nem oldozott vétkeit — akár szándékosan is — összekeveri, ha t. i. általános gyónás keretében teszi ezt. A gyóntató kérdésére azonban őszintén meg kellene e kétféle bűnt különböztetnie.

2. *Szabad-e a gyónás teljességének sérelme nélkül a gyónást olyképen kettéosztani, hogy egyik részét egyik, a másik részét másik gyóntatónál gyónjuk meg?* Ha már valamennyi halálos bűnünket, melyeknek meggyónása kötelező egy és ugyanazon gyónásban meggyóntuk, *utána* bocsánatos bűneinket más gyóntatónál vallhatjuk meg. Semmiesetre sem szabad azonban *előbb* a bocsánatos bűnöket meggyónni s aztán a halálosakkal, vagy azok egy részével más gyóntatóhoz menni. Az ok nagyon egyszerű. *Isten* ugyanis a bocsánatos bűnöket a halálosak nélkül s egyik halálost a másik nélkül soha meg nem bocsátja.

A gyónás teljességét s az őszinteséget bűneink bevallásában, amelyre bennünket *Isten* törvénye kötelez, a *Szentatyák* sem szünnek meg hathatós szavakkal szívünkre kötni. Valamennyi nevében — mert erről a tárgyról mindnyájan beszéltek, írtak — halljunk egyet-kettőt. Már római *szent Kelemen* így nyilatkozik: „Ha netán irígység vagy hitetlenség vagy más egyéb gonoszság lopódzott valakinek szívébe, ne szégyelje magát, ha ugyan gondja van lelke üdvére *mindazt* meggyónni az elöljárónak (papnak), hogy az őt *Isten* igéjével (feloldozás) és üdvös tanácsával meggyógyítsa és ennek folytán sértetlen hite és jócselekedetei által az örök tűz kínjait kikerülje". *Jeruzsálemi szent Cyril* is int: „*Mindent* meggyónjál, amit csak elkövettél, történt legyen az szóval vagy cselekedettel, nappal vagy éjjel". *Szent Ágoston* pedig ezeket mondja: „Lelkiismereted meg van mérgezve, rothadás emészti, a halál kerülgeti. Kínoz téged, nem hagy nyugalmat. Siess a (lelki) orvoshoz, aki még segíthet rajtad. Bízd kezére magadat. Hadd vágjon, hadd égessen, amint épen szükségesnek tartja. *Vallj meg mindent.* öntsd ki előtte szívedet, s a megvallásban kiválik majd s elhagy teljesen a méreg. Ha ez megtörtént, örvendj, mert a további gyógyulás könnyen befejeződik". Végül csak *szent Bonaventura* szép szavait idézzük: „Kell, hogy *teljes* legyen a gyónás. *Mindent* elő kell szedned, amit szíved-

ben elrejtettél, mint a próféta is mondja: Öntsd ki szívedet, mint a vizet. Nem mondja, mint az olajat, bort vagy tejet, mivel, ha e folyadékok valamelyikét kiöntjük is, valamicske mindig marad abból s megtartja az edény annak ízét. Nem úgy a víz. Ez mind kifoly s az edény tiszta lesz".

Néhány példa.

A gyónás őszinteségét s teljességét sürgetik *Isten* ítéletei is. Néhányat elmondunk az *emberi hitelt érdemlő* esetek közül. A *Freiburg* melletti *adelhauseni* zárda levéltárában feltalálható régi okmány a következő történetet őrizte meg az utókor számára. *Behem Borbálát*, a *szenttrutperti* zárda majoros gazdájának leányát, az 1400. év nagyhetében veszett eb marta meg. Miután meggyónt, megáldozott s az utolsó kenetben részesült, már-már halálra válva elragadtatásba esett, amelyből iszonyú rettegés közöt ébredt fel. Látta *Krisztust* a kereszten függve, ki rettentő hangon három eddig mindig eltitkolt és soha meg nem gyónt bűnt hányta szemére. Azt is tudtára adta az Úr, hogy tekintettel arra, hogy az elmult éji szomjúságát az ő kereszten kiállott szomja tiszteletére ajánlá fel, kész ugyan megbocsátani s őt a kárhozat őrvényéből kiragadni, de csak egy feltétel alatt: ha eddig eltitkolt bűneit most *nyilvánosan* bevallja.

Alig eszmélt fel a leány, sürgetően kéri az ágya közelében térdelő lelkiatyát, hívja össze a háznépet, a jó apácákat, kik őt betegen irgalomból házukba fogadták s az előző egész éjet érte imában tölték, s mindenkit, akit a ház környékén csak talál, mert fontos vallomást kell tennie. A pap eleinte vonakodik a kérést teljesíteni, de végre is megteszi a haldokló utolsó kívánságát. *Behem Borbála* erre így szólt: „Tudjátok meg, hogy *Isten* ebben az órában úgy megvilágosította értelmemet, mint még soha, mióta élek". Erre elmondva látomását hallhatóan és érthetőn nyilván meggyónta három eddig eltitkolt bűnét,

amelyet az *Isten* negyedik, hatodik parancsa és a képmutatással elkövetett, hozzátéve a vétek számát s megalázó körülményeit is. Aztán így végzé szavait: „Elragadtatásomban az örökkévalóságra vonatkozólag oly elrettentő dolgokat láttam, hogyha Isten megengedné továbbra is a világon élnem, folyton kenyéren s vízen bőjtölnék, mezítláb járnék, puszta testemen szőrruhát viselnék, sohasem nevetnék, hanem égre emelt kezekkel szüntelen azt kiáltanám: „Ó *Jézus*, irgalmazz nekem".

Miután pedig most már méltóan meggyónt s megáldozott, csendesen elhunyt az Úrban.

Liguri szent Alfonz beszéli, hogy *Ramirez* jezsuita atya egy alkalommal előkelő származású s külsőleg szentéletű leányt látott el a végső szentségekkel, aki a meghatottság könnyei között készült a nagy útra. Midőn pedig a szentéletű pap a zárdába visszatért, útközben az őt kísérő szerzetestestvér, ki a gyónás alatt is a szobában tartózkodott s távolról mindent megfigyelhetett, elbeszéli, hogy csodálatos tüneménynek volt tanuja. Úgy látta, mintha a belegnek torkát valamely sötét kéz szorongatta volna. A lelkiatya rosszat sejtve visszasiet, de a leányt már halva találta. Később ima közben a szerencsétlen leány szörnyű alakban megjelent neki, kijelentve, hogy álszégyenből elhallgatott bűne miatt örökre elkárhozott.

Szent Alfonz és sok más szent azon a véleményen van, hogy mindazok, kik a szentgyónásban bűneiket szentségtörőleg elhallgatják, ennek a titokzatos sötét ördögi kéznek esnek áldozatul, ennek tulajdoníthatják legyőzhetetlennek látszó, torkukat szorongató álszégyenüket. Az ördög ugyanis, mint *szent Bernardin* szerint, valakinek ki is jelenté, folyton a *gyóntatószékek* körül settenkedik, hogy ott *visszaadja* azt, amit a vétkezéskor *elrabolt:* a szégyenérzetet.

Okok, amelyek a gyónás teljessége alól felmentenek.

Bármily szigorúan követeli *Isten* a gyónás teljességét, de mint bölcs törvényhozó elismeri a

kivételek jogosultságát is. Ilyenek az úgynevezett *külső* túl nagy nehézségek, szinte legyőzhetetlen akadályok, a fizikai és erkölcsi lehetetlenség. A *belső,* csupán a gyónás természetéből folyó nehézségek, minők a szégyen, félelem a megdorgálástól stb. a teljesség alól soha fel nem mentenek. De lássuk kissé részletesebben.

A) A **fizikai** lehetetlenségek közé tartoznak:

a) a nagy betegség, amely a gyónót annyira elgyengítette, hogy teljes gyónásra szinte képtelenné tette;

b) a gyóntató nyelvének nem ismerése;

c) a némaság, siketnémaság;

d) időhiány, amelyet *szorongató életveszély* idéz elő, pl. csata vagy hajótörés alkalmával;[1]

e) tudatlanság s a bűntelen feledékenység, amely a leglelkiismeretesebb önvizsgálat után is erőt vehet az emberen.

B) Az **erkölcsi** lehetetlenség esetei pedig a következők:

a) ha a gyónási titok veszélyben forog, vagy annak megőrzését a helyzet nem engedi meg. Megeshetik ez pl. kórházakban, ahol a betegek nagyon közel fekszenek egymás mellett, de a gyóntatószékeknél is, ahol a hívek a gyónó háta megett szorongnak. Ide tartózhatik az az eset is, midőn a gyóntató akár siketsége folytán, akár önfeledten túlhangosan kérdez és beszél.

[1] A gyónók túlságos nagy száma azonban sohasem elég ok arra, hogy a gyónást a teljesség sérelmével röviden végezzük.

Miért is a zárt gyóntatószékek úgy a gyónó, mint gyóntatóra nézve nagy jótéteményt jelentenek. De ahol ilyen nincs, a gyónók legalább 3—4 lépésnyire álljanak a gyóntatószéktől s így várják, míg a sor reájuk kerül;

b) a teljes gyónás kötelezettsége továbbá megszűnik mindannyiszor, valahányszor abból akár a gyónónak, akár a gyóntatónak nagy testi, lelki vagy becsületbeli kára, avagy botrány következnék, eredne. Így némely ritka körülmények között a gyónás feltűnő hosszúsága arra a gyanúra adhatna okot, hogy a gyónót súlyos bűnök terhelik. A VI-ik parancs elleni bűnök túlhosszú s részletes tárgyalása a gyónóra, sőt némely gyóntatóra is veszélyt jelenthet. Ilyenkor elég volna azokat általánosságban meggyónni. Az aggályosok is többnyire fel vannak mentve a minden részletekre terjedő gyónástól, amely nekik felesleges kínokat s nem kis lelki s testi kárt okozna.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy úgy a fizikai, mint az erkölcsi lehetetlenség csakis *annyira* ment fel a gyónás teljessége alól, *amennyire* terjed. A gyónónak tehát legalább annyit meg kell tennie, amennyit megtehet. Ha nem tud mindent meggyónni, valljon annyit, amennyit képes; ha nem beszélhet, lehetőleg értesse meg magát jelekkel. Az akadály elhárultával pedig a meg nem gyónt bűnanyagot, jóllehet már meg van bocsátva, alá kell vetnie az Egyház kulcshatalmának, szóval a *legközelebbi* gyónásába bele kell

foglalnia. Ezt a legközelebbi gyónást nem kell feltétlenül sürgősen elvégezni, hanem akkorra halasztható, midőn az amúgy is kötelezővé vált.

A bűntárs felfedezése.

Az erkölcstani írók erősen vitatják, vajjon fel van-e mentve s mennyiben, a gyónás teljessége alól az, aki nem vallhatná be vétkét anélkül, hogy ezzel egyben bűntársát a gyóntató előtt el ne árulná, A természettörvény ugyanis tiltja, hogy felebarátunk ismeretlen vétket bárki — s így a gyóntató előtt is — igen fontos ok nélkül leleplezzük s így becsületét lerontsuk, tönkretegyük.

Mindenesetre tanácsos, hogy az ilyen kényes esetben a gyónó, ha csak teheti, gyóntatót keressen, aki viszonyait nem ismeri. Ez a kötelezettség azonban semmikép sem súlyos és számos körülmény teljesen felmenthet alóla. Hiszen az erkölcstan szerint nagy bűnt is szabad másról egyetlen okos egyénnek elmondani, akiről méltán feltehető, hogy azt titokban tartja, feltéve, hogy erre kellő okunk van, aminő pl. tanács vagy vigaszkeresése. Ámde, ha valamikor, ám a szentgyónásban mindez a feltétel nagyon megvalósul.

A gyóntatónak szigorúan tilos a bűntárs után kutatni, de joggal felteheti azokat a szükséges kérdéseket, amelyek őt akaratlanul is annak nyomára vezetik. E nélkül alig gyóntathatna meg egy előtte ismert gyermeket, hitvest, családapát

stb. Azonban, olykor a gyónót teljes szigorral arra kötelezheti, hogy bűntársát illetékes helyen maga jelentse fel, ha ezt a fontos közjó így követeli.

A lelkiismeretvizsgálat.

A lelkiismeretvizsgálat nem külön része a penitenciatartás szentségének, miként ezt némely katekizmus és imakönyv kevésbbé szabatosan feltünteti, hanem egyszerűen csak eszköze annak, hogy *teljes* gyónást tudjunk végezni.

Mindazoknak tehát, akik méltán feltehetik, hogy alapos lelkiismeretvizsgálás nélkül teljes gyónást végezni nem tudnak, *szoros kötelességük,* hogy bűneik felkutatására megfelelő időt szenteljenek. Azonban csupán *ajánlatos,* de nem kötelező a lelkiismeretvizsgálás azokra nézve, kiknél nincs veszély, hogy gyónásukból *súlyos* bűn kimarad.

A lelkiismeretvizsgálatot bár komolyan, de nem rendkívüli és túlfeszített szorgalommal kell végeznünk. Elég, ha reá azt a gondot fordítjuk, aminővel fontos ügyeinket szoktuk végezni. Felírni bűneinket *sohasem tartozunk,* még akkor sem, ha e nélkül előreláthatólag egyet-mást ki is fogunk feledni. Nagyobb gonddal kell lelkiismeretét megvizsgálnia annak, aki ritkán gyónik és változatos életkörülmények, nagyobb veszélyek között él, mint a gyakori gyónónak, főleg ha az szokott egyformaságban tölti napjait. Nagyobb pontosságra van kötelezve az, aki járatos az er-

kölcstanban, mint a lelki ügyekben teljesen járatlan.

A lelkiismeretvizsgálatban elkövetett hanyagság súlyos avagy bocsánatos bűn lehet a gondatlanságnak foka szerint.

Mindenesetre magát súlyosan bűnösnek s gyónását érvénytelennek, szentségtörőnek tekintheti az, aki *több* halálos bűnt felejt ki, mint amennyit meggyónik. Az önvizsgálatban elkövetett kisebb könnyelműség és felszínesség azonban nem haladja túl a bocsánatos vétek mértékét s a gyónást nem érvényteleníti.

Hibák a lelkiismeretvizsgálatban.

A lelkiismeretvizsgálatban igen sokan főleg két hibát szoktak elkövetni. Egyik a *lustaság,* a másik a *hamis önszeretet.* Vannak, akik minden előkészület nélkül lépnek a gyóntatószékhez s az összes munkát, nevezetesen a lelkiismeret megvizsgálását, a bűnök felkutatását a gyóntató vállára tólják. A híres *Jais Egyed* is megrovólag említi, hogy „többször látni gyónni szándékozókat a gyóntatószék körül, kik kezdettől végig nagy buzgósággal végzik a rózsafűzért. Tisztelet a rózsafűzérnek, de hol marad a készület?" Aki tehát gyónni akar, még otthon, vagy a templomban, miután a *Szentlelket* legalább néhány buzgó fohásszal segélyül hívta, vegye sorra *Istennek* tíz s az Egyháznak öt parancsát avagy olvassa el lassan a lelki tükröt, melyet minden jóravaló imakönyv e végből kezére ad. És ku-

tassa, hogy *mit* s *mennyiszer* vétett (súlyosan) az illető parancsok ellen, illetőleg a lelki tükör által felsorolt bűnök közül *melyiket* s *hányszor* követte el. Indítson ezután bánatot és erősfogadást. És csakis ily előkészület *után* merjen *Isten* földi törvényszéke elé járulni, hogy vétkeit felsorolja. Ez ugyanis mind a gyónónak a dolga. A gyóntató viszont a bűnöket meghallgatni s felettük ítélni hivatott, nem pedig azokat detektiv módjára kikutatni s a készületlen, esetleg makacs gyónót mindenféle mesterfogásokkal vallomásra bírni. Azokban a gyónásokban, amelyeknél a gyóntatónak kell végeznie úgyszólván mindent, nem szokott köszönet lenni.

Nem kisebb bajokat szokott okozni a lustaság testvérpárja: *a hamis önszeretet*. Mintha csak rózsaszínű szemüveget adna a lelkiismeretét vizsgáló szemére, hogy azt teljesen megtévessze állapotának megítélésében. Vannak, akik saját szemükben mindig egészen ártatlanok s még azokat a hibákat sem ismerik el, amelyek miatt az egész világ megítéli s kineveti őket. Mindenre találnak mentséget. Fukarságukat takarékosságnak minősítik, a pazarlást bőkezűségnek. A szemérmetlen öltözékük, szerintük rangjukhoz illő divat stb.

Az ilyeneknek csak azt a jótanácsot adjuk, hogy a gyónás alkalmával azzal a szinte gyanakvó éleslátással vizsgálják önmagukat, mint amellyel másokat, főleg ellenségeiket bírálni szokták.

Minden hozzáértő felette fontos dolognak tartja, hogy az ember lelkét minél gyakrabban, de főleg minden áldott este komolyan megvizsgálja. A gyakori lelkiismeretvizsgálás ugyanis a jó gyónásnak legjobb előkészítője, de egyben a tökéletesedésnek nélkülözhetetlen feltétele. Már a pogány világ a józan ész fénye mellett tudta, beismerte ezt. Így már *Pithagoras* előírja tanítványainak, hogy napjában kétszer, délelőtt és este magukhoz ezt a három kérdést intézzék: Mit tettem? Hogyan tettem? Hogyan kellett volna tennem? *Seneca* pedig azt vallja magáról: „Elvül tűztem ki, hogy magamat naponkint megvizsgálom. Midőn este ki van oltva a világosság s az enyémek már álomba merültek, visszatekintek az egész napra és átgondolom minden szavamat, minden tettemet. Semmit ki nem hagyok, mindent fontolóra veszek; azután így szólok magamhoz: Légy rajta, hogy ezt vagy azt ne tedd többé".

Helytelen volna, ha a pogányok megszégyenítenék e pontban a kereszténeket, akiknek a gyakori lelkiismeretvizsgálatot nem csupán a józan ész, hanem a hit is annyi nyomos okkal ajánlja.

Kövessük tehát ebben is az *Istentől* szemünk elé állított nagyszerű mintákat, a szenteket. És ha nem is tudjuk nyomon kísérni őket, legalább ne maradjunk el túlmessze tőlük. *Borgias szent Ferenc* naponkint két órát fordított lelkiisme-

retvizsgálásra, *Loyolai szent Ignác* minden letelt órára röviden visszapillantott, hogy a következőt lehetőleg még jobban töltse. Szívleljük meg legalább azt a jó tanácsot, amelyet *Szalézi szent Ferenc* ad édes mindnyájunknak: „Úgy kell mindennap ágyba mennünk, mint mikor a gyóntatószékhez járulunk. Ilyenkor ugyanis megvizsgáljuk lelkiismeretünket, bánjuk bűneinket és erősfogadást teszünk. Ugyanezt tegyük lefekvés előtt is". Aki így jár el, azt a halál sohasem fogja készületlenül találni.

Az elégtétel.

Elégtétel alatt azt az *Istennek* nyujtott kárpótlást értjük, amellyel az ő jogain és dicsőségén vétkeink által ejtett sérelmet jóvátesszük s magunkat fenyítve ezzel egyben a nagyobb büntetésektől szabadulni igyekszünk.

Ámde *Krisztus* nem tett-e eleget mindenért? Bizonyára. De azért mégis azt akarja, hogy mi, bűnösök is vele egyesülve kivegyük részünket az elégtételből. Ily módon illeszkedünk bele abba az isteni tervbe, melyről *szent Pál* beszél: „Betöltöm az én testemben a *Krisztus* szenvedéseinek mintegy hátramaradt részét az ő testéért, mi az Anyaszentegyház". (Kol. 1. 24.) A mi szenvedéseink s elégtételünk tehát, mint *szent Leó* szépen kifejti, voltaképen magának *Krisztusnak* szenvedései, aki bennünk, az ő tagjaiban keresztjét a világ végéig hordozza. Ezért válik az-

után minden igaznak szenvedése az egész testnek, az Anyaszentegyháznak közös javára. Az elégtétel azonban nemcsak *Istennek* nyujtott kárpótlás, hanem egyben lelki sebeinkre rendelt orvosság is, amely gyógyít s óv a visszaeséstől s így reánk nézve valóságos jótétemény.

Kétféle elégtétel van: szentségi, amelyet a gyóntató ad fel s nem szentségi, amelyet önként vállalunk magunkra. Mi itt csupán a a szentségi elégtétellel foglalkozunk.

A szentségi penitencia hatása.

A lelkiatya által feladott szentségi elégtétel (penitencia) eltörli a már megbocsátott bűneink ideiglenes büntetéseit többnyire csak részben, de nagy ritkán egészen is.

Teszi pedig ezt, mint szentségi rész, a szentség erejével (ex opere operato), de egyúttal a vezeklő buzgalmának foka szerint, annak érdeméből is (ex opere operantis).

Hogy azonban a szentségi elégtétel ezt a büntetésttörlő erejét kifejtse, kell hogy a gyónó azt a megszentelő malaszt állapotában végezze. Ha valaki halálos bűnben végzi el a gyónási penitenciát, ezzel ugyan külön vétket nem követ el, sőt kötelességének is megfelel, de az elégtétel reája hatástalan marad, büntetést nem töröl.

Ha valaki magában a penitencia elvégzésében követ el bocsánatos bűnt, pl. figyelmetlen, szórakozott a kiszabott ima elvégzésében, ezzel a

szentségi erő működését, tehát az ideigvaló büntetések egy részének eltörlését nem hiúsítja meg.

A szentségi penitencia szükségessége.

Minthogy a penitencia a szentségnek *Istentől* rendelt kiegészítő része, azért a lehetőség szerint egy gyónásban sem szabad elmaradnia. A gyóntató tehát szigorúan kötelezve van, hogy azt minden feloldozást érdemlő bűnösre, *vétkei számának s súlyának arányában* kiszabja.

A halálos bűnökre tehát súlyos penitenciát kell kimérnie. Ilyenek azok a cselekedetek, amelyeket az Egyház súlyos bűn terhe alatt szokott megparancsolni, aminők a szentmise, szentségekhez való járulás, bőjt, a rózsafüzér elmondása, jelentékenyebb alamizsna stb.

Joga van azonban a gyóntatóatyának a gyónó különböző viszonyait s az adott körülményeket tekintetbe venni és azok szerint a penitenciát enyhíteni.

Okok lehetnek erre a gyónónak testi s lelki gyengesége, avagy feltűnő nagy töredelme, bánata.

Corbeil Péter sensi érsekhez jött egy férfi, ki sűrű könnyek között gyónta meg vétkeit s aztán igen szigorú penitenciáért esedezett. Mire az érsek: „Fiam, minthogy bűneid felette nagyok, *hétévi* kemény vezeklést szabok ki reád". „Atyám, nagyon szívesen vállalnék én *egész életemre* szóló penitenciát" — válaszolt a bűnös. Az érsek pedig:

„Akkor tehát — tekintettel jó akaratodra, elég lesz *három évi* penitencia".

A bűnös most keblét veri: „Ó atyám — szól — én kész vagyok a *halált* elszenvedni, hogy bűneimért eleget tegyek".

„Menj, fiam — mondá erre a gyóntató meghatottan — menj, s végezz el csupán *egyetlen egy Miatyánkot*. És hidd el nekem, Isten máris mindent megbocsátott."

Megteheti a gyóntató azt is, hogy — miként ezt szent papok tenni szokták — maga vállal a bűnös helyett súlyos penitenciát.

Ha a gyónó a szentgyónás elvégzése után pótlólag kifelejtett bűntől kér feloldozást, tekintélyes erkölcstani írók véleménye szerint nem kell szükségképen kapnia újabb penitenciát.

Kötelesség a penitencia elfogadására és elvégzésére.

Lényeges kelléke a jó gyónásnak, hogy a gyónó a feloldozáskor *kész* legyen a már feladott vagy feladandó penitencia elvégzésére. Ha tehát a gyóntató észszerűtlen vagy teljesíthetetlen penitenciát találna feladni, a gyónó illedelmesen kérheti, hogy mást szabjon ki. Amennyiben a gyóntató erre nem hajlandó, joga van a gyónónak tisztelettel kijelenteni, hogy *nem kéri a feloldozást*, mert másnál kívánja ezt a gyónását megismételni s ezzel távozhatik a gyóntatószékből. Azzal a tudattal azonban soha sem szabad a

feloldozást elfogadnunk, hogy a feladott penitenciát amúgy sem fogjuk elvégezni. Az ily gyónás érvénytelen. Ha azonban a feloldozáskor volt ugyan komoly szándékunk a penitenciát elvégezni, de utóbb azt mégis nagyon alkalmatlannak találjuk, nyomban a gyónás után ugyanaz a lelkiatya, ki azt feladta, a gyónáson kívül is másra változtathatja. Később ezt akár az előbbi, akár más gyóntató már csak gyónás keretében eszközölheti, ha a gyónó vele azokat a bűnöket, amelyekért az alkalmatlan penitenciát felkapta, legalább úgy nagyjában megismerteti.

A *bocsánatos* bűnökért kapott penitenciát bocsánatos vétek terhe alatt vagyunk kötelesek elvégezni, még akkor is, ha az aránylag súlyos volna, mint pl. szentmise-hallgatás vagy az egész rózsafüzér elmondása. A *súlyos* bűnökért kimért *súlyos* penitencia halálos bűn terhe alatt kötelező. Ha azonban valamely súlyos vétekért bizonyos okból csak *kis* penitenciát kapnánk, csupán bocsánatosan vétenénk, ha azt elmulasztanók. Kicsiny dolog ugyanis természeténél fogva nem alkalmas, hogy súlyos kötelezettség anyagát alkossa.

A szándékosan elhanyagolt penitencia, amelynek elvégzésére a feloldozás pillanatában a szándék megvolt, a gyónást visszamenőleg érvénytelenné nem teheti.

Ha a kapott penitenciát elfelejtjük, keressük fel újra a gyóntatót, ha könnyen tehetjük s kér-

dezzük meg tőle, hogy mit szabott reánk. Midőn azonban ez nehézségekbe ütközik, vagy valószínű, hogy a feladott elégtételre már maga a gyóntató sem emlékezik, akkor *semmire sem vagyunk kötelezve.* Ez esetben ugyanis a penitencia elvégzése lehetetlenné vált reánk nézve.

A kapott penitenciát mindenkinek *személyesen* kell elvégeznie.

Mikor s hogyan végzendő el a penitencia?

A penitencia esetleg a feloldozás előtt is elvégezhető. Megeshetik ez a haldoklóknál, kikkel a gyóntató nem ritkán elégtételképen a feszületet megcsókoltatja avagy velük *Jézus* édes nevét kimondatja. Rendes körülmények között legjobb a penitenciát *mindjárt* gyónás után vagy mielőbb elvégezni. Ezt azonban nem kell aggályos szigorúsággal érteni. Érvényes a penitencia elvégzése a szentáldozás, sőt a következő gyónás után is. A halogatással csak akkor vétenénk súlyosan, ha ezzel magunkat a teljes elfeledés vagy elmulasztás veszélyének tennők ki.

A penitenciát úgy kell elvégeznünk, ahogy felkaptuk. Ha némely mellékkörülményt mellőznénk, pl. nem az oltár előtt, nem térden állva, nem „ájtatos szívvel" végeznők az elégtételt, ahogy ezt a lelkiatya előírta, többnyire hibáznánk ugyan, de azért lényeges kötelességünknek eleget tettünk s nem kell annak teljesítését megismételnünk. A penitenciát lényegesen súlyos-

bító körülményeket azonban feltétlenül be kell tartanunk.

A feladott imádságot az Egyház módja szerint, tehát nem csak gondolatban, hanem *ajkunkkal* is el kell mondanunk, annál is inkább, mert a gyóntató ezt bizonyára így szándékolta. Midőn a gyóntató elégtételül misehallgatást vagy bőjtöt ír elő, ez alatt rendszerint *nem* a parancsolt vasár- s ünnepnapi szentmise, illetőleg pénteki bőjt értendő.

Ha azonban a lelkiatya — jogával élve — kifejezetten az ünnepi misét vagy pénteki bőjtöt adja fel, akkor ezekre kettős címen is kötelezve vagyunk, viszont mulasztás esetén kettős a bűnünk. Megsértettük az Egyház parancsát s elhanyagoltuk a kapott penitenciát.

Gyakran adnak fel a lelkiatyák penitenciának a megholt hívekért végzendő jócselekedeteket s imákat. Ilyenkor a saját ájtatosságunkból fakadó gyümölcseket kell az elhunytakra alkalmaznunk, a gyónás szentségi erejéből forrásozó büntetésttörlő hatás azonban ilyenkor is minket illet.

Minthogy a szentségi elégtételnek büntetésttörlesztő ereje sokkal nagyobb s biztosabb, mint a saját tetszésünkből magunkra vállalt penitenciáknak, jól tesszük, ha a gyóntatótól önként nagyobb penitenciákat kérünk, pl. naponkinti lelkiolvasást stb., amit azután a lelkiatya esetleg bocsánatos bűn terhe alatt reánk róhat.

A búcsú.

Az erkölcstani írók példája szerint a szentségi elégtétellel kapcsolatban nyomban szólunk a szent búcsúról is. A lehető legrövidebben tesszük ezt, mert a Keresztény Kis Könyvtárnak egy másik száma kitünően s kimerítően tárgyal róla.[1]

A szent búcsúban az Egyház *Jézus Krisztus* és a szentek érdeméből a gyónáson kívül elengedi nekünk azokat a büntetéseket, amelyeket a már megbocsátott bűneinkért még el kellene szenvednünk. A bűnbocsánat után ugyanis, miként tárgyaltuk, rendesen még fennmarad a bűneinkért járó büntetés egy része, amelyet vagy itt a földön, vagy a tisztítűzben kell leszenvednünk.

Ha a hátralevő büntetést Egyházunk *teljesen* elengedi, akkor *teljes búcsút* nyertünk tőle. Ha csak egy *részét* engedi el, akkor a búcsú részleges, pl. 200—300 napi búcsú. Az őskeresztény korban ugyanis 200—300 napig kellett volna szigorú penitenciát tartanunk, miként ezt könyvecskénk első részében ismertettük, hogy *Isten* és az Egyház színe előtt annyi büntetést törlesztünk le, mint amennyinek elengedését most *Krisztus* és a szentek túláradó érdemeiből rövid imával megnyerhetünk. Ezt jelenti a bizonyos imákhoz vagy fohászokhoz csatolt 200—300 stb. napi búcsú.

[1] 11. szám. Dr. Schermann Egyed: A búcsú.

Hogy búcsút nyerhessünk *a)* a kegyelem állapotában kell lennünk; *b)* pontosan kell teljesítenünk az előírt feltételeket. A teljes búcsúhoz rendesen ki van kötve, hogy előbb a szentségekhez járuljunk. A napi áldozók azonban minden búcsút külön gyónás nélkül is elnyerhetnek. Aki hetenkint legalább 5—6-szor áldozik, napi áldozónak számít.

Minthogy Egyházunk oldó- s kötőhatalma folytán az üdvösség *minden akadályát* elháríthatja, tehát az ideigvaló büntetéseket is elengedheti, szóval búcsút adhat. A *tridenti* szent zsinat ezt a XVI. század ú. n. reformátoraival szemben tanítja s mint katholikus hitágazatot hivatalos hitvallásába foglalta: „Erősítem, hogy *Krisztus* Anyaszentegyházának hatalmat adott búcsúk engedélyezésére és ezek használata a keresztény népnek igen üdvös".

Az Egyház napjainkban szinte pazar kézzel nyujtja nekünk a búcsú kincseit. Mintha ezzel némileg pótolni akarná a napjainkban annyira aláhanyatlott vezeklő szellemet. Mintegy menedéket akar nyujtani a modern embernek a tisztítótűz elől, amelyre annyi adósságot gyüjt anélkül, hogy azt önkéntes penitencia által törlesztené. Igen sok kereszténre ráillenek *Vianney szent János* arsi plébános szemrehányó szavai: „Az ember fel sem veszi a búcsúkat, mintha csak learatott búzaföld mellett haladna el. Bezzeg halálunk óráján keservesen fogjuk ezt megbánni".

Használjuk a szent búcsúkat, de ne csak a magunk, hanem kedves elhunytjaink érdekében is, mert hiszen a búcsúk legnagyobb része azok javára is felajánlható.

A penitenciatartás kiszolgáltatója.

A gyóntató.

A katholikus Egyház mindig tudta s hitte, hogy isteni Alapítója a bűnbocsátó hatalmat *csupán* az apostoli kollegiumnak adta meg, amelyről ez a felszentelt püspökökre s papokra szállott. Nekik és nem másoknak szól tehát az ige: „Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik és a kiknek megtartjátok, meg vannak tartva". (In. 20, 22. 23.) Mert ha valami, ám a gyóntatás, bűnoldás, a lelkek megszentelésének isteni nagy műve, és így *Krisztus* rendszerében csakis a felszentelt pap kezére volt bízható. A *tridenti* szent zsinat elítéli s az Egyházból kizárja azt, ki állítani merné, hogy nem a pap a penitencia *egyedüli* kiszolgáltatója. Az új törvénykönyv ezt újra kihirdeti (871. kánon), és súlyosan fenyíti azokat a laikusokat és klerikusokat, kik a papi rend nélkül gyóntatni merészkednének. (2322. kánon.)

Ha tehát néhol azt olvassuk, hogy hajdanában a diákonusok, sőt laikusok is gyóntattak, ez csupán a kánoni penitencia kiméréséről vagy elen-

gedéséről, illetőleg önmegalázást s vigaszt kereső ájtatossági gyakorlatról — de sohasem szentségi gyónásról értendő.

Jonville János mint szemtanu beszél el ily esetet. Midőn a lovagias *IX. szent Lajos* szerencsétlen afrikai expedíciója alkalmával a szaracének kivont kardokkal rohantak a foglyok hajójába, ahol Jonville is tartózkodott, a foglyok a papokhoz siettek gyónni; *Bellinoi Guidó*, a német rend nagymestere pedig a nem pap *Jonville lábaihoz* borult, hogy lelkét kitárja. A X—XIII. században szokás volt, hogy a haldoklók, ha paphoz nem juthattak, világiaknak gyóntak, hogy így gyónási kötelezettségüket a halálos ágyon *elismerjék*. Ezt az eljárást maga *szent Tamás* is helyesli.

A konzekráló- és oldóhatalom teszi a katholikus papot igazán pappá, sőt ez utóbbi avatja a lelkek igazi atyjává s királyává. Igen, atyává teszi esetleg fiatal kora ellenére, idő előtt aggastyánt (presbytert) alkot belőle. Egész ifjan bevezeti a lelkek óriási, nagyszerű birodalmába, ahol ezeknek fájdalmai, amazoknak hibái s mindannyiban a kegyelemnek bámulatos munkái ámulattal, csodálattal, jámborsággal töltik el, vágyat oltanak belé odaadni, feláldozni önmagát, s így létrehozzák benne azt az atyaságot, amelyről az apostol beszél: „Fiacskáim, kiket újra szülök, míglen Krisztus tibennetek kiképződik". (Gal. 4. 19.)

Jönnek hozzá olyanok, kik mindent elhagytak

Istenért, vagy kik megmaradva a világban, sőt a házasság kötelékében, úgy élnek mégis, mint az angyalok. Mily érzelmek támadnak benne, midőn látja, hogy ezek lábainál térdelve magukat kicsinyes hibákról könnyek közt vádolják! Mennyire meghatja s megalázza ez! Micsoda ő ily lelkek mellett! És minő vágyak kelnek benne, hogy ő, a pap, legalább oly szentül éljen, mint ezek a lelkek.

De megesik az is, hogy gyóntatószékéhez iszonyú bűnökkel terhelt lelkek jönnek. Vallomásokat hall, melyek borzalommal töltik el. Szinte émelyedik az undortól. De nem! Az irgalom s gyengédség erőt adnak neki. Érzi, hogy most nem ő ül ott, hanem *Krisztus* ő benne. Nincs bűnös, akit megvetni tudna. Azon van, hogy valamennyit felemelje. „Édes barátom, szól az ilyenekhez, ha nincs többé senkid, aki becsül, ha már mindenki megvet és kerül: itt, de csakis egyedül itt találsz megértést, részvétet s bocsánatot."

Mily megható az ifjú papra, kinek kezén alig száradt még fel a papszentelés olaja, midőn élettapasztalatokban megőszült aggastyán roskad gyóntatószékének zsámolyára s őt atyának szólítja. És ő, a szinte korra nézve gyermek, de lelki rangra öregebb, ítélkezik felette. Aztán jön az egyszerű, ismeretlen paphoz a király, a császár, a püspök, sőt maga a pápa. Leborulnak, atyjuknak nevezik. És valóban a gyóntatószékben ülő pap nagyobb valamennyinél. Ott *Isten* helyett ül

s ítélkezik, mint olyan, ki felelősséggel egyedül *Istennek* tartozik.[1]

Joghatóság.

A gyóntatáshoz azonban az érvényesen felvett papi renden kívül még *joghatóság* is szükséges. (V. ö. 872. kánon.) A gyóntatás ugyanis ítélkezés jellegével bír, amelyet csak erre felhatalmazott bíró eszközölhet érvényesen. Csak azt ítélhetjük el vagy menthetjük fel, akinek bizonyos értelemben felebbvalói vagyunk. A joghatóság által válik a pap a gyónó lelki felebbvalójává.

A joghatóság lehet rendes, amely bizonyos álláshoz, lelki hivatalhoz van kötve s átruházott, amely egyes személyeknek van adva.

Rendes joghatósága van a pápának s a bíborosoknak az egész világon, a püspököknek a saját egyházmegyéjükben, a plébánosoknak a tulajdon plébániájuk területén, a szerzetes főnököknek a saját alattvalóik felett stb.

Átruházott joghatósággal bírnak a káplánok s általában a többi papok, amennyiben ezt a megyés főpásztortól elnyerik. Püspöki felhatalmazás nélkül tehát ezek *érvényesen* nem gyóntathatnak.

Akinek *rendes* joghatósága van, mint pl. a plébánosnak, az a *saját* hívét mindenütt az egész világon érvényesen feloldozhatja. De nem így az átruházott joghatósággal bíró, pl. a káplán, aki

[1] V. ö. Bougaud: Kereszténység korunk. V. kötet.

a saját egyházmegyéje területén kívül senkit érvényesen nem gyóntathat, hacsak az odavaló püspök azt meg nem engedi.

A joghatóság pótlása.

Vannak azonban ritka esetek, midőn maga az Egyház a lelkek üdve s a közjó érdekében a joghatóságot pótolja s azt már eleve az érvényesen *felszentelt papnak* megadja. Mikor történik ez?

1. *Halálveszély esetén* bármely ok idézze is azt elő. A halálos beteget vagy egyébként életveszélyben levőt tehát minden érvényesen felszentelt pap, legyen bár felfüggesztett, eretnek, aposztata, minden bűntől s egyházi büntetéstől feloldozhatja. *Érvényes* ez a feloldozás még a joghatósággal bíró pap jelenlétében is. *Megengedett* módon azonban az olyan pap, ki egyházi büntetéssel a gyóntatástól el van tiltva, pl. az aposztata, csak akkor oldozhat fel, ha más pap, ki ezt megtehetné nincs a közelben.

Végső szükségben, de csakis ilyenkor a pap még azt is feloldhatja, akivel együtt a tisztaság szent törvényét bármi módon súlyosan megsértette.

A XVIII. század vége felé *Franciaország* egyik városában protestáns lelkészek ültek egy alkalommal a fehér asztal körül, midőn jelentik, hogy egy súlyos beteg férfi lelki vigaszt kíván. Egyik a lelkészek közül felkel, hogy a kívánságnak eleget tegyen. A beteg így szólott hozzá; „Én katholikus pap vagyok, ki vallásomat megtagadtam. Isten szerelmére kérem tiszteletes uram, katholikus papot küldjön hozzám, aki az Egyházzal halálom előtt kibékítsen. Ön nem segíthet rajtam". „Kedves barátom — szól

erre a lelkész reszkető hangon — én magam is szerencsétlen aposztata pap vagyok. Ön jól tudja, hogy a halálveszélyben én is feloldozhatom s az Egyházzal, *Istennel* kibékíthetem." A haldokló csakugyan könnyek közt végzé el gyónását s nem sokkal utóbb *Isten* gondviselését és irgalmát áldva lehelte ki megtisztult lelkét. A protestáns lelkész hazatérve némán ült le ismét társai közé. Az isteni kegyelem mintha csak kicserélte volna lelkületét. Ő is visszatért az Egyházba s mintaszerű papi élet után hunyt el.

Egyébként hazánkban is, hol, sajnos, aposztata papokban nem szűkölködünk, már több hasonló eset nyomára jöttünk. Egyik vasúti állomáson a vasúti tiszt szerencsétlenül járt társát — miután a váróteremből mindenkit eltávolított — meggyóntatta s feloldozta. Mindketten aposztata papok voltak. Másutt a protestáns lelkésznek felcsapott aposztata pap nagybeteg híveit oldozta fel. Hiába! a hitet nem lehet egészen kioltani sem a lelkiismeretet teljesen elfojtani.

2. Pótolja az Egyház a joghatóságot az *általános tévedés* esetén, midőn t. i. valamely helység hívei majdnem mindnyájan tévesen azt hiszik, hogy a pap, kinél gyónnak joghatósággal rendelkezik. Nagyon világos, hogy még ily körülmények között is Egyházunk a joghatóságot csupán azoknál pótolhatja, kiknek megvan az áldozópapi rendjük.

3. Végre az Egyház a hívek lelki java s biztonsága érdekében akkor is kipótolja az esetleg hiányzó joghatóságot, ha maga a pap valami okból alaposan kételkedik, vajjon van-e joghatósága avagy sem. Nagyon világos, hogy ez az illető papnak minden hibája nélkül is könnyen megeshetik.

A tengeren utazó pap joghatósága.

Hogy Egyházunk minden bizonytalanságot eloszlasson, a tengeren utazó pap joghatóságát törvénnyel szabályozta. A pap tehát, aki tengerre szállt, akár a saját püspökétől kapott joghatóságot, akár annak a kikötőnek püspökétől, ahonnan hajója kiindult vagy útközben megállt, ezzel meggyóntathatja összes útitársait, még ha azok később szálltak is a hajóra. Sőt, ha a hajó valahol vesztegel, a parti lakosok is eljöhetnek hozzá a hajóra gyónni, illetőleg kiszállhat a partra őket meggyóntatni. A püspöknek fenntartott bűnök alól is bárkit feloldhat. Amint azonban célját elérte, többé nem gyóntathat, míg az illető hely püspökétől joghatóságot nem kapott.

A joghatóság korlátozása.

Egyháznak hatalmában van a joghatóságot korlátozni is. Ez történik, midőn az egyházi hatóság bizonyos személyek, pl. nők, szerzetesek gyóntatását csak az erre kijelölt papoknak engedélyezi, avagy egyes súlyos bűnök feloldását magának tartja fenn. Röviden erről is szólunk.

A szerzetesek és szerzetesnők gyóntatása.

Az új törvénykönyv kimondja, hogy a gyóntatási engedélyt, illetőleg joghatóságot a megyéspüspök adja úgy a világi papoknak, mint a szerzetes papoknak akár a világiak, akár (más) szer-

zetesek gyóntatására. Ezenkívül a kiváltságolt papi szerzetek főnökei is adhatnak bármely felszentelt papnak joghatóságot a saját szerzeteseik, ujoncaik, valamint a házukban tartózkodó cselédek, tanulók s betegek feloldozására. (V. ö. 874., 875. és 514. kánon.)

De emellett minden szerzetesnek szabadságában áll lelkiismerete nyugalma érdekében, bármely a püspök által felhatalmazott paphoz menni, hogy nála szentgyónást végezzen. (519.)

Az apácákat azonban a *saját házukban* csupán a püspök által kijelölt rendes vagy rendkívüli gyóntatók vagy más erre külön meghatalmazott papok oldozhatják fel *érvényesen.*

Ámde a szerzetesnőknek is megvan az a joguk, hogy lelkiismeretük megnyugtatására bármely templomban, kápolnában vagy félig nyilvános kápolnában, sőt bármely tisztességes helyen, csak legyen a gyóntatószék ráccsal ellátva,[1] akármely papnál meggyónhassanak, akit a püspök nők gyóntatására is felhatalmazott. (522. k.)

A súlyosan (ha nem is halálosan) beteg apácák, egész betegségük alatt bármely nők gyóntatására felhatalmazott papot hivathatnak szentgyónásuk meghallgatására s előljáróiknak nincs joguk ebben őket közvetve vagy közvetlenül megakadályozni. (523. k.)

Oly zárda számára, ahol nincs legalább hat apáca, nem szükséges rendes gyóntatót kijelölni.

[1] S. C. de Religiosis 1916 márc. 7.

Az ily kicsiny szerzetesház tagjai tehát bárhol s akármely nők gyóntatására is felhatalmazott papnál végezhetik szentgyónásaikat.

A bűnök fenntartása.

Az egyházi előljárók, a pápa, a püspökök s szerzetes rendfőnökök megtehetik, hogy alattvalóik egyes nagyobb vétkeit maguknak fenntartják s saját lelki ítélőszékük elé vonják, ahogy ezt a világi hatóság is a saját ügykörében tenni szokta.

Ilyen esetben az illető bűn alól csak a fenntartó (illetőleg annak utódja s esetleges előljárója) vagy az általa felhatalmazott pap adhat *érvényes* feloldozást.

A fenntartás főleg azt célozza, hogy a veszélyes s nagy bűnnel terhelt a saját érdekében tapasztaltabb lelkiatya orvosló kezébe kerüljön s tudatára ébredjen annak, hogy vétke nem közönséges és kis jelentőségű.

Van bűn, amelyet az előljáró *önmagáért,* t. i. mint súlyos bűnt tart fenn s van olyan, amely csupán azért van fenntartva, mert a reája kimért egyházi fenyíték akadályoz a szentségek felvételében. Végül úgyis mint bűn, de meg a rárótt egyházi büntetés miatt is fenn van annak vétke tartva, aki a gyóntatót feljelentésében azzal *rágalmazza,* hogy őt a gyónás alkalmával a tisztaság elleni bűnre csábította.

A püspökök a különböző idő s helyi viszonyok szerint más s más bűnöket szoktak fenntartani.

Ezeknek száma azonban 3—4-nél több nem igen lehet.

Csupán a külsőleg s belsőleg *súlyos,* tettleg *végrehajtott, befejezett,* illetőleg eredménnyel járó (pl. magzatelhajtás, gyilkosság stb.) *biztos s bizonyosan fenntartás alá eső* vétket kell csakugyan ilyennek tartanunk. Az azonban nem szükséges, hogy az illető bűn elkövetőjének a fenntartásról *tudomása* legyen. Nálunk *Magyarországban* a legtöbb egyházmegyében a 14 éven aluli fiúk s leányok ki vannak véve a bűnfenntartás alól.

Ha valaki fenntartott bűnt oly lelkiatyának gyónik meg, akinek erre nem terjed ki joghatósága, ez őt vagy más paphoz küldi, aki az ily bűnt is feloldozhatja, vagy pedig a gyónó nevének elhallgatásával a püspökhöz felhatalmazásért folyamodik. Néhány hét múlva tehát a bűnösnek a gyóntatószékhez vissza kell térnie, hogy a fenntartott s ezzel együtt a többi bűnei alól a feloldozást megkapja. Időközben a szentáldozáshoz nem járulhat.

Megszűnik a fenntartás a következő esetekben

1. a betegeknél, kik lakásukból nem távozhatnak;

2. a bármely okból halálveszélyben levőknél;

3. a jegyeseknél, kik házasságkötés előtt gyónnak;

4. midőn a felhatalmazás kérése csupán a gyónó nagy kárával vagy a gyónási titok veszélyeztetésével történhetnék;

5. midőn a gyónó a saját egyházmegyéje határain kívül kéri a feloldozást stb.

Az új egyházi törvénykönyv meghatalmazza az összes plébánosokat s plébánoshelyetteseket az *egész húsvéti szentáldozás ideje alatt;* s a misszionáriusokat a *misszió tartama alatt* a fenntartott bűnök feloldozására. Meghagyja továbbá a püspököknek, hogy az általuk fenntartott bűnök feloldozására adjanak állandó felhatalmazást az *összes espereseknek* és pedig oly módon, hogy ezek — főleg a püspöki székhelytől messze eső helyeken — ezt a felhatalmazást más papokra is átruházhassák. (899. k.)

A gyónási pecsét.

Az *Úr Jézus,* ki azt állítá magáról: „az én igám gyönyörűséges és az én terhem könnyű" (Mt. 11. 30.), a gyónás elég súlyos terhét is nagyon megenyhítette, főleg azáltal, mert azt titkossá tette. Az Egyház ugyanis meg van győződve, hogy az Újszövetség isteni, bölcs törvényhozója, aki céljai elérésére bizonyosan alkalmas eszközöket tervezett, másként nem is rendelkezhetett. Nyilvános gyónással ugyanis kitűzött célját: a magán és közjót soha el nem éri. Lehettek tehát hajdanában nyilvános gyónások, de ilyenek általában sohasem voltak kötelezők.

A gyónási titoktartást továbbá a természetjog is megköveteli. Midőn ugyanis a bűnös a gyóntatószékhez térdel, a gyóntatóval mintegy rejtett

szerződésre lép: „őszintén bevallok mindent, *feltéve,* hogy te titkot tartasz". És a pap, midőn a gyónót elfogadja, ezt a szerződést a maga részéről is megerősíti, mondhatnók, aláírja. Tehát szigorúan köteles is annak megtartására. Végre maga az Anyaszentegyház is a maga részéről a lehető legszigorúbb törvényekkel, illetőleg büntetésekkel igyekszik a gyónási titkot körülsáncolni, biztosítani. Az új törvénykönyv ez ügyben azt határozza: „A szentségi pecsét sérthetetlen; miért is a gyóntató szorgosan óvakodjék, nehogy a bűnöst szóval, jellel vagy bármily más módon valamennyire is elárulja". (889. k.)

És csakugyan ez a három oldalról is megszilárdított pecsét meglepő módon, gondviselésszerűleg ép is maradt napjainkig. Nem akarjuk ezt a tényt azért csodává vagy még kevésbbé hitágazattá avatni, mert úgy látszik ismer rendkívüli ritka kivételeket is. *Wildt* állítása szerint alig van az egész világtörténelemben 6—7 hitelesen bizonyított eset a gyónási titok megsértésére. *Chaubard* szerint — hogy csak egyet említsünk — egyik *Toulouse* melletti falu plébánosát a XVIII. század végén a *világi* hatóság kerékbe törette, aztán elevenen megégettette, mert midőn némelyek halállal fenyegették — a gyilkos nevét nekik elárulta volna. Ezek azonban szinte csodaszámba menő kivételek, amelyek a gyónási titok hősi áldozatai mellett számba sem jöhetnek.[1]

[1] V. ö. Az Anyaszentegyház öt parancsa. 110. lap.

Hiszen még maga *Luther* is, aki a gyónás szükségességét tagadta, arra a kérdésre, vajjon szabad-e a gyóntatónak a bűnös ellen tanuskodnia, ezt a felelet adta: „Épen nem, mivel nem nekem, hanem *Krisztusnak* gyóntak. Minthogy *Krisztus,* amit gyóntak, titokban tartja, nekem is titokban kell tartanom és kereken mondanom: „Nem hallottam. Ha *Krisztus* hallott valamit, mondja meg ő".

Minő kimondhatatlan nagy jótéteménye az Üdvözítőnek a *titkos* gyónás *egyesekre.*

„Vigasztalót kerestem — mondja a próféta — és nem találtam." (Iz. 635.) Hol van az a jó barát, aki a szegényt, gazdagot, gyermeket és aggot, gonosztevőt s szentet egyformán szeretettel fogad? Akinek szíve tűz és jég egyszerre? Mert minő szerencsétlenség volna a lelkekre, ha ez a szív nem volna tűz és minő veszély önmagára, ha nem volna jég. Minő szükség volna az ily jó barátra, aki előtt kiönthetjük bánatunkat, amelyet senkivel a világon nem közölhetünk, még meghittjeinkkel sem, mert azok a bánatok néha legédesebb viszonyainkból születnek. Hallgatva kell törülgetni könnyeinket. Főleg manapság hiányzik az ilyen jóbarát, midőn annyi a csalódás, a tört remény, a gyötrődő lélek, a keseredett szív, midőn, ha valaki szerencsétlen, nem tud egyebet, mint öklével fenyegetni a mindenért hibáztatott társadalmat, midőn annyi az öngyilkosság, téboly és vérengző gyűlölet. Évenkint hány nő, fiatal leány, sőt

gyermek, hány férfi öli meg magát kétségbeesésből. Szegény szerencsétlenek, kik fájdalmas magányukat, vigasztalan lelki nyomorukat nem tudták elviselni — inkább megváltak a földi élettől . . .[1]

Mit nem ért volna mindezeknek a jó barát, ki teljesen önzetlen részvéttel, szeretettel, gyengédséggel fogadja őket, kinek Isten hatalmat adott minden baj s bánat forrásának a szív *bűnsebeinek* behegesztésére s aki hozza *a feltétlen, Istentől szavatolt titoktartás folytán teljesen megbízható?* És ime ezt a jó barátot adta *Krisztus* minden egyes léleknek a gyóntatóatyában.

Hogy pedig mit jelent ez a titoktartó orvos és tanácsadó a társadalomra, már csak abból is világos, mert a közjó voltaképen egyesek javának összege.

De felvethetné valaki, hogy a haza java, az uralkodók élete vagy egyéb egészen rendkívüli fontos érdek elégséges ok lehetne a gyónási pecsét megtörésére.

Ennek cáfolására idézünk egy részletet abból a párbeszédből, amelyet *IV. Henrik,* francia király, lelkiatyjával, *Cotton* jezsuitával folytatott.

„Nem hozhatna-e maga az Egyház oly törvényt — kérdi a király — mely megengedné a papoknak megtörni a gyónási pecsétet akkor, midőn a király szándékolt meggyilkolását gyónná meg neki valaki?"

„Felség — feleli erre *Cotton,* — ha ily esetben meg lenne engedve a gyónási titok elárulása, az uralkodók

[1] V. ö. Bougaud: Kereszténység és korunk. V. k.

élete csak *még nagyobb* veszélynek volna kitéve. Ha ugyanis tudná a bűnös, hogy ilynemű vallomása őt a törvényszék elé juttathatja, akkor egyáltalán eltitkolná borzasztó szándékát és így egyáltalán nem lenne mód, őt bűnbánatra indítani s szándékától eltéríteni. De különben is, ha kívánatosnak látszik, hogy *emberi felség* elleni sértések, merényletek, tudomásra jussanak, bizonyára még inkább kellene akkor arra törekedni, hogy az *isteni Felség* ellen elkövetett vagy szándékolt gonosztettek nyilvánosságra jöjjenek s lehetőleg meggátoltassanak. A királyok tehát olyasmit kívánnak a saját érdekükben, amit Isten a saját érdekében *eltilt. IV. Henrik* e szavakkal búcsúzott gyóntatójától: „Jól beszélt atyám!"

Azért míg az állami szolgaságba alacsonyodott orosz püspöki kar 1875-ben a gyóntatóknak kötelességévé teszi az állam elleni vétségek denunciálását, a *római* egyház, már csak az állam érdekében is, rendületlen szilárdságában fenntartja a gyónási titkot. Sőt isteni törvényről lévén szó, az Egyháznak nincs is hatalma arra, hogy a gyónási pecsét feltörésére felmentést adjon.

Mi tartozik a gyónási pecsét alá?

A gyónási pecsét alá tartozik minden meggyónt bűn, legyen az halálos vagy bocsánatos, titkos vagy nyilvános, a bűnök összes körülményei s a bűntársak.

De hallgatni tartozik továbbá a gyóntató mindarról, amit csak a gyónásból tudott meg s aminek feltárása a gyónónak rosszul eshetnék vagy a szentségnek bármiképen kárára válnék. Mindezt titokban kell tartani, nemcsak a gyónó életében, hanem halála után is.

A gyónó erényeiről s *Istennek* kitünő adományairól, amellyel őt elhalmozta, halála után szabadna beszélni, miként ezt az Egyház a boldoggá s szentté avatási ügyekben régebben megengedte. De az új törvénykönyv a gyóntatókat még az ily tanuskodásból is kizárja.

Ha tehát a gyóntatót bármily címen, bármily hatalom a gyónásban hallottak felől kérdi, egyszerűen ezt kell felelnie, hogy a dologról *semmit sem tud* s ha követelik, erre akár meg is esküdhetik. És ezzel legkevésbbé sem követ el hazugságot, hanem csupán *észbeli fenntartást* használ, mely némely esetben megengedett s ily ügyben *egyenesen kötelező*.[1] A gyónási titkot ugyanis a pap mint *magánember* nem tudja. Már pedig őt mint ilyet kérdik. Mint *Krisztus* helyettese tudja, de erről senkinek a világon beszámolni nem tartozik.

Mindenesetre beszélhet a pap arról, amit *nemcsak* gyónásból, hanem *azonkívül* is hallott, megtudott, de ilyenkor is felette óvatosnak kell lennie, nehogy a gyónáson kívül megtudottakat a gyónásból hallottakkal valamikép kiegészítse. A pap ez ügyben alig lehet eléggé óvatos, mert igen sok mendemondára s alaptalan gyanúsításra adott már alkalmat, midőn a hívek a társaságban, sőt magán a szószéken olyasmiről hallanak, amit meggyóntak. Nem gondolják meg,

[1] V. ö. A nyolcadik parancs. 27. lap.

hogy a gyóntató az illető dolgot *gyónáson kívül* is könnyen megtudhatta.

A gyónási titok egyébként magával a gyónóval szemben is kötelező. Meggyónt dolgokról tehát a gyónáson kívül csak akkor szabad a gyónóval beszélni, ha ezt a gyónó maga akarja, erre a gyóntatót felkéri vagy kérdéseivel erre neki egyben felhatalmazást is ad.

Végül a gyóntatónak még akkor is súlyos bűn terhe alatt hallgatnia kell, ha kételkedik, vajjon valami a gyónási pecsét alá tartozik-e vagy sem.

Ki köteles a gyónási pecsét megőrzésére?

Nem köteles a gyónási titok őrzésére maga a *gyónó*. Ő tehát elmondhatja bárkinek, hogy mit gyónt s mit mondott neki a gyóntatóatya. Fontos ok nélkül azonban sohase beszéljünk arról, ami a gyónásunkban történt. Fecsegésünkkel nem ritkán nagy hibát követhetünk el, főleg ha a gyóntató jó hírnevének ártunk. Annál kegyetlenebb dolog ez, mert a gyóntató egyáltalán nem védekezhetik s eljárásának okát, magyarázatát nem adhatja. Pecséttörést azonban — saját gyónásunkról beszélve — sohasem követünk el.

Köteles azonban a gyónási pencsét megőrzésére:

a) a gyóntató pap;

b) bárki, még a laikus is, feltéve, hogy valaki őt gyóntató papnak tartja s neki véletlenül meggyónik;

A 40-es évek körül történt a mult században, hogy bizonyos ünnepség alkalmával a nagy tolongás között egy legény a gyóntatószékbe szorult. Odajön egy leány, ki papot vélt a gyóntatószékben s már majdnem egészen meggyónt, mikor észrevette tévedését s riadtan távozott. A dolog köztudomásra jött. A különben nagyon vidám legény, valahányszor az eset szóbajött, nagyon elkomolyodott s egy szót sem lehetett belőle a hallottakból kivenni. Tényleg kötötte is a gyónási pecsét.

c) mindenki, akinek a gyónás bármi más módon is tudomására jutott, tehát a tolmácsok, ha valaki szolgálatukat igénybe veszi; a gyóntatószék körül állók, ha akaratlanul is valamit meghallottak stb. stb.

Cesarius egyházi történetíró beszéli, hogy egy hajón váratlanul kitört viharban a végveszélyben lebegő utasok valamennyien az egyetlen egy jelenlevő papnak hangosan gyóntak meg és sürgetve kérték a feloldozást. A hajó megmenekült. Az utasok állítólag mit sem tudtak egymás gyónásából. De ha ezt a „csodát" nem hinnők is el, annyi bizonyos, hogy lezárta ajkukat a gyónási pecsét.

A gyónási titoktartás kötelezettsége csak akkor s annyiban szűnik meg, amikor s amennyiben ezt *maga a gyónó* fontos okból, önként megszünteti — engedélyt adva a gyóntatónak, illetőleg másoknak, kik gyónásából valamit megtudtak, hogy arról beszélhessenek.

Jegyzet. Aki másnak céduláját, melyre bűneit feljegyezte, az illető gyónása előtt vagy után megtalálta, elolvasta s esetleg másokkal közölte, a gyónás pecsétje ellen ugyan nem vétett, de súlyos bűnt követhetett el a *természettörvény* ellen, amely szigorúan tiltja, hogy mások titkaiba jogtalanul beavatkozzunk.[1]

[1] V. ö. A nyolcadik parancs. 91 lap.

Az általános gyónás.

Midőn *Páli szent Vince* a *Gondy*-családdal együtt, amelynél nevelősködött *Picardia Folville* községében — a grófné jószágán — tartózkodott, kétórányira fekvő bizonyos falucskába hívták, hogy ott egy súlyosan beteg 60 éves földmívest meggyóntasson. A beteg általában jó, becsületes ember hírében állott. Mindazonáltal szent Vince arra érzé magát ösztönöztetve, hogy a beteget általános gyónásra bírja. Ekkor kitűnt, hogy emberünk a legszomorúbb lelkiállapotban van, mert nagy bűneit mindezideig álszégyenből elhallgatta. A szegény bűnös ezt túláradó bánatában maga nyiltan be is vallotta és a grófnéhoz, ki leereszkedő szívjóságában őt három nappal halála előtt meglátogatta, így szólott: „Ó méltóságos asszony! ha én általános gyónást nem végzek, akkor én örökre elkárhoztam volna sok és súlyos vétkem miatt, amelyeket mindezideig meggyónni szégyeltem".

Ez az eset adta meg az első lökést arra, hogy *Páli szent Vince a missziós papok* egyesületét az ú. n. *lazaristákat* megalapítsa, kik apostoli buzgalommal s egészen az evangélium szellemében végzett népmisszióik alkalmával s egyébkor, főleg az általános gyónások által annyi lelket mentenek meg az örök üdvösség számára.

Az általános gyónásnak két neme van. *Életgyónásnak* nevezzük akkor, ha minden legalább is nagy bűnünket, amelyekre eszünk nyilása óta

emlékszünk, belefoglaljuk. Ha pedig csupán hosszabb időtartamra pl. egy évre visszamenőleg vádoljuk magunkat, ezt egyszerűen *általános* gyónásnak hívjuk.

Az általános (illetőleg életgyónás) lehet *szükséges, hasznos,* de lehet *káros* is.

Mikor szükséges?

Szükséges, hogy életgyónást végezzünk életünknek arról a szakáról, amelyen át érvénytelenül gyóntunk. Hiszen az ily gyónásban felsorolt bűnök még nincsenek rendben. Érvénytelenek voltak pedig gyónásaink akkor,

1. ha nem volt bánatunk s erősfogadásunk. Világos jelei ennek, ha pusztán csak emberi tekintetből gyóntunk, a közeli bűnalkalommal nem szakítottunk, az okozott károkat nem *akartuk* jóvátenni. Valószínű, de nem mindig biztos jele az érvénytelen gyónásnak, ha hosszabban minden javulás nélkül bűnös szokásban éltünk;

2. ha valamely *súlyos* vagy *súlyosnak tartott bűnt* készakarva elhallgattunk;

3. ha a meggyónt halálos bűnök számát vagy nemét illetőleg hazudtunk;

4. ha lelkiismeretünket túl hanyagon vagy épen nem vizsgáltuk meg.

Nem ritkán megesik, hogy valaki talán idősebb korban, hosszú jámbor élet után egyszerre csak arra eszmél, hogy fiatalon, legény vagy leány korában bezzeg sokáig szentségtörő gyónásokat végzett, de aztán az egész dolog feledésbe

ment. Idősebb korban tehát a rossz gyónások után már jóhiszeműleg végzett, jó gyónások következtek. Ilyenkor a jóhiszemű gyónások megismétlése nem szükséges, de igenis meg kell ismételnünk az ifjúkori szentségtörő gyónásokat, amelyeket öntudatosan rosszul végeztünk. Ezeket tehát, de csakis ezeket kell *feltétlenül* általános gyónással kipótolnunk. Legtanácsosabb azonban ilyenkor már *életgyónást* végezni, főleg, ha a régi gyónásokat illetőleg valami bizonytalanság mégis csak mindig megmaradt lelkünkben.

Mikor hasznos?

Vannak azonban esetek és körülmények, midőn az általános (illetőleg élet-) gyónás felette hasznos és üdvös. *Szalézi szent Ferenc* az ő utólérhetetlen szép *Philotheájában* ekként ajánlja: „Az általános gyónás minket sok nyugtalanságtól megment, lelkiismeretünkbe nyugalmat önt, bennünk sok jó határozatot ébreszt, minket a reánk oly nagy béketűréssel váró *Isten* irgalmának csodálatára hív; végre lelkiatyánkat oly állapotba helyezi, melyben ő nekünk a legjobb tanácsokat adhatja, a mi szívünket pedig megnyitja, hogy bűneinket neki a jövőben *nagyobb bizalommal* gyónjuk meg".

Nevezetesen, ami a lelki békét, nyugalmat s biztonságot illeti, nem lesz kár *Porto Mauricio szent Lénárd* hírneves misszionárius megjegyzését jól megszívlelni:

„Úgy van sokszor a gyónó, mint a vadász, ki

a sok vadat rejtő sűrű erdő mélyén barangol, de alig bukkan zsákmányra. Sok s hosszú sikertelen fáradság után felgyujtja az erdőt mind a négy sarkán. Egyszerre csak azt látja ám, hogy mennyi farkas, vadkan s szarvas bújik elő! Csodálkozva fog felkiáltani: Lám, ki hitte volna, hogy ily sok vad fészkel ebben az erdőben. — Ugyanígy vagyunk az általános gyónással is. Mennyi minden kerül abban felszínre, amire valaki, kivált, ha gondatlanul élte át napjait, soha ügyet sem vetett, de ami a halálos ágyon nagy nyugtalansággal töltené el. És ime mindez előkerül az általános gyónásban. Tüzet gyujtunk ilyenkor mintegy a lelkiismeret minden oldalán és teljesen kitisztítjuk azt." Ugyanő a saját tapasztalatából is bizonyítja ezt. Elmondja, hogy sokan, kik nála vagy másoknál általános gyónást végeztek, eleinte így vélekedtek: „Nem mintha szükségét látnám, hanem csupán ájtatosságból, mások tanácsára végzek általános gyónást". Ámde miután a gyóntató segítségével multjuknak sok elfeledett botlására a gyónás folyamán visszaemlékeztek, ugyanazok utólag így nyilatkoztak: „Ó, én szegény teremtés! mennyire csalódtam, mikor azt állítottam, hogy soha semmit el nem hallgattam gyónásaimban s hogy mindig igaz bánattal és erősfogadással végeztem azokat. Nem, nem mondottam igazat! Jaj nekem, ha az általános gyónás előtt halok meg! Ó, az egész világ kincséért sem adnám, hogy általános gyónást végeztem".

Aki azonban *életgyónását* egyszer már jól elvégezte, felesleges azt ismételnie, hanem időnkint végezzen általános gyónásokat az utolsó ilyen gyónástól számítva.

Nevezetesen nagyon ajánlatos az általános gyónás oly esetekben, midőn életünknek egy-egy fordulópontjához jutottunk, hogy ott a multat rendbe hozzuk, a jövőre nézve tájékozódjunk s a bizonytalan halálra felkészüljünk.

Ily alkalmak: 1. ha valaki őszintén meg akar térni, ami többnyire missziók s lelkigyakorlatok alkalmával szokott bekövetkezni;

2. ha a gyermek illetőleg ifjú elhagyja a szülői házat, szolgálni vagy katonának megy;

3. a diák az érettségi után, a pályaválasztás küszöbén;

4. ha valaki kolostorba vagy kispapnak megy;

5. ha valaki házasságra lép vagy öveggyé lesz;

6. súlyos és veszélyes betegség, hogy a nagy útra jól felkészüljünk. Mi lenne belőlünk, ha ez a rettenetes lépés az örökkévalóságba nem sikerülne? Nincs-e tehát rendén, hogy amennyire csak telik, magunkat jól bebiztosítsuk?

Hogyan végezzük az életgyónást?

Ha általános (élet-) gyónást óhajtunk végezni, tudtára kell majd adnunk a gyóntatóatyának s azért vizsgáljuk meg előre, vajjon csupán áhitatból avagy szükségből történik-e az. És ha szükségét érezzük az általános gyónásnak, nézzünk alaposan utána, vajjon miért nem va-

gyunk előző gyónásainkkal megelégedve. Kérdezzük magunktól, hány éven át s hányszor gyóntunk, áldoztunk vagy fogadtunk más szentséget (pl. bérmálást, házasságot) *szentségtörően* avagy *kétes lelkiismerettel.* Vizsgálgassuk azután huzamosabb ideig egész lefolyt életünket, illetőleg azt a korszakot, amelyről gyónni akarunk. Osszuk fel esetleg egész életünket, ha életgyónást végzünk, korszakokra, aminők a gyermekség a 12—14 évig, ifjúság, házasállapot stb. Kutassuk erre a tíz és öt parancs rendje szerint, hogyan és hányszor vétettünk először az első parancs ellen életünknek egymás után következő korszakaiban, azután a második parancs ellen és így tovább. Különös tekintettel legyünk minden egyes korszakban *állapotunk sajátos kötelességeire is.*

Csak ily alapos készület biztosítja a jó általános gyónást s szerzi meg azt a szintę túláradó békét, amely ezt kísérni szokta.

Meg kell még jegyeznünk, hogy sokkal nagyobb pontosságra és részletességre vannak kötelezve azok, kik az általános gyónást *szükségből* végzik. Az ilyenek nagy gondot fordítsanak bűneik számának, nemének bevallására is és ha valamit kifelednek, utólag pótolni tartoznak. A csupán nagyobb lelki haszonért végzett gyónásokban ez a pontosság, a már egyszer érvényesen meggyónt vétkekre nézve nincs megkövetelve. Amit ugyanis egyszer *érvényesen* s *jól* meggyóntunk, soha az életben nem vagyunk kötelesek a szentgyónásban újra bevallani.

Mikor ártalmas?

Ártalmas szokott lenni az általános gyónás az aggályosakra nézve, akiket ahelyett, hogy megnyugtatna, csak még jobban összezavar. Ami azonban az aggályosoknak is kárt okoz, nem az egyszer nekik is megengedhető életgyónás, hanem annak szüntelen pótlása és ismételgetése. Ez tehát tilos legyen reájuk nézve.

FÜGGELÉK.

Az egyházi büntetések.

Minthogy az Anyaszentegyház tökéletes társaság, azért kell, hogy rendelkezzék mindazokkal az eszközökkel, amelyek önálló társas életéhez hasznosak és szükségesek. Alkothat tehát törvényeket s azok épségben tartását, végrehajtását büntetésekkel is szorgalmazhatja. Egyházunk ezt a kétségbevonhatatlan jogát mindenkor gyakorolta is. Hiszen már *szent Pál* a vérfertőző *korinthusit* kiközösíti s kellő penitencia után ismét feloldozza a büntetés alól. (I. Kor. 5.)

Minthogy az egyházi büntetések a penitenciatartás szentségével a legszorosabb összefüggésben vannak, röviden s vázlatosan megismertetjük azokat, *amennyiben katholikus közönségünket érdeklik.*

Általános tudnivalók.

Az egyházi büntetések három nagy csoportra oszlanak.

a) Vannak *cenzurák* (fenyítékek), amelyekről az új kódex nyiltan kimondja, hogy *gyógyító*

jellegűek. (2216. k.) Három ilyen van: *kiközösítés, felfüggesztés, egyházi tilalom* (interdiktum);

b) vannak azután *megtorló büntetések,* minő pl. az egyházi temetés megtagadása, az egyházi javadalomtól való megfosztás;

c) vannak végül *penitenciák,* midőn pl. az egyházi felsőbbség a hibázó papot bizonyos időre lelki magányba küldi, hogy ott vezekeljen.

Minthogy pedig a világi híveket inkább csak az első csoport érdekli, nevezetesen a *kiközösítés* (exkommunikáció), azért csupán arról szólunk részletesebben.

Hogy valamely bűn fenyítéket (kiközösítést) vonjon maga után, kell hogy külsőleg és belsőleg *súlyos,* a maga nemében *befejezett* és *makacsul,* tudatosan elkövetett legyen. A serdületlenek, tehát a 14 éven aluli fiúk s 12 éven aluli leányok nem esnek fenyítékbe, de igenis azok, kik őket az illető bűnre csábítják, vagy azt velük elkövetik.

Főleg a *makacsság* bővebb magyarázatot igényel. Minthogy csak a makacsok esnek cenzurába, tehát elkerülik e büntetést azok, akiknek szabadakarata akár a tudatlanság, akár a túlheves szenvedélyek által korlátozva van. Itt azonban bizonyos megkülönböztetést kell tennünk.

A tudatlanság ugyanis lehet erkölcsileg vagy fizikailag legyőzhetetlen, aminőben pl. a teljesen tanulatlan emberek leledzenek. De lehet legyőzhető is. Ez az utóbbi ismét különféle.

Van ú. n. *negélyzett* (affektált) tudatlanság, midőn t. i. valaki *épen azért* nem néz utána a dolognak, nehogy az esetleges egyházi büntetésről értesüljön. — Van azután egyszerűen *legyőzhető* tudatlanság. Ez ismét kétféle. Egyik válfaja a tiszta *lustaságból* eredő tudatlanság, midőn t. i. valaki az egyházi büntetésekkel egyáltalán nem törődik. Másik válfaja: a büntetésnek közönséges nemismerése.

A szabadakaratot nemcsak a tudatlanság, hanem más oldalról a szenvedélyek is korlátozhatják és az erőszak külsőleg egészen guzsba köthet.

Az új törvénykönyv tehát kimondja, hogy az ú. n. *negélyzett* tudatlanság semmi körülmények között sem ment fel a büntetés alól.

Ha a törvény szövegében az áll: „aki ... merészkedik", „tudatosan", „szándékosan", „vakmerően", ezt vagy elköveti, vagy más effajta kifejezés, ami *teljes* tudást és *teljes* szabad elhatározást tételez fel, akkor a beszámíthatóság bármely korlátozása akár az értelem, akár az akarat szempontjából — felment a fenyíték alól.

Ha pedig a törvényben az előbb idézett kifejezések („merészkedik", „vakmerően" stb.) nem fordulnak elő, akkor *bűnös hanyagságból származó* tudatlanság a büntetés alól nem ment fel. Azonban a büntetések *egyszerű nem ismerése* felment ugyan a *gyógyító* jellegű büntetések alól, de nem ment fel a *megtorló* jellegűek alól.

Ezekből tehát világos, hogy a theológiában járatos egyén hamarabb eshetik egyházi bünte-

tésbe, mint a világi, akit az egyházi dolgokban való járatlansága könnyebb tesz menthetővé.

A kiközösítés következményei.

Vannak kiközösítettek, akiket az Egyház rendkívül fontos okokból *kerülendőknek* jelent ki. A többi az ú. n. *tűrt* kiközösített.

Valamennyire nézve a kiközösítés a következő következményekkel jár:

a) tilossá teszi a szentségek felvételét s kiszolgáltatását. A kiközösített tehát feloldozást nem kap, nem áldozhatik stb., míg csak a büntetés alól felmentve nincs.

b) Eltilt a nyilvános istentiszteletektől, aminő a szentmise, amelyekről azonban a tűrt kiközösítettet eltávolítani nem szükséges.[1] Nem tilt el a szent beszédtől, amelyre az ilyen egyénnek talán nagyobb szüksége van, mint bárki másnak.

[1] Ez utóbbi körülményből az egyházjogászok azt a következtetést vonják le, hogy a *tűrt* kiközösített bűn nélkül mehet szentmisére. Sőt *Vermeersch-Creusen* szerint (Epit. III. 461.) a rejtetten kiközösített vagyis az olyan, akiről általában nem tudják, hogy ki van közösítve *köteles* is a vasár- és ünnepnapi szentmisén résztvenni. De nincs kötelezve erre az, akiről közismert, hogy az Egyházból ki van közösítve. Ugyanis senki sem tartozik magát annak a szégyennek kitenni, hogy esetleg a templomból nyilvánosan eltávolítsák. Semmiféle kiközösített sincs továbbá eltiltva attól, hogy a nyilvános istentisztelet idején kívül a templomba bemenjen s ott magánájtatosságát végezze. (V. ö. *Dr. S. Sipos: Enchiridion Juris Canonici.* 926. lap.)

c) Kizár az Egyház búcsúiból és nyilvános imáiból.

d) Kizár az egyházi temetésből.

e) Kizár az egyházi tisztségekből, minő pl. a kereszt- vagy bérmaszülőség is.

f) Ha a kiközösített *„kerülendő"*, akkor megfelelő ok nélkül a társadalmi életben sem szabad vele érintkezni, kivéve hitvesét, szülőit, gyermekeit s szoros hozzátartozóit, sőt a nyilvános istentiszteletekről is eltávolítandó.

A kiközösítés fajai.

Vannak fenntartott s nem fenntartott kiközösítések. Az előbbiek ismét vagy a pápának vagy a püspöknek vannak fenntartva. A pápának fenntartottak ismét lehetnek *legkülönösebben, különösen s egyszerűen fenntartva.* Ez a megkülönböztetés jelzi a bűnök súlyát, amelyekre a büntetés ki van szabva, de egyben azt a fokozottabb nehézséget is, amellyel a feloldozás jár. De lássuk kissé részletesebben.

1. A pápának legkülönösebben fenntartott kiközösítés.

Ezzel a kiközösítéssel az Egyház a következőket sujtja:

1. akik a legméltóságosabb *Oltáriszentséget* „eldobják" (templomrablók!) vagy rossz (babonás) célra használják, vagy maguknál tartják;

2. akik a *római pápát* tettleg bántalmazzák;

3. akik a *gyónási titkot* közvetlenül megsérteni merészkednek;

4. akik (a tisztátalanságban) bűntársukat feloldozzák.

II. A pápának különös módon fenntartott kiközösítés.

Tizenkét ilyen eset van, mi azonban csak a közönséget közelebbről érdeklőket említjük fel belőlük:

Ebbe a kiközösítésbe esnek

1. a hitehagyók (aposztaták), eretnekek és szakadárok;

Ide tartoznak a spiritiszták is, ha észreveszik az ebben rejlő eretnekséget; továbbá theozófok is.

2. mindazok, akik hitehagyóknak, eretnekeknek és szakadároknak hitehagyást, eretnekséget, szakadárságot terjesztő könyvét kiadják, valamint azok, akik valamely *apostoli irattal* névleg megtiltott könyveket védenek, vagy azokat tudva, engedély nélkül olvassák vagy megtartják;[1]

3. akik bár nem papok, mégis gyóntatnak vagy miséznek;

Nagyon világos, hogy az ily mise s feloldozás érvénytelen.

4. akik az uralkodó pápa törvényeitől, rende-

[1] Lásd bővebben: A római index. Müller Lajos S. J. A „Magyar Kultúra" kiadása, 1926.

leteitől, parancsaitól egyetemes zsinathoz fellebbeznek;

5. akik az Egyház szabadsága és jogai ellen törvényeket, rendeleteket vagy parancsokat adnak;

6. akik közvetlen vagy közvetett módon megakadályozzák az egyházi joghatóság gyakorlatát akár a lelkiismereti, akár a külső fórumon, vagy ez ellen bármely világi hatósághoz fordulnak;

7. akik a Szentszék engedélye nélkül világi bíró elé idézik a római egyház bármely bíbornokát, a Szentszék követét — avagy a saját főpásztorukat;

8. akik valamely gyóntatót vagy maguk, vagy más által az egyházi felsőbbség előtt hamisan arról vádolnak, hogy őket a gyónás alkalmával a tisztaság elleni bűnre csábította. És ezen kiközösítés alól az illető semmikép sem oldozható fel, ha csak a hamis vádat formaszerűleg vissza nem vonja s az okozott károkat lehetőleg jóvá nem teszi. Az ilyenekre ezenfelül súlyos és hosszú penitencia mérendő.

III. A pápának egyszerűen fenntartott kiközösítés.

Ezt a kiközösítést, amelyet 14 esetben alkalmaz Egyházunk, a következők vonják magukra:

1. a búcsúkkal űzérkedők;

2. a szabadkőművesek vagy más hasonló társulatba belépők, amelyek az Egyház vagy a törvényes világi hatalom ellen áskálódnak;

A tudatos szocialisták inkább a hitehagyók fenntidézett csoportjába sorolandók. Az anarchisták, kommunisták azonban ide tartoznak.

3. a férfi vagy női pápai klauzura megsértői;
4. a párbajozók s az ebben közreműködők;
5. a magasabb rendben levő egyháziak (az alszerpaptól felfelé), valamint az ünnepélyes fogadalmat tett férfi s női szerzetesek, akik akár csak polgári házasságot is kötni merészkednek, valamint azok, kik e felsorolt személyekkel házasságra lépni mernek.

IV. A püspöknek fenntartott kiközösítés.

Az új törvénykönyv a következőket sujtja püspöknek fenntartott kiközösítéssel:

1. akik nemkatholikus lelkész előtt kötnek házasságot;
2. akik házasságra lépnek azzal a kifejezett vagy hallgatag beleegyezéssel, hogy összes gyermekeiket vagy azok egy részét nem a katholikus vallásban fogják nevelni;
3. akik *tudva* nemkatholikus lelkésszel keresztteltetik meg gyermekeiket;
4. azok a szülők vagy helyetteseik (pl. gyámok), akik *tudva* gyermekeiket nem a katholikus vallásban nevelik;
5. akik papot vagy apácát tettleg bántalmaznak;
6. akik ereklyéket hamisítanak;
7. akik a magzatelhajtásban résztvesznek, ha az eredménnyel járt. Maga az anya sincs kivéve.

V. Senkinek sem fenntartott kiközösítésbe esnek.

1. A szerzők és kiadók, kik a Szentírás könyveit s azokhoz való jegyzeteket s magyarázatokat a Szentszék engedélye nélkül kiadják vagy kiadatják;

2. akik *merészkednek* elrendelni, hogy egyházi temetésben részesítsék azokat, kiket ez az egyházi törvény szerint meg nem illet;

3. akik a Szentszék engedélye nélkül 30.000 liránál többet érő egyházi javakat elidegenítenek;

4. mindazok, bármily méltóságban legyenek is, akik bármely módon kényszerítenek valakit papi pályára vagy férfi avagy női szerzetbe lépni s a szerzetben bárminemű fogadalmat tenni, legyen az örök vagy ideiglenes, egyszerű vagy ünnepélyes;

5. az a hívő, aki *tudva* elmulasztja egy hónapon belül feljelenteni azt a gyóntatót, aki őt a gyónás alkalmával bűnre akarta csábítani és csupán akkor oldozható fel az ilyen, ha a feljelentést megtette, vagy annak megtételét komolyan megígérte.

Ez utolsó csoportba tartozókat tehát szinte sujtják ugyan a kiközösítés következményei, de amennyiben a szükséges feltételeket teljesítik, minden gyóntatótól feloldhatók.

A kiközösítés feloldása.

1. Bármely *felszentelt pap* minden kiközösítés alól feloldhat a halálveszély idején. Azok azon-

ban, akik valamely egyházi felsőbbség (pápa vagy püspök) által lettek személyesen egyházi fenyítékkel sujtva, avagy a pápának legkülönösebben fenntartott kiközösítésbe estek, a halálveszély elmultával kötelesek az illető egyházi felsőbbséghez fordulni, hogy attól az utasítást s penitenciát elfogadják. Ha ezt tenni elmulasztanák, a fenyítékbe visszaesnek. (2252. k.)

2. Ezenkívül a 2254. kánon értelmében *sürgős esetekben* minden *gyóntató* feloldhat minden — bármely módon fenntartott fenyíték alól — de azzal a kikötéssel, hogy a gyónó a fenyítékbe való visszaesés terhe alatt tartozik egy hónapon belül — hacsak nagy nehézségekbe nem ütközik — a gyóntató útján levélben, nevét elhallgatva a szent Penitenciáriához vagy a püspökhöz vagy más a feloldozásra felhatalmazott előljáróhoz fordulni s annak parancsát teljesíteni. (2254.)

Sürgős eset pedig akkor áll be, ha:

a) a bűnös becsülete veszélyben forog, vagy botrány támadhat;

b) ha a bűnösnek *túlságosan nehéz* várakoznia addig, amíg a gyóntató ügyében eljár.

Végszó.

Midőn 1858-ban a *boldogságos Szűz boldog Soubirous Bernadettenek* a *Lourdes* szomszédságában levő *massabieillei* sziklabarlangban megjelent s a dolognak széltében-hosszában híre

terjedt, a város szentéletű plébánosa, *Peyramâle* abbé bölcsen óvatos tartózkodó álláspontra helyezkedett. Sőt mi több, s ebben úgy látszik túllőtt a célon, a nála jelentkező *Bernadette* által csodálatos jelet kért a titokzatos asszonytól. „Ha a nő csakugyan az — szólt a leánykához — akit te sejtesz benne, megmutatom neki az eszközt, amellyel megismertetheti magát és megbizatásait tekintéllyel ruházhatja fel. A barlangban tartózkodik — mondod — egy rózsabokor felett. Nos, tehát jól van, kérd meg az én nevemben, hogy a legközelebbi napok valamelyikén az összegyűlt tömegek szemeláttára virágoztassa ki egyszerre a kérdéses rózsabokrot. Azon a reggelen, amelyen hírülhozod, hogy a csoda teljesült, hinni fogok szavadnak és megígérem, hogy elkísérlek a *Massabieillehez.*"

A *bold. Szűz,* ki *lourdesi* jelenésének valóságát napjainkig annyi szembetűnő csodával igazolta, ezt az önkényes kívánságot nem teljesítette, a kérésre bizonnyal mosollyal felelt. De egyik jelenése alkalmával azonban mást tett. Komoly, sőt szomorú tekintetét a messze távolba — a bűnös világra irányítva háromszor ismétli e szót: *Penitencia!*

Mintha azt akarta volna ezzel mondani: Ne rózsákat hajszoljatok ezen a bűnátkozta földön, hanem keressétek a *bűnbánat* töviseit. Mert ezek nélkül sem itt, sem odaát, a túlvilágon nincsen remény a boldogulásra.

FORRÁSOK:

Bougaud: Kereszténység és korunk.
Bruders: Die Exerzitienwahrheiten.
Lehmkuhl: Theol. Moralis.
Mihályfi: Az emberek megszentelése.
Nagy A.: Hitelemzés példákban.
Noldin: Summa Theol. Moralis.
Prohászka: A keresztény bűnbánat és bűnbocsánat.
Schütz: Dogmatika.
Spirago: Beispiel-Sammlung.
Tanquerey: Synopsis Theol. Dogmaticae.

A Keresztény Kis Könyvtár sorozatában eddig a következő számok jelentek meg:

1. Müller Lajos: **Az első parancs.**
2. Müller Lajos: **A második parancs.**
3. Müller Lajos: **A harmadik parancs.**
4. Müller Lajos: **A negyedik parancs.**
5. Müller Lajos: **Az ötödik parancs.**
6. Müller Lajos: **A VI. és IX. parancs.**
7. Müller Lajos: **A VII. és X. parancs.**
8. Müller Lajos: **A nyolcadik parancs.**
9. Dr. Nyisztor Z.: **Baptisták és adventisták.**
10. **Szociáldemokrácia és kereszténység.**
11. Dr. Schermann Egyed: **A búcsú.**
12. Müller Lajos: **Az isteni erények. I. A hit és remény.**
13. Müller Lajos: **Az isteni erények. II. A szeretet.**
14. Dr. Nyisztor Z.: **Szekták Magyarországon.** (Methodisták, Nazarénusok, Üdv hadserege stb.)
15. Müller Lajos: **Az anyaszentegyház öt parancsa.**
16. Müller Lajos: **Az isteni malasztról.** Bevezető a hét szentséghez.
17. Müller Lajos: **A keresztség.**
18. Müller Lajos: **A bérmálás.**
19. Dr. Nyisztor Zoltán: **Modern babonák.**
20. Müller Lajos: **Az Oltáriszentség.**
21. Müller Lajos: **A penitenciatartás.**